

C A S O P I S

pro

Katolické Duchovenstvo.

W y d á w á n

p ř i s p ě v á n ě m

mnoha duchowních a učených mužů

o d

Knžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Pátý roční běh.

S w a z e k t ř e t ě j .

W P r a z e , 1832.

W Knžecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Πρὸς Θεσσαλ. Α. V. 21.

Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando
amara, curat.

S. Augustinus,

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. P O G E D N Á N J.

I. Mrtvé moře.

Od Fr. J. Slámy.

W prwnj knize Mogžjšowě *) čteme, že kde nynj gezero aneb moře mrtvé ležj, tam geště l. 2100. před nar. Páně kragina byla rozkošná, a wsecka gako rág Hospodinůw a gako Egypt (Nylem) swlažowaná. Pět měst stálo w aurodném údolj Siddim, gichž gména podlé též zpráwy gsau: Sodoma, Gomorrha, Seboim, Adama, Bala neb

*) Mogžjšow život se klade wúbec na rok 1500. před nar. Páně, Homérůw padá as do l. 980., Herodotaw do l. 444., Diodorůw (ze Sicilie) as do 30. Strabo kwel asi 50 let po nar. Páně, Tacitus a Plinius teprw okolo 50. l. po nar. P. žiwi byti. Wěk těchto starců, genž nám o moři mrtwém některých zpráv uděluj, widělo mi se třeba uvesti, abychom považujce ge wsecky gen gako swětské aneb lidské prameny. stupeň gegich hodnowěrnosti uvažiti mohli. Homér tu stogj arci na prázdnu, nepodáwage, dle mého wědomj, o dotčeném gezeru nižádné zpráwy; aby pak nezabálel, staniž se aspon ucitelem o nesmjrné wěkowitosti Mogžjšowých zpráv. Gestí Mogžjš, buď si proti tomu cokoli namjtáno, neystarsj až potud známý děgopisec swěta; a zpráva geho o zniku mrtvého moře gest neybližsj. Žádný národ na swěte neměl tolik přejiny, powěsti staré w neporušenosti ucho-

pozděgi Segor. I lesy tam byly, a w nich mnoho studnic klegowitých neb smolných. Do té kraginy stěhowal se Lot po swáru swých pastýřů s Abrahánowými, a bydlil w Sodomě. *Lidé pak Sodomští neyhoršj byli a hrjšnj před Hospodinem přjliš; až i hrjch tak se obtjžil, že před Hospodina geho křik doléhal, a Pán nenaprawitedlnost gegich zkázau, všem wěkům a pokolenjm výstražnau, pokutowati ustanowil. — Abraham poznal, gako přitel Hospodinůw, Sodomě nastáwagjci saud, a gsa muž podle srdce Božjho, tedy také neyčistšj láskau k bližnjmu proniknut, nemohl nepřimlauwati se pro sprawedliwé w Sodomě za město celé. Hospodin, pln lásky, slibuge, by deset sprawedliwých w městě bylo, celé Sodomy ušetřiti. Ale nenalezá leč gednoho. „A ten gedn,“ dj Stolberg, „gest přitel Abrahamůw.“*

„A Bůh se i na přátely swých miláčkůw (gsaut také dobrj) a na gegich přjmluwu, dokud w hrjšném a smrtedlném těle putugj, djwá; čjm wjce gegich přjmluw šetiř, když geg twářj w twář spatřugj?“ — K Lotu tedy, nechťge sprawedliwé-

wati, a žádný národ ge také tak neporušeně neuchowal, gako národ Mogžjsůw. Mezi těmi powěstmi nebylo ale tomu národu žádných swětějsjch nad ony, genž se Abrahama, gegich praotce týkaly. Protož mluwj Mogžjs, byt sw. Pawel ani nebyl napsal: *Πασα γραφη θεοπνευστος*, o mrtwem moři, gako by u něho před geho zkázau, i po zkáze, i mezi dštenjm ohně byl stál; a proto také geho slowa ani odporuými zprávami, gichž arci na štěstj nenj, nemohla by w pochybnost uwezena býti.

ho s nespravedlivými zahladiti, poslal Hospodin své angely, aby geg z města k saudu dozralého wywedli. Péro, třesauč se mi w ruce, nechce značiti ohawnosti, kterauž Sodomitě na anděljch, za mládence pokládáných, páchatí zamýšleli. Ale slepj na dušjch oslnuli nynj též na těle, aby Lot své hosty poznal, a ze Sodomy prchnul. A předce, městskému pohodlj giž nawyklý, gen donucen, ba za ruku wyweden, pomstě nešlechtnosti ucházel. Ano choť gehu ohlédši se (vrátiwši se) w solný slaup se obrátila.

Když pak slunce wzešlo nad zemj, tedy Hospodin dštil na Sodomu a Gomorrhú sirau a ohněm s nebe, a podvrátil města ta a všecku wúkol kraginu a všechny obywately těch měst, i všechny věci zelenagjcj se na zemi. I widěl tedy Abraham údolj Siddim, gako rág Hospodinůw swlažowané Jordánem, widěl také pšřj z něho na druhý den wystupugjcj gako dým z pece, i znal radu Božj o wyvrácenj Sodomy.

Takowá gest prwnj zpráva o dotčeném gezeru. Ohněm nebeským se klegowité studnice, domy ze smolného kamene a zem smolná pod úrodnau wrstwj zanjtily, a údolj weškeré, wyhořenjm spodnj wrstwy zapadši, powolilo Jordánskému sléwadlu, menšjmu tam prwé gezeru, se rozšjřiti.

Asi pět set let po Mogžjšowě zprávě činj knih Maudrosti *) zmjku o témž údolj w tato slo-

*) 10, 6. 7.

wa: Maudrost sprawedliwého od hynaucjch bezbožnjkůw wyswobodila utjkagjcjho, *když sestupoval oheň na patero měst, gegichžto nešlechetnosti na osvědčenj geště pozůstává zpuští země kauřjcj se, a časem negistým *) owoce magjcj stromové, a newěřjcj duše (ženy Lotowy) na památku slaup solný stogjcj.*

Geště o čtyry sta let pozděgi přičítá prorok Ezechiel **) podvrácenj Sodomy pýše, sytosti chleba, hognosti, prázdnosti (zahálce), a nepodánj ruky nuznému a chudému, tak že (zbugniwši) pozdwišla se a činila neprawost před Hospodinem, až gi odhal. I vyhrožuge Samarii, že podobné pohaněnj ponese, gako sestra gegj Sodoma.

Staršj o něco Jeremiáš ***) mluvě o zemi Idumegské, dj: „*Budeť země Idumegská pustá, každý, kdož půgde skrze ni, užasne se a sjpěti (diwiti se) bude nade všemi ranami gegjmi; gakož podvrácena gest Sodoma a Gomorrha a okolnj města gegj; nebude tam bydliti muž, a nebude přebýwati w nj syn člověka.*

Samo pak pjsmo sw. nowého zákona na desjti mjstech zmjaku činj o Sodomě, z kterýchž gen slova sw. Petra ****) zde uweđu: „*Města*

*) Nás nebožtjch Procházka, wykladatel pjsem sw., rozumj zde owoce „newyzralé“ a pod zralau, na pohleděuj pěknau slupinau toliko pyřenj magjcj. **) 16. 48. a u. ***) 49, 17, 18. a 50, 39, 40. ****) 11. Petr. 2, 6.

Sodomských a Gomorrských (Bůh) v popel obrátiv podvrácením potupil, wystawiv ge za wystřihagjej příklad těm, kteří budau nešlechtně činiti.

Po takovém svědectví písma sv. nemůže pravověrnému zpravci duší, genuž tímto ústrojem (органов) sám Bůh rozpráví, nikaž za hříchů ani za poveru pokládáno býti, gestli své svěřence vyučuje, že mrtvé moře vyvrácením nešlechtných měst Sodomy a Gomorrhý, skrze nepostředečné wkročení Boží spravedlnosti znik a názew wzalo; že gest asi tak veliké, coby čtyry města, z nichž dvě znamenitéjší velikosti, stáli, sebe i hogná stáda žiwiti, mimo to gestě dosti znamenité gezero, wypůsobené řekau Jordánem a horními potoky, prostory obgimati mohly; že se do dneška w geho propastech žiwotstwa buď málo, aneb dokonce žádného nenačázj; že z něho časem wystupugj páry kauři podobné; geho břehy že gsau pusté a holé; Jordán že se doň wlévá, i že roste na blízku strůmek, nesaučj owoce na pohled krásné, ale chuti nepřijemné, a nazwjce wnitř spráchniwělé, slowem že celá ta kragina smutné a hrůzyplné stopy Boží spravedlnosti do dneška světu na výstrahu okazuge. — Tak asi může s dobrým svědomím a bez bázně poverčiwosti o tom powěstném gezeru učiti; an stegně zněgjej zpráwy pocestných, o gegichž hodnowěrnosti nenj proč pochybowati, všechno potud dotčené (buď že we-

směs z písma sw. newzaté) sauhlasně twrdily. Tak asi, pokudž mne dosti věrná zmládi pamět neklame, o mrtwém moři we škole i w kostele wjm se vyučena býti. A byloliby pak, což proto nepřipauštjm, něco méně důkladného mezi těmi na zprávách pocestných založenými sadami; bylaliby i powěra — gegjmž ginák wěčným se wyznávám býti nepřjtem — zdá se mi přede, že by Čechům tak malé škody přinesla, gako powěra Arabů, že gest w Čechách u sw. Jana pod skalau kámen, genž se pilau řeže (gakož skutečně gest,) gim uškoditi, aneb prospěti může.

Wšak gen až dotud směli duchownj zprávowé tak učiti, nebywše lépe poučení, a tudy také, podlé neylepšjho wědomj gednagjce, swých swědomj neobtěžowali. Nynj to přestává. Cestugjcj Angličan Clarke wyprawuge wšeccko ginák:

„Mrtvé moře, prý, gest gezero neb kaluha asi tři mjle dlauhá a něco přes dvě široká, njmž řeka Jordán teče. Zatopuge mjsto, kde stály města Sodoma a Gomorrha, o nichž starořecký spisowatel zaznamenal, že třesenjm země a výrazem podzemnjho ohně, neboli deštěm hořjcj sjry zkázu wzaly. Gezero gest také paměti hodno množstwjm smolné, po něm plowagjcj hořawélátky, genž se Asfalt *) gmenuge, a horkostj podzemnj se wypařiwi, po wodě splýwá.“

*) K wuli krátkosti budu tento *Asphaltos*, bitumen, Erdharz, neznage lepšjho významu, *smoljnem* gmenowati.

„Na wrchu nám zdálo se moře tak blízko, že jsme se k němu myslii v krátkém čase dostali. Geště blíže zdála se nám gedna hora na gehu západnjm břehu, podobná wrcholi hory Vesuvu, w njž také patrně se rozeznával otvor do gegj wnitřnosti. Ale gsaut přes zdánj vzdálené.“ (Ó klamně zdánj! snad i ten zdánliwý otvor sopky byl pauhým klamem? A předce, ačkoli vzdálen, rozeznával se otvor patrně. A gak pak se přesvědčil o vzdálenosti? Auzké meze gehu cestopisu mu nedowolugj, cestu až k mrtvému moři a kolem něho popsati). „Powětrnost byla welmi čistá a průhledná; ale nespátřili gsme žádný wystupugjcej kauř, gegž mnozj widěti se prawili. Wše wúkol něho byla wznešená welikost; gehu welebné wúkolj dobře wyhljžj podlé wyprawowánj nedalekých obywatelů.“ (Tak se posléz p. Clarke ani k moři dobře nepodjwal; ale obrátiw se s wrchu k nedalekým obywatelům, počal z gegich wyprawowánj staw mrtvého moře popisowati! A co mu wyprawowali ti bljzcej sausedé mrtvého moře?) „Chwěli se hrůzau, wyprawugjce o gehu klamném lákánj a smrtjcejm účinku. Krásné owoce roste prý po gehu březjch, ale gak se ho kdo dotkne, rozpadá se w prach a oškliwý popel.“ (Tak, co kniha Maudrosti, málo chyběj, přede třemi tisjci lety wyprawuge, na to swěděj geště do dneška nedalecej obywatelé mrtvého moře p. Clarkowi, nemagjce za swé wyprawowánj žádného užitku k čekánj, a mobauce se ko-

likrát za žiwobyťj swého o prawdě swých slow přesvědčiti.) „Podlé gegich wyprawowańj gest wúkolj gehu také nebezpečné skrze potulowańj zborů diwokých laupežnjkůw. — Gen náchyllost k podiwnostem přilhala všeco to diwné a strašné. Moře to žiwj mjsto domnělé smrtjci moci miliony ryb, mnoho ptactwa a skořepnj žiwočichy. Owoce, w němž se popel býti udává, gest gen pauhý plod přjrody; we wodě gehu, gako w giné, všeco splawné plawe; vše pohraužné tone; gehu páry o nic škodněgšj, než gako páry giných gezer. Wukol něho nesčislných Arabů přebýwá. Cokoli giného, diwného o tom gezeru se wyprawuge, gest pauhau bágkau; žádné tam strašnosti; žádné černé, přjmosražné skály. — Starowěj narodowé to gezero lépe znalí, nyněgšj ge teprw poznáwagj.“

Takowá gest zpráwa, giž nám p. Clarke podal, a že se i Čechům dostala, gest wěc slušná, prawdiwost gegj ohledati, abychom wěděli, zdaž pjsma sw., či Clarkowy zpráwy, zmjnojce se o témže gezeru, držeti se máme.

Byloťby sice možno, z vlastnjch slow pana Clarke nedůwodnost gehu zpráwy, gak se k nám w českém rauchu dostala, dowoditi. Djwáť se na moře gen s wrchu, nepoznává gehu vzdálenost, ale znamená tam přede miliony žiwočichů všelikých, a rozeznává patrně otvor sopky na západnjm břehu. Gehu očjm se gewj samá krá-

sa, welebnost a úroda, tak že tam nesčíslných Arabů žiwo, a bljzcj neb nedalecj obyvatelé chwěgj se strachem, když o geho rági gen mluwiti magj. Odkud ten gegich obecný strach? — Neupjramť, že gest we wyprawowánj těch obywatelů mnoho nedůwodného, ale všeco, co wyprawugj, maně za lež pokládati, gest nemaudrost mudrce nehodná.

A však tu se nedá nic z důmyslu (a priori) stawěti. Gen hodnowěrná swědectwj nepodezřelých pocestných mohau okázati, mnoholi má Clarkowo popsánj prawdy; a smjli na nás žádati, aby chom všeco wzácné, a mezi wěřejcjm lidem až potud za prawdiwé uznáwané zpráwy o mrtwém moři za pauhé báchory položili, aneb se spjše o panu Clarkowi domyslili, že mrtvého moře ani bud nespatrił, aneb newra na křesťanstwo, a baže po půwodnosti a zisku, swět wědomě a schwálně obelhává.

Pan Clarke prawj wýslovně, že *stařj národové moře mrtvé lépe znali*. Tažme se tedy spisowatelů starých národů, gak dotčené moře za gegich wěku wyhljželo. Ti gsau mu, an se na ně odwoláwá, gisté nepodezřelými swědky, a geho vlastnjm dožádánjm také učitelj nynějšjch národů o tom gezeru. Gim w čele stogj Strabo, bezpochyby onen *starořecký* spisowatel, na něgž spisowatel dotčené zpráwy narážj.

Geho zpráwa zuj česky, podlé wýkladu

wšemožně wěrného takto: „Gezero Sirbonis *) gest welmi weliké, tak že geho obgem někteřj na tisjc honů (*σαδιον*) kladau. Ležj podlé břehu morského něco přes dvě stě honů na dýlku, a gakoli přehluboké gest, *nemůže se w něm nižd- dný potápeč pro tjži wody potopiti; an to- nuw po pupek, čerstwě nad wodu splýwá.* Gest pln smoljnu, kterýž se w neurčitých časjch a s sikotem, podobným waru horké wody wkotli, z wnitřnj hlubiny gezera wyřinuge. An se to děge, klene se takměř wnitřnj hladina wody, berauc na se podobu wypauklau. Mimo toto (smolné klj) wystupuge množstwj popelnjch částček u welkém kauři, gichž sice u wystupowánj nelze spatřiti, nicméně tjm se předc obge- wugj, že na střjbrné, měděné a na každé, wygma zlatau, uhlazené nádobě se usazugje, gi zre- zugj. — An nádoby sem přinášené přirozený lesk tratj, znamenagj tudj pogezernej obywatelé, že čas prýštěnj smoljnu nastává, a chystagj se k to- mu cjlí na pramicjch z prautj spletených geg lo- witi. Nenjť smoljnu vlastně nic giného, leč zemnj hmota, horkem wyškwařená, genž řjdne a se rozsazuge, pozděgi ale chladem gezernj vody opět se wpewné a spogité tělo sesazuge, odkudž

*) Zde se dopaušťj Strabo nesmjrného omylu, směniw gezero Sirbonis, kterěž před easy propuklinau mezi Ostrakinau a horau Kasickau do středoziemjho moře teklo, s daleko zná- mějsjm mořem mrtwým.

nemůže ginák, leč ostřím zděláván býti. Tato pevná hmota pak (dle wodnj powahy, o kteréž gsme giž podotkli) splývá na swrchku gezera, načež gj sobě obywatelé, kolik gen mohau, slo-wugj.“

„Tolik můžeme o powaze smoljnu říci. Posidonius wyprawuge, že prý gsau obywatelé po-gezernj tak powěřciwj, zažehnávánjm a čarám odannj lidé, že moče a giných smrdutých tekutin užjwugj, gimiž tekutý smoljn, aby se usadil, kropj, a teprw pozděgi geg zdělávugj. Gestli gen moč přirozené sjly k tomu ssedánj do se nemá, gakož wjdáme, že se u některých lidj kameny w mázdrách usazugj a zlatokrásnjk (*χρυσωχαλλη*) z moče pacholat se hotowj. Že se pak smoljn zrowna w středu gezera prýstj, děge se welmi přirozeně; an se wrchowiště a plnost smoljnu práwě w středu nalezá. Poněwadž se ale prau-děnj ohně w gezeru dle neurčeného geště řádu stává, vyplýwát, že i wyřinowánj smoljnu bez řádu a w neurčitých dobách státi se musj.“

„Widjť se pak z mnoha známek, že gest celá ta prostora walnému podzemnjmu ohni wysa-zena. Wedlé Moasady se okazugj některé drsnaté, zcela opálené skály; na mnoha giných mjstech widěti ohněm wypálené slúge; země naskrz twa-ru popelujho, skály skrápagjcj smolau; wařjcj potoky, gegichž nesnesitedlný puch giž zdaleka ejliti, a semotam po různu stogjcj spustlé dědiny (městečka,) tak že se člowěk gen s těžkostj udržj

neuwěřiti tomu, co se od pogezernejch obywatelů wyprawuge. Stáloť, prý, w okresu gezernejm třinácte měst, gegichž hlawau Sodoma, kteráž, gakž se z gegjch pozůstalých sutin geště poznává, asi šedesát honů w obgemu měla. Na to, prý, nastalo zemětřesenj, a praudowé podzemnjho ohně, wařjcy wody, sjry a smoly náhle wyraziwše způsobili nyněgšj gezero; města ale buď že se propadly, aneb obywatelů, kolik gich uprchnanti mohlo, zbawená pustly. Eratosthenes se domnjwá ginák. Má za to, že celá ta kragina gediné weliké gezero býwalo, gehož weliká část nenáhlým wywyšowánjm půdy (nad wodau) w pewnau zemi se proměnila, a tudíž že gen malé gezero ostalo.“

Zde gsau wšecká slowa Strabonowa o mrtwém moři. Nestranný čtenář nechť sám rozhodne, dalekoli zpráwě Clarkowě přegj aneb odporugj: gá ale dage tomuto Řeku za odstaupenau, uweđu nynj Latinjka, o něco staršjho, a sice *Diodora Sicilianského*, aby cokoli o gezeru slaném wj, upřjmně powěděł.

Pilný tento Sicilian wyprawuge w swédruhé knize w 29. oddělenj, přišedw na Araby, o mrtwém moři takto: „Magjť (Arabowé Nabategštj) také gezero, genž smolju plodj, z kteréhož welkých požitků těžj. Gezero to gest asi pět set honů dlauhé a šedesát široké. Woda geho gest smrdutá a hořká, tak sice, že ač se do něho weliký počet řek (potoků?) wléwá, gegichžto

wody gsau výborné, předc geho smrdutý puch všecky nakazj, a rybičky aniž giného živočicha wodnjho se tam newidj. Každým rokem splýwá smoljn po wrchu gezeru w obgemu dwau aneb třj giter. Onen obgem nazýwagj *turem* (býkem) a tento *teletem*. Tato smolná po wodě splýwagjcj hmota wyhlžj z daleka gako ostrow. Předzwjďáť se wjc než na dwadcet dnj, že se počne smoljn prýštěti, neboť wystupugj na kolik honů kolem gezeru hustj výparowé, genž zlato, střjbro a měď kalj. A však wrátj se těm kowům opět lesk, gak mile se smoljn rozptýlj. *Ginákť gsau mjsta pogezernej welmi nezdrawá, i lidé tamnj churawi gsau akrátkého věku.* — Srownáwá se tento starý svědek s p. Clarkem? — A w stegný smysl mluwj mezi starci také *Soljn Josef, Galien i Dioskorides*, gichž slownj svědectwj uwáděti i zbytečno i nepřjgemno. Gedinému *Tacitowi* dovolme gešť promluwiti (C. Corn. Taciti historia lib. V. de rebus judaicis.):

„Jordán se do moře newléwá; ale proplynuw bez ugmy dvě gezeru, w třetjm wázne. Gest to gezero *nesmjrného obgemu*, *) téměř moři podobné, chuti hnusněgšj (porušeněgšj), **) zápachem pro obywatelý obtjžným až umrtwugjcj. ***) Žádný wjtr ge nezčeřj, a ryb ani ptactwa wodám uwyklého netrpj. ****) Negisté wo-

*) Immenso ambitu. **) sapor corruptior. ***) pestifer. ****) Neque pisces aut suetas aquis volucres patitur.

dy *) zdržugj cokoli se na ně uwrhne gako
 pewná zem. Plawci i neplawci se gimi nazdwi-
 hugj. Gistými časy wywrhne smoljn, gehož lo-
 wenj, gako všem umám, zkušenost wyučila.
 Splýwát tato dle přirozené powahy černá tek-
 tina, bywši kropenjm octa shnětěna, giž rukau
 polapiwše, kteřj od toho gsau, na loď wlekau,
 kamž bez přispěnj lidského wtéká, dokud se ne-
 odštěpj. Aniž může železem, aneb měďj rozko-
 lena býti . . . Tak stařj spisowatelé: ale zna-
 telowé mjsta prawj, že se splýwagjcj smolné
 hmoty rukau k břehu pudj a táhnau, a gak mile
 na horké zemi a na slunci oschly, sekerami a klj-
 ny gako trámy a skály rozkolugj. Nedaleko od-
 tud luhy gsau, kteréž prý, gindy úrodné a oby-
 wané, udeřenjm hromových blesků **) shoře-
 ly. Až podnes trwagj, prý, toho stopy, a zem ***)
 plodnost potratila. Neboť wše, budže planě zro-
 stlo, aneb se rukau sjlo; budto byliny něžné
 (tráwa), aneb kwjtkowé, gak mile k obyčejné
 zralosti dospěge, zčerná a w niweč gako prach
 trauchniwj. ****) Gá připauštěge ochotně, že ta
 powěstná města ohněm s nebe wyhořela, tušjm
 též, že se wýparem gezernjm země mořj; wzduch

*) W mém wydánj stogj incertum unde — i nebál gsem se
 chybiti, čta za Stolbergem, incertae undae. **) Fulminum
 jactu arsisse. ***) specie solita (podlé Stolberga) suše wy-
 hlžegjc — speciem in solitam, gakž se obyčejně stává?
 ****) cuncta atra et inania velut in cinerem vanescunt.

w oparu rozlitý rušj, a tudy stébelnj požitkové i podzimnj owoce trauchniwj; an prst i obloha ge hubj.“

Aby se byl p. Clarke nadál, gak mu ti z hrobu wywołanj swědkowé mluwiti budau, zdaž by se byl opowázil na ně se odwoláwati? Zdaž tu nenj w nowé lži postjžen, že totiž těch starců gaktě žiw w rukau neměl? A předce se osměluje — gaka opowážliwost! těch poctiwých, dáwno na prawdě Božj postawených mužů nepokogiti, a na potwrzenj swé zpráwy, gen aby lehkowěrných snáž oklamal, gegich wážnosti užjwati. — Plinius mladšj wyprawuge o owoci nám Čechům pod gménem Sodomských gablek též známém, že na oko pěkně vyhlížegje, na dotknutj w popel se rozpadá. (Stolbergs Geschichte I. Thl. S. 99.)

Tuto gsem uwedl swědky, kterýchž sobě p. Clarke sám žádal. Mrtwi gsauce a na řjgi kritického mudrcwj netrpjce, aniž zas powěrciowostj mnjšskau nepáchnauce, w podezřelost strannosti gisté skrze mrtvé moře newběhnau, a gsauce w rukau učeného swěta, všudy se před saud postavj, aniž mne kde ze zlomyslného ginačenj swého smyslu winiti budau.

Po wěku těchto pohanských spisowatelů stalo se mrtvé moře swětu daleko důležitějšj, než gest kdy před tjm býwalo; a bylo by to opravdu mezi diwy k počtánj, aby hned za prwnjch křesťanstwj wěků gezero to od wěřjcej i

newěřjcejch stegnau pilnostj ohledáwáno nebylo; aneb aby se nám zpráv o tak důležitých věcech nemělo dostáwati, nimiž pohané při weliké lhostegnosti celého toho předmětu oplýwali. — Protož gako Jan Zlatoustý bez bázně w Homilijch swých na mrtwé moře w blzkém Byzantu se odwoláwal: tak mjwala křesťanská Ewropa i po všecky pozděgšj věky mnohé zwědače těchto stop Božj sprawedlnosti, dostáwajíc od nich wezdy nowých o staré prawdě swědectwj. — Wěci důležitost tomu chce, abychom i těchto hlasy wyslechli.

Zpráwu Mandiwillowu Čechům z gehu cesty kolem swěta dosti známau, pomínu, a gen wyprawovánj oněch katoljků uweđu, gežto i Protestanté uwáděgj, ne žeby takowj byli wjry hodněgšj, ale že gsau k důkazu mé nestrannosti méně podezřelj. Wšecky pak ge nalezám giž swedené w spisu p. Rosenmüllera, *) pustě z nich neyprwé k slowu *Thevenota*, genž dj: „Žádný druh ryb se w tom gezeru nedrží, pro neobyčegnau slanost gehu wody, kteráž, dotknem-li se gj, gako oheň pálj. Doplugj-li někdy ryby z řeky Jordánu tak hluboko, rychle se obrátiwše, proti wodě plowau; pakli ale předc některé prudkostj wody do gezera se wpudj, na mjstě pole-

*) Das alte und neue Morgenland, oder Erläuterungen der heiligen Schrift von E. F. K. Rosenmüller Dr. der Theol. und der morgenländischen Litteratur, Professor zu Leipzig 1818.

kagj. Na tři hodiny w okolj (netušjm, že by myslil okolj celého gezero) nenj půdy vzdělané, nýbrž gest s solj a popelem smjchána. Slowem, dlužnoť wěřiti, že na této gindy přerozkošné kra- gině zlořečenj Božj těžce ležj.“ Thevenots Reisen 1. Band S. 194.

Předůležitau zpráwu nám ale uděluge cti a wjry hodný *Arvieux* z roku 1660. Pátrage po sutinách pohořelých měst, přišel s Araby k mrtvému moři. An tito hlubokost wod kopjmi okaušeli, gel on se swau družinau až k samému mjestu. I nalezl, že se w obgemu dwau set střewjců skutečně sutiny as tři střewjce nad wodau okazowaly. Sestáwaly pak tyto zřiceniny ze spálené mořské pěny (*Bimsstein*,) genž se tro- lila. *Arvieux* se také domnjwal řadu slaupů ro- zeznáwati, kteříž gsauce w kolmé postavě poto- peni, zdáli se gindy chrámowu bání snášeti. Bo- dnuw do gednoho z nich nožem, odlomil kus a wzal ssebau. Bylť wně bjlý, wnitř černý a uhle křehčegšj. Našel také černé lesknaucj se kamenj, genž třeno, nepřjgemaň páchnulo. — Merkwürdi- ge Nachrichten, 2 Bände. (Le tyto *Arvieuxem* o- hledané sutiny i w dáwnowěckosti za ostatky pro- padlého Pětiměstj pokládány byly, widěti z *Taci- ta* i *Josefa Flavia*, ač proto negistjm, že gsau to skutečně tyto zřiceniny.)

Volney dj w swém cestopisu do Sirie a E- gypta (1. B. S. 239.): „Smolnj gezero gest w celé Palestině gedinké, kdež nižádného živočicha aniž

rostliny k nalezenj nenj. Newidj se ani zelenosti na gehu březjch, ani plowánj ryb w gehu wodách. Mezi bágky ale náležj ona powjídka, že by puch wúkol něho tak smrdutý a gedowatý byl, žeby přes ně žádný pták beze škody letěti nemohl. Wjdagjť se nad njm wlaštowky pro wodu ljtati, giž w zobáčku k stawěnj hnizd nosj. Prawá přjčina, proč se ani rostliny ani zwjřete w gehu wúkolj nedržj, záležj w ostrosti a slanosti gehu wody, w čemže morskau wodu dalece přewýšuge. I země kolem něho gest takowauto ostrausolj obtěžkána, a protož žádných rostlin ploditi nemůze. Sám wzduch pogjmage tuto sůl, a přes to množstwj sjrných a smolných částeček, k žiwenj rostlin neprospjwá, *a odtud pocházj onen pohled věčné smrti, genž celé gezero obklopuje*. Ginákľ ale vody gehu slizowité negsau, nýbrž gasné, a gakož při ustawičném rozsazowánj soli ginák nelze, také neshnilné. Půwod této kopaniny nenj těžko wypátrati, neboť na gihozápádnjm břehu gsau solnj doly. Nalezáť se na těch březjch také zemnj smůla, kusowé sjry a gistý druh smrdjků (Stinksteine), genž třeni nepřjgemně páchnau, gako smoljn hořj, gako bjlý alabastr wyhladiti a k dlážďěnj dworů užjwati se dagj.“

Tak sauhlasně mluwj pocestnj, kteréž pan Rosenmüller w dotčené knize uwedl. Nebylot by gim proti panu Clarkowi zagisté žádného wje swědka třeba připogiti. Než prawda a nábožen-

stwí welj, aby z gegich sad, kde to možno, nic w pochybnosti nezůstalo. Protož uweđu geště gedno swědectwj, kteréž pro důstognost a znamenitost osoby, která ge skládá, pro wěk, w kterém se skládá, pro swau na každau částku důležité věci se wzťahugicj obšjrnost a pro přjgemný sloh celým právem k našj otázce za klassické může považowáno býti. Gestíť to býwalý ministr francuzský, učenců tamnjch veterán, dekan Pařížské Akademie, nám geště spoluwěký a swým osudem i duchem w Ewropě na slowo wzatý p. *Frant. Chateaubriand*.

Giž w swém krásném spisu *Mučedlnjci, aneb wjtězstwí křesť. náboženstwí*, *) — gegž, o by některý zasvěcenec Musy křesťanské i nám Čechům podal! — w III. dílku w knize 19., str. 177. pěkně na powahy mrtvého moře narážj. A však odstupiž! z básnj, buď že sebe wjc na prawdě spolehlých, swědectwj čerpáti. — Pan Chateaubriand se vydal na cestu do zaslíbené země 13. Čerwence l. P. 1806., a nawštíjwil w prwnj polowici měsíce Řjgna také mrtvé moře, byw sswau družinau od Betlehemitů wyprowázen, aby laupežnými Beduiny obrán nebyl. Nyň geg samého nechám mluwiti, gak se w swém cestopisu **) II. Díl. str. 173. a násled. wygádřuge :

*) Les Martyrs ou le Triomphe de la religion Chrétienne par Chateaubriand. Vienne chez Schrambl 1818.

**) Itinéraire de Paris a Jerusalem et de Jerusalem a Paris

„— — Konečně gsme přigeli k poslednj řadě hor, genž údolj Jordánské na západ *) wěňčj. Slunce bylo západu bljzko, i sestaupili gsme, aby sobě koně odpočinuli, a gá pozorowal zatjm gezero, údolj a řeku. Gestli řeč o údolj, předstawugeme sobě wezdy údolj buď wzdělané, buď newzdělané. Na wzdělaném widěti obilj, stáda a dědiny; newzdělané ukazuge aspoň byliny a háge; a geli dokonce zwlaženo řekau, mjwá řeka okliky, a wrchowé, genž údolj twořj, mjwagj křiwotiny a záhyby, gakowážto wýhljčka naše oči přjgemně bawj. Tu ale zhola nic takowého. Gestli si třeba předstawiti dwa dlauhé řetězy hor, genž stegnoběžně bez zahnutj a bez křiwého wýpuku od seweru k gihi se táhnau. Řetěz na wýchodu, nazwán pohořj Arabské, gest wyššj. Gest to wýhljčka zopodálj na osm i deset hodin (lieux); řekl by člowěk, že gest to wysoká, kolmá zed, twarem i barwau tmawoblankétnau hoře Jura naskrze podobná. Nerozeznáwá se na gegjm čeřeně žádného wrcholu, ba ani neymenšjho hrbu, toliko nepatrné zahnutj gest zde onde znamenati, gakoby se byla ruka maljřowa, genž tu-to rownowážnau linii na obloze táhla, mjsty zatřásla.“

par F. A. de Chateaubriand, tome deuxieme. Paris Le Normand 1811.

*) Na té straně, kde p. Clarke otwor sopky patrně rozeznáwal.

„Řetěz západnj náležj k pohořj Palestinskému. Nižšj a křiwěgšj než řetěz na východu, lišj se od něho také swau přírodau. Předstawuge ohromné swaly křjdy a pjsku, gežto se brzo swazkům zbraně, brzo šatu wypauchle prostřenému a polnjm stanům, stawěným na kragi rowiny, podobajj. Se strany Arabie gsau na proti tomu skály černé, genž swé stjny na wodách mrtvého moře po dýlce prostjrajj. *Ani neymenšj nebeský ptáček nenašel by na těchto skalách pýřinka tráwy k swé potravě.*)* *Wšecko tam gewj vlast lidu zawrženého; vše se zdá vzdychati nad hrůzau a krwe przněnjm, z něhož Ammon a Moab byli gsau pošli.*

Udolj, těma dvěma řetězy hor zakljčené okazuge půdu dnu morskému podobnau, z něhož wody dáwno wyprchly; břehy solné nádobu wyschlau, písčiny mowité a gako wlnami zorané. Zde onde rostau bjdně chatrnj stromjskowé (*arbustes*) na této žiwota zbawené půdě. *Gich ljsťky obaluge sůl, žiwjwši ge dřjw, a gich kůra chutná i páchne kauřem.* Mjsto wsj znamenati zřiceniny několika wjžek. Středem údolj wleče se řeka bez barwy, waljc se bezděky k tomu mořiwému gezeru, genž gi pohlcuge. Běh gegj středem pjsku geu wrbjm a třtinami, genž gi obrubugj, se rozeznává. W tom třtj krege se

*) Le plus petit oiseau du ciel ne trouveroit pas dans ces rochers un briu d'herbe pour se nourir.

Arab, aby na pocestného vyskočil a geg olaupil. Takowá gsau ta požehnánjm i klatbau nebes powěstná mjsta. Řeka ta slowe Jordán, a gezero moře mrtwé. Zdáť se krásné, ale nešlechetná města, gež w swém lůnu chowá, gakoby gehu wlny byla otráwila. *Pusté gehu propasti nemohau žádně žigjcy bytnosti žiwiti.*)* Loď gehu wlny nikdy netlačila,**) gehu rowné břehy nemagj ptáka, ani stromu ani zelenosti, a woda gehu, nesmjrně hořká, gest tak těžká, že nj neybauřliwějšj wětrowé sotwa pohnau.“***) Ny-
nj rozprávj náš cestopis o citech, gacjž pautnjka w Palestině a w gegjch pustinách pogjmagj, což zde, gakož k věci nesměřugjcy, pomínu.

„Sešli gsme s wrchu hory, chtjce na břehu mrtwého moře noclehowati, a pak se obrátiti k Jordánu. An gsme do údolj wcházeli, sestaupli se naši průwodci těsně; Betlehemité chystali ručnice, předcházegjce nás welmi opatrně. Nacházeliž gsme se na cestě Arabů z pauště, kteřj sbjragjce sůl u gezera, *nelitostnau půtku s pocestnými provozugj*. Mrawy Beduinů se počjnagj pro ustawičný obchod s Turky a Ewropčany gina-

*) Tu klade pocestný náš poznamenánj následugjcy: „Držjm se obecného mjněnj. Uwidj se, že *snad* základu dost nemá.“ Nepřesvědčil se pak p. Chateaubriand očitě o nepravdě horennjho mjsta.

**) Tacitus činj zmjnk u lodí, a však patrnó, že se mýlj.

***) *Son ean, d'une amertume all'reuse, est si pesante, que les vents les plus impétueux peuvent a peine la soulever.*

citi. Dáwagjť swé dcery i manželky przniti, a škrtj pocestnjka, na gehož toliko olaupenj gindy přestáwali. Tak gsme po dvě hodiny s bambitkau w ruce, gako w zemi nepřátelské kráčeli, gedauce mezi pjsčítými náspy podlé rozpuklin, genž se na zemi, vypálené slunečnými paprsky, způsobily. Solná kůra kryla pjsek, vyhlžegjc gako zasněžené pole, z něhož některý zkřehlý chrust černě čnj.

„Náhle stogjme u gezera; prawjm náhle, neboť gsem se ho domnjwal geště zdálen býti. Ani šplýchánj, ani chládek newěštil bljzkau wodu. Břeh, kamenjm zawalený, byl horký, vody se nehýbaly; a na pobřežj nic než samá smrt.“

„Giž byla čirá noc. Prwnj, co sstaupiw s koně gsem činil, bylo, že gsem wstaupil do moře, broď se w něm až po kolena, nabraw si vody do ust. Ale nelze gj wustech podržeti. Gegj slanost gest mnohem většj, než vody morské, a na rtech působj gako silné rozsazenj kamence (ledku.) Boty mé sotwa oschlé byly pokryté solj. Naše oděwy, klobauky a ruce byly tauže kopaninau méně třj hodin wesměs obtjženy.“

„O půl noci gsem slyšel gakýs šplunot nad gezerem. Betlehemité prawili, že gsau to témo-wé rybiček, vyhazugjcjch se na pobřežj. Toť by se wůbec přigatému domněnj, že moře mrtvé žádné živé bytosti neplodj, protiwilo. Pockocke, byw Jerusalemě, slyšel, že gedem missionář ryby wsmolném gezeru widěl. Hasselquist a Maun-

drell nalezli na břehu skořepiny. P. Sætzen, genž podnes w Arabii cestuge, nezhljdnul w mrtwém moři ani hlemegždů, ani rakowic, a však několik plžů předc tam našel.“

„Pockocke rozlaučil láhwici vody téhož moře. R. 1778. obnowiwše p. p. Lavoisier, Macquer a Sage tutěž lučbu, shledali, že setnjř té vody 46lb. a 6 uncj soli držj, a sice 6lb. a 4 unce obyčegné morské soli, a 38lb. 2 unce oné, genž na dnu moře k nalezenj. Posledně opakowal p. Gordon tuto zkaušku w Londyně, a okázal, že gest tjže vody sladké k oné mrtwého moře w stegném poměru, gako 1,000 : 1,211; potwrdiw, že wnj i lidé, plowati neuměgjcj, splýwagj. Týž Gordon o nj prawj, že gest dokonale prozračná, držjc w sobě dle swětloznanstwj kysljik morský a kysljik sjrný; že wnj nenj nic zápalného, že solj morskau nenj napuštěna, a barwy že neměnj, gako barwina Lakmus. Rozlaučená gewj následugjcj prwky w tomto směru :

Teplého solnjho kysljku	3,920
Magnesie	10,246
Drsljku	10,360
Teplého sjřičnjku	0,054

wesměs 24,580 na 100.

Tyto ginorodé prwky činj wodu o čtwtřtinu těžšj, když auplně wyschnau : wysušené ale gen na 180°, podlé teploměru Fahrenheitowa téměř o polowic, totiž na stu o 41.

„Gá mám (pořád p. Chateaubriand) nádobu plechowau, kteraůž gsem sám w mrtwém moři naplnil; geště gsem gi neotewřel, ale podlé tjže a šplýchánj mysljm, že se tekutina o něco změnila. Mé předsewzetj bylo, podlé nawrženj Pockocka, nasaditi do nj malé mořské ryby, a zkusiti, mohau-li wnj žiti. Ale zábawy giné mi nedaly toto předsewzetj dosti záhy wywěsti, a nynj se bogjm, že bude pozdě.“

„Měsjc vycházege we dvě hodiny spůl noci, způsobil wětrjk, ale neochladil wzduchu, toliko gezerem trochu pohnul. Wlny obtjžené solj spadly brzo pro swau wáhu, a sotwa že o břeh zapláchly. Truchliwý zwuk wyšel z gezera smrti, gakoby dušené wzdychánj lidu w geho wodách pohlčeného.“

„Rannj záře zaswitala na pohořj Arabském zrowna proti nám. Gezero i údolj se podiwnau barwau oljčily; a však i tato skwostná barwa slaužila gen k progewenj wnitřnj spausty.“

„Powěstné gezero, genž prostoru Sodomy a Gomorrhj zaléwá, slowe w Pjsmě sw. moře *Mrtvé* aneb *Solné*, u Řeků a Latinjků *Smolné*, Arabům *Almotanah* a *Bahar Lot*, Turkům *Ula Degnisi*. Gá nemohu přiswědčiti oněm, kteří se domnjwagj, že mrtvé moře nic giného ne-
nj, než ohniwý gjcen sopky. Widěl gsem *Vesuv*, *Sofatoru*, horu nowau w gezeru *Fusin-ském*, *Pik* mezi horami *Azorskými*, *Mamelisu*, bljzkau *Karthaga*, wyhaslé sopky w *Auver-*

gni; všude gsem znamenal stegné vlastnosti, totiž: wrchy w podobě nálewky (trichtýře), láwu a popel, cjmž se aučinek ohně nedal neuznati. Naproti tomu gest gezero mrtwé dosti dlauhé, na způsob luku skřiwené, obkljčené dvěma řetězy wrchů, genž k sobě žádně přjbuznosti twarem ni stegnorodau hmotau negewj. Nespogugj se také na chobotjch gezero, nýbrž nepřestáwagjce sgedné strany obrubowati údolj Jordánské, až po samé Tiberiadské gezero se bljžj; s druhé ale strany rozstupugjce se, w pjsku Yemenském gižně se tratj. Prawdať, že se tam smoljn, teplé wody a kamenj kostjkové (fosfornj) na pohořj Arabském nalezagj, ale na pohořj Judském ničehož gsem neznamenal. Než přjtomnost teplých wod, sjry a smoljnu nestačj k dokázánj býwalé sopky. Těchto slow, tušjm, gest dosti, že se strany měst w propasti pohlcených zcela pjsma swatého držjm, aniž přjrodoskum na pomoc newolage. Neboť drže se widy prof. Michaelisa a maudrého Büschinga, můžet i přjrodoskum bez ubljženj náboženstwj k wyswětlenj truchliwé zkázy zločinných měst slaužiti. Sodoma stála na smolné wrstvě, gakž se to ze swědictwj Mogžjšowa a Josefowa widj, genž w údolj Siddim o smolných studnicjch mluwj. Blesk hromowý*) zapálil propast, a města se prowálila do podzemnj-

*) Ale hromowý blesk do těles elektrických, gako gest smůla, — nebige.

ho ohně. Pan Malte Brun se domnívá — a to důmyslně — že byly města Sodoma a Gomorrha stavěny z kamene smolného, a tak že se ohněm s nebe žnaly.“

„Jakub Cerbus poznamenal, že se do toho jezera sedm velikých potoků vlévá. Z toho soudil Reland, že se to moře podzemními průlevy zbytku svých vod zhoštuje; i Sandy se toho domýšlí. A však za našich dnů se tato myšlenka opauští, a to vyšetřením Doktora Halleyho o výparu, což také Shaw připauští, počítaje, že se Jordánem denně asi šest milionů a osmdesát tisíc tun vody do toho jezera vlévá, nebera k tomu vodu řeky Arnonu a sedmery jiných potoků.“

„Jiní divové, povídaní o mrtvému moři, po přísné zkoušce zmizeli. Wjt se již, že tam tělesa pevná podle zákona své a těch vod tje splývají, a se potápějí. Smrtící výparové, genž, prý, z lána jezera vystupují, zřídli již na pauhý silný zápach po moři, na kauř, genž wywrhowánj smoljnu aneb předcházj neb následuje, a na mlhu opravdu nezdrawau, gakož do se žádná zdravoty nemá. — — — Dowolj-li Turci někdy tomu, aby se některá loď z Jafy k mrtvému moři plavila, mohly by se na tom jezeru gisté podivné věci obgewiti. *Starj to moře lépe znali*) než my,*

*) Nezdá-li se, gako by Clarke tento cestopis také někdy byl w ruce měl, a naň si, pjše swau nowau knihu, byl zpomenul? —

gakž se to Aristotelem dokázati může. Takéť staré mapy geho twar daleko lépe značj.“

„Celé gezero až potuď nikdo geště neobešel, leč Daniel kněz ze sw. Saby. Naw nám zachowal wyprawowánj tohoto samotáře w následugj-cjch slowjch: Že gest mrtwé moře na swém chobotě gako we dvě rozdělono, a že gest tam cesta, do kteréž se může aspoň wlétě gen do půl holemu přebřesti; že se tam země nawýšuge, ohražugj giné malé gezero podoby kulaté aneb spjš wegčité, zakljčené rowinau a wrchy solnjmi; w geho pak okolj (toho chobotu) že přebýwá Arabů bez počtu. Niebur totěž wyprawuge. Až dostaneme cestopis p. Sætzena, nabudeme bez pochyby lepšjho swětla.“

„Nenjť snad žádného čtenáře, kterýby nebyl o powěstném stromě Sodomském slyšel mluwiti. Rodj, prý, owoce na oko přjgemné, ale hořké a plné popele. Tacitus, Josef, Foulcher, roku 1100. de Chartres činj o tom stromu neyprw zmjnkú. Od toho času mnozj wyprawowánj Foulcherowo twrdj, mnozj zawrhugj. Amman se snažj ten uzal na způsob Alexandrůw rozwázati, a popisuge týž strom gako trnj. Rostlinozpytec Haselquist nepokládá Sodomské gablko za žádné štěpné aneb keřnj owoce, alebrž za plod slunečného citronjka.“

„Nacházjť se ho, prawj, množstwj u Jericha w údolj Jordánském a w sausedstwj mrtvého moře. Prawda, že gest často plné prachu, než to se

stává, gen když se do plodu zahryže hmyz (tentredo,) kterýž celý wnitřek w prach obrátj, a gen kůži w celosti nechá, barvě ničjm neublžiw.“

„Kdožby, mage zřenj k Haselquistu a geště wětšj k Linnéowi, tuto otázku za nerozhodnuta držeti se opowážil? A předc geště rozhodnuta nenj. Pan Sætzen, nikoli nemaudrý, a přes to neypozdnějšj pocestný, an se geště w Arabii zdržuge, nesnášj se s Haselquistem o slunečný citronjk, a tušj za dobrau příčinau, že geště w saustawnjch rostlinářjch s prawým gablkem Sodomským seznámeni negsme.“

„I bylř gsem nemálo zaražen, domnjwage se, že i gá owoce tak hledaného gsem našel. Strůmek ten roste wšudy na dvě i tři mjle wůkol ústj Jordánského. Gest trnowitý, listy gehu úzké a tenaunké; podobá se welmi keři Ammanem popsanému; owoce gehu má podlé barwy i twaru podobu malého egyptského citrona. Newyzralé býwá plno slané a ostře stahugjcj šláwy; uschši dá sjmě načernalé, popeli podobné a chuti hořkého pepře. Šest gsem gich sčesal, a geště z nich čtyry dobře zachowalé mám, genž owšem pozornosti rostlinozpytců zasluhuj.“

„Celé dvě hodiny gsem stráwil, procházege se na břehu moře mrtvého. Chtěl gsem widěti mjsto, kde Jordán do gezera padá. — — Ne nadále se Betlehemité zastawili, okazugjce rukau na dau rokle něgakau wěc, giž gsem prwé nepozorowal. Nemoha sobě wymysliti, coby to

bylo, znamenal gsem toliko gakýs pohybugcj se pjssek na nepohybné zemi. I přiblížil gsem se k tomu podiwnému předmětu, a — widjm žlutaú řeku, kterauž bylo těžko od pjsku gegjch dwau břehů rozeznati. To byl Jordán! Nemohuť wyslowiti, co gsem při spatřenj Jordánu pocjtil. Připomjnal mně powěstnau starowěkost a neyspanilegšj gméno, gež kdy básně neysljčněgšj lidské paměti swěřiti mohly. Geho břehowé mně představowali diwadlo zázraků mého náboženstwj. Palestina gest ta gedinká země na swětě, genž pocestnému děginy lidské i věci nebeské připomjnuá.“

Až potud mluwil náš důstogný pocestný. Že mu potřebných známostj k wyšetřenj mrtwého moře nechybělo, dokazuje, tušjm, celé gehu wyprawowánj. Že hlawy powěrčiwé nenj, swědčj gehu učenost, wěk a zem, w kteréž pjše, a mimo to i gehu mocná obrana swobody tisku, kterauž na se minulých let až i nemilost francauzského dworu uwalil; že přepatých předsudků gest prázdén, okazuge wolnost, kterau se w domněnj giných podáwá; za wěrnost gehu ale ručj nábožná mysl, genž z celého wyprawowánj gasně wyswitá. Co se pak mého přeloženj týká, wědomě gsem z gehu slow ničehož nezginačil; ničehož, pokud smyslu dostjhnauti bylo, cokoli se mrtwého moře a gehu powah dotýká, newypustil, nedbage, zdaž mne aneb panu Clarkowi to swědčj, a gistě žádným giným úmyslem celé toto pogednánj psáti gsem nezačal, než aby prawda, gsau

zkalena, opět swětla a předešlé sjly nabyła. I mohuť tedy, sebraw hlasy všech až potud uwe-
dených swědků, směle o mrtwém moři i sám
smeysleti, i giným za historickau prawdu podá-
wati :

*A. Mrtwé moře nenjkaluha gen asi tři mjle
dlauhá a něco přes dvě široká. Na takowěť
by nikdy pět měst a geště gezero znamenité stá-
ti nemohlo. Nenjť geště twar a welikost dotče-
ného gezeru až potud ani na mapách ani w cesto-
pisech dokonale wyznačen; an se potud obogj
nikdy měřecky, ale toliko na pohled udáwalo : a
wsak proto se přede nejspjše neprawdě wyhneme,
když zpráwau páně Clarkowau, gakožto patrně
podezřelau slušně pohrdnuwše, na sauhlasném
swědectwj ostatnjch pocestných přestaneme, a
geho welikost asi na dvanáct zeměpisných mil
délky a na tři mjle šjřky udáme. Na takowé
ale prostore mohla se i řeka Jordán se sedmi
hornjmi potoky do walněgšjho gezeru wléwati —
ne wsak na té, kterau se panu Clarkowi zdálo
widěti — i pět měst státi a se žiwiti, zwlášť když
powážjme, že wšecka kragina wúkol Jordánu,
dřjw než Hospodin Sodomu a Gomorrhu zkazil,
až k Segor swlažowána byla gako rág Hospodi-
nůw. Tak wěrnost Pjsma sw. a celá zpráwa o
záhubě často gmenowaných měst pochybnostem
a podezřelosti se nepodá.*

*B. Řeka Jordán njm neteče, ale chřad-
nauč giž bljzko něho, gsauci pjskem dušena,*

w něm s ginými hornjmi potoky dokonce umjrá. Mysljwalo se, že se geho zbytečná woda w pjsku aneb tagnými podzemnjmi průduchy tratj; ale po wyšetřenj množstwj výparu, genž se tam tak dobře, gako u welikém oceanu stává, ano škwařenjm smoljnu wjce geště se rozmnožuge, ustaupilo se odtě domněnky. Poněwadž pak wody tohoto gezeru mnohými čpawými částkami gsau naplněny, nelzeť ginák, než že w čas prýščenj smoljnu celý opar welmi nezdrawau párau obtjžen býti musj. Gindy, an wody tyto k swlažowánj luk rozváděny byly, musel gegich přítok do gezeru znamenitě umenšen býti.

C. Náramná slanost tjž wody tak zname nitě rozmnožuge, že w nj každý živočich, kterýžby w sladkých a morských wodách utonul, splývá; ne pak kowy, aneb kterákoli tělesa, nemohaucj nj podlé zákona přjtažliwosti nadržena býti.

D. Tau slanostj a tjžj se děge, že w něm živočichů aneb dokonce nežige, aneb tak po řjdku a gen w gistých časjch, a to pauze buď bljzko austj Jordánu, buď k gihu w gezeru malém, že pro těch několik snad rybiček, rakowic aneb wlaštowek, gezero to tak málo mořem žiwým slauti zasluhuge, gako sutiny našich hradů českých pro nawštěwowánj některých hostj, neb pro přistawenau k nim budku některého uhljře, lidnatými slauti mohau. Chowagjc tedy w swém lůnu pět měst, gichž lidé neyhoršj a hřjšnj před

Hospodinem přjliš, stud a všecken mrawný cit s sebe složiwše, poslušnost k wrchnjm, ctnost i všelikau šlechetnost umrtwili; netrpjc pro slavnost žádného cizjho žiwočicha na žiwě, a swých snad gen po řjdku aneb nic nemagjc; a udawugjc požeradlem swým i Jordán i giné žiwé vody, a hubjcsolnými výpary i chudé rostlinky, genž se na gehu břehu popjnagj: nemůž giště whodněgšjm gménem, leč *mrtwým* mořem nazwáno býti.

E. Wúkolj moře mrtvého gest, podlé sauhlasného swědectwj pocestných, *chudé a bjdné, a gewj do dneška patrné stopy Božjho zlořečenj.* Wygjmámť gedíný gehu chobot k gihu, kde podlé zpráwy samotáře Daniele, a wúkolj blzko ústj Jordánu, kdež wedlé zpráwy p. Chateaubrianda některé stopy žiwota, a zwlášť na poslednjm mjestě prostřed pustiny hágek tamarinů a bawlnj-ků byl k spatřenj. Protož možno, že k gihu Arabowé bydlj. Clarke ale ať to s prawdau porowná, andj, že gehu welebné wúkolj dobře vyhljžj, a vše kolem něho že gest wznešená welikost.

Nemůžet se přjdatku, welebné wúkolj, při mrtwém moři, leč w tom rozumu připustiti, w kterémž i sama hrůza a strašliwost černo-siwých mračen *welebná* sluge; an tak na naše city do-tjrá, že chwěgjc a třesauce se djme: Ilrozné a předc welebné gest toto diwadlo! To gest ale výstřednj aneb excentrická Welebnost, a o takowau se s panem Clarkem u mrtvého moře rádi snášjme. Nenjt možno takowé zřetedlné stopy

Božj sprawedlnosti prohlžeti a hlasitě nezwola-
ti: Weliký gsi, ó Hospodine, w lásce a dobro-
tě k sprawedliwému; ale weliký gsi také, a ne-
nj slabosti aniž měké rozmařilosti při tobě, w
trestu a pokutách nesprawedliwého. Kdo tě pro
twau dobrotu a lásku nemiluge, tu se tě naučj
báti pro přjsnost.

F. Mezi horami wůkolnjmi, spoléhage
w tom cele na swědectwj pana Chateaubrian-
da, nenj žádné, *genž by obyčegný sopkám
twar prozrazowala*, a pročez také neymen-
šj nenj přjčiny, abychom se při podwrácenj ne-
šlechetných měst od prosté zpráwy Pjsma sw.
uchylowali, a k domněnkám Strabonowým o ze-
mětřesenj aneb zasoptěj lówau utjkali. Arciž
by ani tjm prst Božj při tom podiwném úkazu
wyhostěn nebyl, a však padli bychom na těžko-
sti w té celé zprávě, s kterými by co zápasiti
bylo. A proč bychom takových těžkostj měli
připaušičti? Snad k wůli mudrckému prawi-
dlu, wyňatému ze zkušenosti o přjrodnjch záko-
nech, že se přjroda všudy stegným pravidlem
sprawuge? Než přjroda nenj Bůh; přjroda wla-
štowku může upowinniti, aby gen dle gednoho
řádu, gak gj Bůh welel, hnjdzo swé wezdy sta-
wěla: a ten Bůh, genž přjrodě zákony dáwá, a
sám w sobě neyswobodněgšj gest podstatou, genž
člowěku giž částku té swobody uděliw gednu a
tu též wěc na rozličný způsob wywoditi dowo-
luge, ten Bůh gistě pro úzkoprsé zkušenj někte-

rého mudrce nezadá swobodu, gednati gednák po přirozené a postředečnj, gednák nadpřirozené a nepostředečnj cestě.

Uhágiw pak bohomluwec nepostředečné wkročenj Božj při podvráčenj dotčených měst, i podiwné zachowánj stop gehu pokutugjcj spravedlnosti po tolik tisjc let: nepauštj se do pátránj cest, po kterých a gak Hospodin, gakožto pán přirody i gegjch zákonů, swůg nález nad křikem k němu wystupugjcjm wygewil, aniž ohledáwá powahu ohně, kterýmž se Sodoma zanjtila a w prohlubeň sobě kopanau swalila. Ať si bylo giž pod Sodomau gezero, ať si oheň w Pjsmě sw. elektrické blesky strašliwého oblaku znamená, genž sršjce na Sodomu a gegj okolj tamnj, smolju a snad i domy z takowého kamenj stawěné zanjtily, — což welmi pochybno; ať konečně, gak se ginj domnjwagj, a což slowům sw. Pjsma neywjce swědčj, celý opar nad údoljm Siddim se zapálil, *) zanjcenjm totiž olegných a giných sjrných částek, gichž se w podobném údolj walně vypařowati musj, a tjm ať pramenowé smoljnu se zegmuwše i podzemnj wrstwy smolné zapálili — to všeccko a giná tēm podobná bádanj zanechá bohomluwec milerád

*) Tito poslednj uwáděgi příklady sjrných a ohniwých dešťů, mezi ginými také ouen, w němž u pobřežj nowé Anglie r. 1781., 24. Čerwence na loď hořawá látka spadla, kterauž plawci uhasiti nemohauce, kleštěmi s lodě shoditi museli.

přirodozpytcům na vyšetřenu: gen když i tito gemu se neopowážj do geho okresu nepřátelsky sáhati, geg úžiti, a kde prst neymaudřegšj podstaty za samými swatými příčinami gednal, aneb gedná, tam slepau náhodu a sebe samu neznagj-cj přjhodu strkati; aneb dokonce wěřcj lid opowážliwými lžemi w pochybnost a negistotu u náboženstw — geho w těchto přesmutných dnech gediného pokladu a bohatstw — swáděti.

Rowněž tak se nechci w půtku pauštěti o Sodomské gablko, gakožto o wěc náboženstw našemu — pokud dle p. Chateaubrianda owoce z knihy Maudrosti negistým časem nešené bez toho wywráceno býti nemůže — welmi lhosteg-nau. Tušjmť pak sám pro sebe, že nám saustaw p. ritjře Linné gestě wšecky w Palestině rostau-cj byliny nepodal, že tedy Sodomské gablko, gak se pan Sætzen domnjwá, docela giný druh rostlinstwa znamená, než které pod tjm gménem znáti se domnjwáme; a že Plinius giný plod mj-nj, a týž plod žet i pozdněgšj pocestnj spatřiti mohli. Že geg wšickni nespatri, stalo se nepochybně tjm, že w rozličných časjch léta, a snad i na rozličných mjstech toto moře spatřili: odkudž by as neysnáze někteřj gegich odporowé o tamnjch žiwočišjch a nežiwočišjch, o škodliwém a méně škodliwém výparu přátelsky uro-wnáni býti mohli. Že z těchto ku porownánj připuštěných cestopisů zpráwu pana doktora Clar-ka vyhražugi, gest samo sebau patrno.

2. O veliké ceně božského zgewenj.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře Křešického.

Zgewené náboženstwj se ginák *wjra* gmenuge. Neb wěřjme vlastně to, což pro wýpowěď a swědectwj giného pokládáme za prawé; zgewené náboženstwj ale gestiť wšecko to, což sám Bůh wýpowěděl, oznámil a prawdau býti oswědčil, a což předně a hlawně pro neomylná slowa geho za prawé držíme. Objectum materiale fidei est, quidquid a Deo revelatum est; formale ejus objectum est prima veritas revelans, seu infallibile Dei testimonium. Quærenti enim, cur aliquid credatur fide divina, responderi debet: Quia Deus, qui est prima veritas, hoc revelavit, seu brevius: Quia Deus dixit. (Joann. Taberna Theol. Moral. P. I. Tract. V, c. 5.) Stál-liby kdo na tom, že swětlo rozumu gest paprsek nesmjrného swětla Božjho, že k nám Bůh i přirozeným umem mluwj, a že následowně i přirozené náboženstwj božským gest zgewenj: tedy pro uwarowánj wšelikých zmatků, různic a pútek přirozené náboženstwj přirozeným se gmenug zgewenj; to ale náboženstwj, kteréž Božjm stogj swědectwj, zwáno buď wyššj neb nadpřirozené zgewenj, čili *wjra* slowem Božjm stwrzená. Přirozené náboženstwj spoléhá na wnitřnjch, z rozumu tekaucjch důwodech; zgewené ale gediným, zewnitřnjm důwodem stogj, gmenowitě tjmto: „Bůh prawj, že to gest prawda; Bůh

welj, bychom to drželi za prawé.“ Že pak zgewené náboženstwj k neywějšjm zřj dobroděgným skutkům Božjm, a že přewelikau má do sebe cenu: snadno mi lze dokázati.

1. *Přirozené náboženstwj božským zgewenjm se neporážj, nýbrž zwelebuge.* Co rozum, sám sobě ostawený, prawým býti poznává: tomu Bůh nikoli odporen býti nemůže, anť se nikdy gedna prawda druhé neprotiwj. Čemuž nás Bůh přirozeným swětlem rozumu učj: toho poskytowánjm nadpřirozeného swětla, a obzwláštnjm k nám mluwě způsobem, nikoli newyprázdňuje. Neb tjmto způsobem by gednau rukau bral, což nám druhau podává, a takby cos zbytečného a nemaudrého činil, což naň nikoli nepřipadá. Nenjť o tom žádné pochybnosti, ráčj-li nám Bůh zgewenjm swým k ctnému a blahodárnému životu slaužiti, že swědectwj geho i na přirozené náboženstwj se wznášj, a nezamjtá ge, nýbrž statnosti a wáhy mu přidává. Přirozené náboženstwj w zgeweném gest zahrnuto, a kdo se k zgewenému wine, tjm samým i přirozené wlepšjm a dokonalejšjm způsobu usazuge w duši swé.

2. *Přirozené náboženstwj nemůže dobročinné moci swé plně prowoditi.* Mnohému dobrému owšemť učj. Předkládá zagisté, že gest Bůh neywyššj, sama sebau stogjcj bytnost, kteráž všecku pomyslenau maudrost, dobrotu, moc a blahost w sobě zawjrá. Předkládá, že Bůh we-

škeren swět stwořil, zachowáwá a zprawuge, že wšecko krozkošnému bytj učinil a wede, a že w djlech swěta nad zemj našj nesčjslnj žigj tworowé, daleko rozumněgšj, lepšj, mocněgšj a blahoslawněgšj, nežli člowěk gest a býti může. Předkládá nám hlawnj stránky lidského blaha, gakož i walné množstwj prawidel dobrého žiwobyty. Předkládá nám, že šlechetnostj žiwota každý neyplatněgi pečuge o vlastnj swé dobré. Předkládá posléze, že smrt člowěka nic nenj giného, než temné odsud překročenj na giný swět, by tam na wzuešeněgšjch stupněch tělesných a dušewných mocnostj žiw byl na wěky. A wšak ty a takowé prawdy wrozeným swětlem rozumu od málo kterého člowěka wplnosti a čistotě swé znáti se da-gj. Neb lidé wětšjm djlem k ničemu tak málo času, chuti a způsobnosti nemagj, gako k rozumowánj a hlubokému zpytowánj. Měl-liby každý gediné toho se držeti, což vlastnjma očima spatřuge: gistěby mnohý bez Boha byl žiw, ctnosti se wšeligak cizil, a druhdy w utrpenjch swých wšj zbawen byl útěchy; mnohý pak po wšecken čas žiwota swého w trapné by trwal negistotě, a sem i tam se kolácel na mysli swé. Dostalo-liby se učeným zpytatelům a hlubokomyslaým mudrcům, přirozené náboženstwj až hned i na neyvyššj stupeň dokonalosti postawiti: byliby gediné oni sami wědomostj tauto opatření, ginj lidé by ale málo z toho měli užitku. Newěděliby, což učenj smysl, a kdyby se gim to oznámilo, alesponby

důwodné toho wědomosti nenabyli, poněwadžby prawost a wáhu předložených sobě důwodů poznati, a obyčegem učených důwody a odwody wěsti nemohli. Chtěli-liby se slowem učených wázati, učených, o nichž wědj, že často sami sobě wstupugj na odpor, a kruté spolu boge wedau: náboženstwj gegich by potřebné pewnosti nemělo, a mnohýby každým zmjtán byl wětrem učenj. Ale wšak dobře znameneyme, že přirozené náboženstwj i od slowutných mudrců, gimž neswjtila weliká pochodně božského zgewenj, nikoli plně a čisté předkládáno nebylo, nébrž že o Bohu, o nesmrtedlnosti duše lidské, o stawu člowěka na wěčnosti, o rozličných ctnostech a neprawostech gednák bludně smeyšleli, gednák těch tak důležitých wěcj powrchnj toliko měli wědomost, a gako w mlhách a w mracjch ge spatřowali. Plutarch, Cicero, Seneka a ginj řečtj a ijmštj mudrowé o neyhlawněgšjch wěcech w spisech swých gednagjce, skoro nic zagisto netwrdj, nébrž wšeko obyčegem pochybugjcejch, a toliko zdánj swá pronášegjcejch lidj předkládagj. O Bohu nesmyslj, gak náležj, dostogně, a o wěčném trwánj duše lidské gednák pochybugj, gednák mu zgewně odpjragj. Nebyloť gim dokonale známo, w čemby prawá ctnosti powaha záležela; a protož Stoirowé nečitedlnost hlásali, Epikuregštj pak opatrnau tělesnost. Mnozj zákonodárcowé dowolowali laučenj manželů, weřegně smilstwj, otroctwj a prodáwánj a mučenj otroků. Negeden u-

čený w tom stál domněnj, že dowoleno gest, wražd-
du nad sebau páchat, opjgeti se, tělesného puze-
nj krom manželstwj kogiti, a nepřátel krutě pro-
následowati. Pohanštj národowé mrzké modlo-
službě byli oddáni, hanebným bohům hanebně
slaužjce. Negeden národ lidského masa požjwal,
a modlám i lidi obětowal. Negeden národ mno-
hoženstwj, upalowánj žen, ukrutné s přemožený-
mi nepřátely nakládánj, a podobné welmi zlé
obyčege za dowolené a slušné pokládal. — Božské
zgewenj těm a takowým bludům vycházj wstřjce,
zrak umu našeho ostřj, a hotowé prawdy nám
předkládá, gichž pak bezpečně zpytowati můžeme.

3. Zgewenj božské by welikým zůstalo do-
brodinjm, kdyby třebas gen přirozenému nábo-
ženstwj bylo podporau, a to, což wýtečný, w plné
mjře dokonalosti stogjcj rozum poznati může,
stwrzowalo. *A však přirozené náboženstwj,*
byl i ode všech lidj w plnosti a čistotě své
poznáno, a božským swědectwjm upewněno
bylo, předceby k ctnému a blahoslawenému ži-
wobyťj dokonale nepostačowalo. Neb i ney-
bystřegšj a neyschopněgšj rozum člowěka tak
gest obmezen, že nikoli wšhecko postihnauti ne-
může. Obmezen-li gest rozum angelů, a nikoliwěk
takowý, gakýž gest um Božj: rozum lidský o-
wšem tjm obmezeněgšj gest. Nemohlť nám Bůh
dāti rozum, wšhecky prawdy chápagjcj, z té samé
maudré přjčiny, z kteréž gedněm wjce, druhým

méně důmyslnosti a wtipu udělj. Co se již tkne náboženských učenj, přirozený rozum w skutku mnohým věcem neučj, na gegichžto známosti srdci lidskému mnoho záležj. Neučj, kdoby byl neomylným náboženských věcj učitelem, a kteráby kniha náboženská všecky jiné knihy předčila; neučj dokonale, gak bychom o Bohu, té newyzpytatedlné bytnosti, smýšleti měli, a gacjby obrazové vlastnosti božské neylépe wygasňowali; neučj, zdaliby se w Bohu nalezaly něgaké osoby, ne bytnostj, ale dobrodinnými skutky od sebe rozdlné; neučj, coby bylo vlastnjm půwodem hřjšnosti a pocházegjcj odtud bjdy našj; neučj, zdaliby vyššj tworové Božj s námi lidmi w rozkošnau uwedeni byli čelednost, gak nám gsau ku prospěchu, a zdali se všickni w půwodnj mjře dokonalosti udrželi, a odpadli-li od Boha, zdali zhaubným působenjm swým i nás se dotýkagj; neučj, gakby člověk Boha, hřjchy uraženého, opět mohl smjřiti, a sprawedlnosti gehu učinitizadost; neučj, zdaliby Bůh wyslýchal prosby, gež zbožné srdce ktrůnu gehu posjlá; neučj, zdali pokolenj lidské na vyššj stupně dokonalosti se wypjná, čili w gednostegném způšobu dokonalosti zůstáwá; neučj, zdali se gednau dowjme, gak všickni lidé zde obcowali, a že gim gak odplata, tak i trestové sprawedliwě a podlé zaslaужenj byli odměřeni; neučj plně a dokonale, w gakém stawu po swém odsud odchodu žiwi budeme, a zdali my zemřelým, a zemřelj nám spomá-

hati mohau; neučj w nižádném příkladu wysost wšj mrawnj lidské dobroty; neučj, kterýby způsob úcty Božj sám w sobě byl neylepšj; neučj, bylo-liby dowoleno, rozlučowati manželstwj, a kdy bychom powinni byli, žiwot naložiti pro dobré obecné; neučj, nalezagj-li se něgacj pramenowé, z nichž se zvláštnj Božj milosti k posvěcenj a spasenj dušj našich prýštěgj. Ty a takowé věci, gegichžto známost k ctnému a utěšenému žiwotu welice gest prospěšna, o kterýchž ale rozum, sám sobě ostawený, pro swau mdlobu, wětšjm djlem, neb docela mlčj, nám Bůh zauplna oznámiti může w zgewenj swém. Kam nepostačuje přirozený rozum náš; co i neydúmynněšj mudřec nadarmo zpytuje: to nám powědjti může Bůh; toho dobrau wědomost i neysprostěšj člowěk slowem Božjm nabyti může.

4. *Zgewené náboženstwj ale netoliko pro hogný swúg obsah a tagemné, rozum přesáhagj-cj prawdy, nýbrž i pro welikau působcj moc swau za neydražšj gmjno buď poklad.* — Gak mile slyšjme, že swrchowaný pán nebe a země k lidstwu ráčil mluwiti: všeco hned naše zřenj k tomu se obracj. Dychtiwě taužjme zwěděti, které učenj wyšlo z ust Božjch; a hlásá-li se nám, spilným pozorem ge poslaucháme, a pečliwě chowáme w schránce paměti swé. — Bůh gest swrchowaná maudrost, swatost a láska. Cokoliwěk [mluwj], wše gest swatá, neomylná prawda. Gakož on sám w sobě gest neydokonalešj: tak též i to,

což mluwiti ráčj, gest neyweyš dokonalé, a protož welmi aučnuliwě progjmá wšecky dušewné moci naše. — Ostýcháme-li se w pochybnost bráti to, což maudrý něgaký, ctný a důstogný muž pronášj : gakžbychom o tom, což sám Bůh pronášj, i w neymenšjm pochybowati mohli? Kdybychom i na wýpowědi wěčné prawdy bezpečně spoléhnauti nemohli: čj slowo by pak wjru u nás nalézti mohlo? Rukogemstwj Božj samo gedino wjce wážj, a daleko gest mocněgšj, než sto giných ostrowtipných a z hluboka dobytých prokazů a důwodů. Máme-li plnau gistotu, že to neb ono powěděl Bůh: darmo mudráci tomu na odpor mluwj, a wšj swau krasomluwnostj, a wšemi gakkoli strogenými řečmi žádného z nás nerozpáčegj, žádného nezwiklagj, žádnému božské prawdy ze srdce newylaudj. Srdce naše welmi nebezpečný gest mudrák, a druhdy přerádo proti prawdě se gežj, a nj pohrdá. Ale wšak poďďáwá se, a tratj pýchu, tratj moc a ochotenstwj k odpornému odmlauwánj, zřegmo-li gest, že to, což mu nenj wděk, Bohem gest wyřčeno, Bohem weleno a ustanoweno. O prawosti náboženských učenj wždy máme býti neypewněgi přesvědčeni, poněwadž ktomu měřj, by úmysly a skutky naše zprawowaly, a k plněnj všeho dobrého horliwosti, w připadagiejch pak lopotách a utrpenjch žiwota útěchy nám dáwaly. Gižj pak powrchu ležj, že nás w zachowáwánj gich nic tak upewniti nemůže, gako pomýšlenj, že to wšecko sám stwoři-

tel, sám půwod wšj maudrosti a prawdy neomylným slowem swým potwrdil a zpečetil. — W přirozeném náboženstwj každá prawda obzwláštnjmi důwody se prokazuge, důwody, kterjž nesnadně se dagj pochopiti, a pro množstwj swé w paměti se nedržj. W zgeweném náboženstwj ale gediným důwodem, swětlým, pochopitelným a mocným, totiž rukogemstwjm Neyvyššjho, wšecky napořád prawdy přepewně stoj. — Lidská řeč často chladné nechává srdce naše: Božj slowo ale gest gako padagjcj oheň; lidské slowo nenj wždy s to, by twrdé srdce naše oblomilo: Božj slowo co břitký meč ge protýká; lidské slowo nemůže wždy spokojiti srdce bolestj sauzeného: Božj slowo mu wždy dráhně potěchy dodává, a sladkau naděgj ge posiluge. — Neyposléze s všemožnau snahau se warugeme zlého, wjme-li, že Bohem gest zakázáno, a sneunawenau horliwostj chceme a působjme dobré, gisto-li gest, že Bohem gest weleno. Nespoléháme na zápowědi a přjказы vlastnjho rozumu; nedůwěřugeme se mrawnjm prawidlům, od lidj předloženým; nedbáme na rady i maudrých a přjzniwě nám nakloněných lidj; negsau nám k mysli zákonowé lidské wrchnosti. An ale Buh mluwj, všemocný všeho swěta pán, w gehož ruce gest každý twor, a genž musj trestati, kdož nestřehau welemaudrých a wšeswatých geho welenj: bogjme se, býti neposlušnými, a wěrně stojme w powinnostech swých.

5. Nikdo pak se nedomnjwey, žeby zgewené náboženstwj gen sprostým lidem slaužilo, a ne tolikéž učeným. Sprostj, neučenj lidé, gsauce nezpůsobni k rozgjmánj, a nemagjce ostrého wtipu, cwičného saudu a hogné zásoby všelikého uměnj, nemohau wstřjc vycházeti všelikému poblauzenj, a snadno přeškodnými powěrami nakwašeni býwagj. Pokud náboženské smysly swé na rozumovánj stawj, neb na vážnosti učenných zpytatelů: nikdý negsau gisti, že w prawdě gsau postaweni, a protož také náboženstwj swého bez tesknosti a s plným srdce poklidem se držeti nemohau. Toliko učenj Bohem zgeweného snadno chápagj, pewně se ho držj, a plného upokogenj srdce nacházegj u wjře swé. Gimť tedy owšem zgeweného náboženstwj obzwláštne gest potřebj. Ale i učeněgšjm lidem zgewenj Božj welice prospjwá. K nemalému gim slaužj potěšenj a užitku, widj-li, že to, což přemyšlowánjm našli, božským swědectwjm gest doljčeno. Znagjce prawdy, swrchowanau maudrostj předložené, i přirozeným umem ge skauniat mohau, a všeliké gich přemýšlenj ljp se dařj. Čjm kdo gest wzdlělaněgšjho ducha, tjm patrněgšj mu gsau meze rozumu, a tjm žádostiwěgi taužj po známosti téhož, což sic důležitó, ale nad přirozenau schopnost gehó gest. Zgewenj Božj učených lidj od vysokomyslnosti odwodj, a w potřebné cwičj pokoře. Kdo neylepšj wědomosti swé zwlastnj schránky rozumu swého čerpá,

snadno se gme wypjnati w mysli swé. Stawj-li však weškeré náboženské wěděnj swoge na slovo Božj : njžj se w srdci swém, a Bohu powinnau wzdáwá čest. Zgewené náboženstwj sprostým i učeným společné, w prospěšnau ge uwozuge rownost, a swazkem obapolnj lásky ge wjže. Známoť posléze, že i ney-
učenějšj lidé wždy předce gen lidmi zůstawagj, že druhdy všecká gich učenost zpupnému wzpj-
ránj náružiwestj odolati nemůže, a že toliko slo-
wo Božj na přjmé cestě a w přjslušné kázni ge
zdržuge.

6. Aníž kdo namjtey, žeby nás zgewenj Božj od užjwánj rozumu odvádělo. — Newě-
řj slepě, kdo zgeweného se držj náboženstwj. Nebo swědectwj Božj neysilnějšj gest důkaz praw-
dy; kdo ale na silné důwody stawj wěřeníswoge : gasně zjrá očima mysli swé, a uwyká, žá-
dnému newěřiti, leč wjry hodnému, a bez sil-
ných důwodů nic nemjti za prawé. Rozumně-li
sobě počjná, kdož lecos ne pro wnitřnj důwody,
nébrž pro swědectwj wážných mudrců za prawé
držj : zagisté ten, kdož na Božjm swědectwj za-
kládá wjru swau, nižádnau ginau měrau rozum-
něgi gednati nemůže. — K poznánj té předůle-
žité prawdy, že se Bůh w skutku zgewil, a že
to neb ono učenj w skutku božským gest wý-
rokem, žádný, nepřicházj, leč gediné kdož na-
pjná všecku možnost rozumu swého, a wdlau-
hé a snažné se dáwá přemyšlowánj. Když se

pak již ugistil, že Bůh nadpřirozené světlo lidstvu rozswjtil, a že to neb ono učení w skutku Bohem gest oswědčeno: tedy mu opět přemýšlet gest, gakby zgeweného učení k dobrým úmyslům a činům, a ku potěšení srdce svého upotřebowati měl. Může nad to výše i jinak gestě rozumu svého užjwati, pokud k tomu času, chuti a způsobnosti má. Může totiž prawdy, i rozumem stížitedlné i Bohem zgewené, gako všechny jiné přirozené prawdy, bedliwě zpytowati; ty ale, kteréž přesáhají pochopení rozumu našeho, může aspoň s jinými prawdami rownati, a při tom spolu k tomu prohljdati, že se s nižádnau jinau prawdau nepotýkají, a že owšem gsau nad rozum, nikoli ale proti rozumu. Může konečně od každé zgewené prawdy pochopení a příčinu bráti ku všelikým rozgjmónjím, to gest, může z učení Bohem oswědčeného, uwyklým způsobem rozumowání, jiné prospěšné prawdy wywinowati. Z toho gest zřegno, že zgewení Boží užjwání rozumu netoliko nic nepřekáží, ale brž wolněgší mu průchod činí, a k němu wzbuze. Toliko té při tom opatrnosti gest potřebí, abychom o náboženských věcech rozumugice, nezatemňowali svědectví Božího, a aby nám gediný důwod, gmenowitě ten: „To powědl Bůh,“ wíce platil, než všickni jiní z rozumu wywážení. K tomu též při tom buď prohlédáno, abychom zgewných učení pro gegich tagemnou a rozumu nepostížitedlnau stránku nezamjta-

li, a nedávali jim cizjmysl, vlastnj gegich přirozenost měnjcj. Kdo nikdy zgewených prawd nedokazuje vlastnjm gegich důwodem, totiž tjm, že w skutku wyšly z ust Božjch; kdo gich wždy toliko z rozumu wážj, a nedagj-li se rozumowánjm nalezti, podlé ljlosti swé wykládá, a tak dlauho krautj a přetwořuge, až mezi nimi a pauze přirozenými prawdami žádný neostává rozdíl: ten vlastně pohrdá božským zgewenjm, a w přirozené náboženstwj ge proměňuje. Prawj-li pak, že přijmá božského zgewenj: tedy sám sobě gest na odpor, takowému zgewenj mjsta dáváge, kteréž vlastně nic nezgewuge. Ten a takowý gest z počtu oněch, kteříž se we školách rationalisté gmenagj, a nikoli w tom neblaudj, že rozumu užjwagj, nébrž že ho zle a nemotorně užjwagj.

7. Ani posléze tjm cena zgeweného náboženstwj se neumenšuge, že *ge mnohý učeníj zamjta, a negeden pronárod až posawád geho nenj powědom*. Neb mnozj z učeních, náramnau magjce w srdci swém pýchu, nechtěgj pozuati ohrady rozumu swého, nechtěgj věřiti, což všickni ginj lidé věřj, nechtěgj se od Boha ginau než přirozenau a obecnej cestau učiti. Obolahagj sice přirozené náboženstwj, a dokonalejšj způsob mu dágj, nežli mělo za času Sokratesa neb Cicerona: ale berau to utěšené světlo z božského zgewenj, darmo se pak honosjce, že se wylilo z vlastnjho rozumu gegich. Pakli

kdo z učených, ač prázden gest zawilé pýchy a nesličných úmyslů, nicméně pohrdá božským zgewenjm: nesudmež z toho, žeby zgewená wjra nebyla welmi užitečna, nýbrž že se onen učený mýlj, a sice w hlawnj stránce lidského uměnj že nenj dosti oswjcen. Školská učenost mnohdy gest kal, a negednoho giž na mysli schwátla, a wšecky giskry zdrawého rozumu udusila. Mýlj se i neydúwtipněgšj člowěk, stogj-li w tom domněnj, že přirozené náboženstw samo wsobě dosti gest dokonalé; že nic wjce nepozůstáwá, cožby nám Bůh zgewiti mohl; žeby nám Bůh raděgi byl dal dokonalegšj rozum, než obzwláštnj zgewenj; že se zgewená wjra po celém okrsku země rozšjřiti nedá, ba že pro temnost swau ani rozumjna býti nemůže. Mýlj se i neyučeněgšj mužowé, na tom-li stogj, že wšeliké powěry, nemotornosti, zlé obyčege a hřjchy, mezi wyznawači zgewené wjry se nacházegjcj, w zgewené wjře magj kořeny swé, a že naopak přirozené náboženstw nic zlého a newhodného s sebau nene-se. Mýlj se i méně učený, proto-li zawrhuge zgewené náboženstw, že mnohý pohan, zprawuge se přirozeným swětlem rozumu, znamenitě byl ctným a blahým člowěkem. Neb powážitiby měl, že welebje dobročinnosti zgewenj Božjho, neprawjme, žeby rozumenstw nic neprospjwalo; mělby tolikéž posauditi, žeby se byl ten, kdož se zdokonalil swětlem rozumu, swětlem zgewené wjry dogista na wyššj stupeň

dokonalosti wynesl. — Že posléze božské zgewenj až posawád nenj rozšjřeno po wšech swěta wlastech, nemůže nám býti diwno. Nebo Bůh znenáhla vycházeti dáwá slunce prawdy swé, znenáhla pronárody země zwelebuge, a z maudrých přjčin weliká dobrodinj některým toliko lidem prokazowati ráčj. Což se až posud nestalo, w prodleném čase státi se může, a gistě se gednau stane. Dobře však znameneyme, že toliko prawé božské zgewenj po wšj zemi nenj rozšjřeno, že ale předce wšickni národowé na něgaké božské zgewenj okazugj. Neb cokoli o Bohu, o budaucjm žiwotu a o giných wěcech za prawé držj, nestawjť toho na důwody z rozumu wywážené, nýbrž na swědectwj Bohem wynešené. Nikdeť nepanuge pauhé přirozené náboženstwj, nébrž wšickni národowé twrdj, že což wěřj, Bohem gim bylo zgeweno. Gakýmby právem náboženstwj swé za božské zgewenj pokládali, newidj se mi skaumati: to ale mlčenjm pominauti nemohu, žeby se lidé wůbec na zgewenj božské neodwoláwali, kdyby w skutku weliká nebyla cena geho. Maudrý a dobrotiwý Bůh by gistě nedopustil, by wšickni wšech wěků národowé o zgewené wjře wysoce smeyšleli, kdyby w skutku prospěšna nebyla. Pakli i ona náboženstwj, kteráž w negedné stránce patrně bludná gsau, předce s něgakým užitkem se pokládaj za zgewenj Božj: tedy prawé a čisté zgewenj božské na neyweyš gest spasitedlno.

3. Opatrnost pastýře duchownjho wzhledem poslednj wůle čili pořizenj nemocného.

Od Dra. Josefa Liboslawa Zieglera,
děkana Chrudjmského.

K zamezenj neswornosti, omylů, nenáwisti, různic, rozepřj a i škodliwých saudů, kteréž w rodině powstáwagj, pakli nemocný nespořádaw swé mohowitosti umře, pastýř duchownj nebezpečně nemocného, nezpomene-li sám, 1) k časnému wyhotowenj kšaftu powzbudj, djlem proto, aby nemocný prodléwánjm nepozbyl potřebné paměti a sjly, djlem aby se pobožnému a spasi-
tedlnému rozgjmánj bez překážky a výtržnosti oddati mohl. Si morbus gravior, vel cum periculo fuerit, ægroto suadeat, ut dum integra mente est, rem suam omnem recte constituat, & testamentum faciat. (Rituale Romanum, Tit. V. cap. IV. §. 16.)

Důležitau powinnost kšaftu připomjná duchownj nemocnému 2) se wšj opatrnostj a šetrnostj, aby ho, mluvě o nestálosti žiwota, škodliwě nepoděsil, a tjm uzdrawenj neobtěžil, alebrž zbawuge ho strašného předsudku, gakoby smrt po kšaftu tjm gistěgi následowala.

Nakloniw ho k dobrému aumyslu, wede ho 3) k powinnostem sprawedlnosti, lásky a slušnosti, gichžto při kšaftu bedliw býti má. Napomj. ná ho, aby zaprawil, komu co dlužen, — si quid

habet alienum, restituat, (Rit. Rom. Tit. V. cap. IV. §. 16.); nahradil, čjm komu ukřiwdil, pod něgaku zámjnkau zadost učinil, čjm komu w tagnosti zawázán, má-li snad děti nemanželské, aby na ně pamatowal; čjm kdo chudšj, přjbuzněgšj, hodněgšj a zaslaužilegšj, aby se mu tjm autrpněgšjm a dobročiuněgšjm prokázal, zwláště pak aby nuzným přátelům a wěrným služebnjkům aučinliwau lásku odkazem progewil. Této powinnosti wýslovně učj pjsmo swaté. Sirach dj (XIV, 13.): „Dřjwe nežbys žiwot dokonal, učjň dobře přjiteli, a podlé možnosti swé podey ruku, a dey gemu.“ Swatý Pawel pak w 1. epištole k Timoteowi V, 8. pjše: „Gestli kdo o swé, a zwláště o domácj péče nemá, zapřel wjry, a gest horšj, než newěřjcj.“ Prawdu tuto uznali též pohané, mezi nimiž se progewil Seneka (L. 2. epist. 78.): „Uti coena peracta reliquiae circumstantibus diuidantur, sic peracta vita aliquid porrigitur his, qui totius vitae ministri fuissent.“

4) Mjnj-li nemocný část swé mohowitosti za spasenj duše swé na mše swaté odkázati, kteréžby se djlem po gehu smrti odslaužily, djlem weyročně četly, neodporuge duchownj gehu nábožnému citu a swobodné wůli, an se pauhowolnost směgjcjch se dědiců za dědictwj sebe wýnosněgšj málo kdy pobožnau památkau odměnj. „Kdo shromažduge sugmau duše swé, (prawj Sirach XIV, 4.) shromažduge giným, a w statku gehu budau ginj rozkoš provozowati.“ Založenj wey-

ročnjch mšj swatých obnowuge pobožnau památku zakladatelowu, kteráž ginák se zwukem zwonů po pohřbu pomine, a dopomáhá mnohému zpráwci duchownjmu skrowně nadanému k pohodlnějšmu wyniknutj počestných potřeb, gež dobromyslným a uznalým osadnjům powážiti slušj; neboť „kdo boguge kdy (ptá se učitel národů 1. Kor. IX, 7.) swým nákladem? kdo štěpuge winici, a owoce gegjho negj? aneb kdo pase stádo, a mléka od stáda negj?“ — *Ad remedium animæ suæ pro facultatibus, quod in Domino ei placuerit, ægrotus disponat.* (Rit. Rom. Tit. V. cap. IV. §. 16.) Nikterak ale duchownj 5) k wlastnjmu užitku odkaz nelaudj, aby se nezdál chtiwým a lakomým býti. *Omnis avaritiæ nota caveatur.* (Rit. Rom. Tit. V. cap. IV. §. 16.) Aniž si nedowolj, odkaz na wýročnj mše swaté, neb kostelnj fundacj, pakli gj kostel přjliš nepotřebuge, ponawrhnutí, obzwláštně kdyby byla na ugmu chudým přátelům.

Aby patrnau předešel křiwdu, kteraužby nemocný přátelům neyblížšjm ze zlosti a z odwrácené mysli kšaftem učinil, hledj duchownj 6) nemocného s přjbuznými laskawě smjřiti, a předstawj mu, že gest hřjch, chudé přátely z nenáwisti, ze msty, aneb gakékoli giné přjčiny opominauti, a swé gměnj kgich škodě na fundacj odhodlati. Gestič zasluzněgi, oči swé obrátiti na chudobu a opuštěnost přjbuzných, a k srdci swému připustiti slowa Páně: „Milosrdenstwj chci,

a ne oběti.“ (Mat. IX, 13. Ozeáš VI, 6.) Takto smeyšlel sw. Augustin, an psal (de vita Clericorum Serm. 5.): „Quicunque vult exhæreditato filio hæredem facere ecclesiam, quærat alterum, qui suscipiat — non Augustinum, immo Deo propitio nullum inveniet.“

7) Co se křesťanských a zákony zemskými schválených odkazů dotýče: radj, geli požádán, k ústawu pro chudé, k důchodu školnjmu, k domu invalidskému a sirotčjmu, ke špitálu, ke škole městské a wesnické, na oděw, obuw, strawu a wychowánj chudých a opuštěných dětj, aby se řemeslu vyučily; na kaupi a rozdáwánj lidem modlicjch, wzdláwacjch a užitečných kněh, na ošetřenj chudých, kteřj se na cestě rozstůnj, k podporowánj nuzných, kteřj se žebrati stydij, ku pomoci a na vyhogenj chudých nemocných. Takowé odkazy ku prospěchu bližnjch směřugcij zachowagj památku zakladatelowu lépe, nežli čestnj slaupowé. Čemuž přisvědčuje Jonas, biskup Aurelský, de Instit. Laic. L. 3. c. 15.: „Sancta mater Ecclesia pro defunctis suis non solum sacrificia altaris, sed etiam quascunque alias elemosynas offerre consuevit; unde et quotidie pro eorum spiritibus, qui res suas obtulerunt Deo, offeruntur Deo sacrificia, & multifariæ supplicationes, atque orationes, hospitem receptiones, & pauperum recreationes, captivorumque redemptiones, et alia innumera adjumenta.“

Aby mrzutostem a pomluwám zpráwce duchownj ušel, swau osobu a auřad neposkwrnil, a se nemocnému wpqdezřelost neuwedl, 8) do skládánj kšaftu a do rozsuzowánj, kdo z přátel wětšjho odkazu hoden, se nemjchá, a se za rádce newtjrá. Negsau-li však rozumnj a bezpečnj znatelé zákona zemského přjtomni, kteříby kšaft zhotowili, a nemá-li nemocný sám náležité powědomosti, udělj mu 9) duchownj potřebného poučenj.

Předkem na tom záležj, aby w kšaftu wšecko srozumitedlně, gasně a určité wysloweno bylo, aby žádná pochybnost a hádka o smysl slow nepowstala. Načež musj kšaftugjcj pozorowati wšecky náležitosti, gež kniha wšeobecných zákonů městských předpisuge; neboť podlé §. 601., gest-li kšaftugjcj gedinau z předepsaných, a ne wyslowně pauhé opatrnosti pozůstawených náležitostí opomine, gest progewenj poslednj wúle neplatno; kteráž aby platnosti nepozbyla, gest třeba, zwláště následugjcj zákony wěděti a ostřjhati.

§. 553. Ustanowj-li se w poslednjm pořjzenj dědic, slowe kšaft; obsahuge-li ale w sobě genom giná nařjzenj, slowe kodiciel.

§. 565. Kšaftugjcj musj wúli swau určité, nikoli pauhým posvědčowánjm na ponawrženj sobě učiněné, gsa swých smyslů úplně mocen, s rozwáženjm a s opravdowostí, bez nucenj, bez podvodu a bez podstatného omylu pronesti.

§. 556. Dokáže-li se, že progewenj poslednj

wůle w stawu zuřiwosti, zblázněnj, tuposti smyslu, aneb opilstwj se stalo, gest neplatno.

§. 569. Nedospělj (gimž geště čtrnácte let nenj, (§. 21.) kšaftowati nemohau. Nezletilj, kterj osmnáctého roku wěku swého geště nedošli, mohau genom austně před právem kšaftowati. Po dogitj osmnácti let může poslednj wůle bez dalsjho obmezenj pronešena býti.

§. 570. Omyl podstatný kšaftugjcjho činj pořizenj neplatné. Omyl pak gest podstaten, když kšaftugjcj chybj w osobě, které chtěl něco odkázati, anebo we věci, kterau chtěl odkázati.

§. 571. Shledá-li se, že osoba, kteréž bylo něco odkázáno, anebo že věc odkázaná gen ne náležitě nazwána aneb popsána byla, pořizenj gest platno.

§. 577. Kšaftowati se může kromě práwa anebo práwně, pjsemně aneb austně; pjsemně ale se swědky aneb bez swědků.

§. 578. Kdo pjsemně a bez swědků kšaftowati chce, musj kšaft aneb kodicil vlastnj rukau psáti, a vlastnj rukau swým gménem podepsati. Poznamenánj dne, roku a mjsta, kde se poslednj wůle děgě, nenj sice potřebno, gest ale k uwarovánj rozepřj radno.

§. 579. Poslednj wůli, kterau kšaftugjcj od giné osoby psáti dá, musj vlastnj rukau podepsati. Pak musj před třemi schopnými swědky, z nichž neyméně dwa pospolu přjtomni býti ma-

gj, tu pjsemnost gakožto swau poslednj wůli potwrditi. Konečně magj také swědkowé budto wnitř, aneb zewnitř, wždycky ale na spisu samém, a nikoli snad na obálce, gakožto swědkowé poslednj wůle se podepsati. Obsah kšaftu swědkowi wěděti netřeba.

§. 580. Kšaftugjcj, který psáti neumj, musj negen náležitosti, předešlým paragrafem předepsané, pozorowati, ale i mimo to mjsto podpisu znamenj swé ruky, a sice u přjtomnosti všech třj swědků vlastnj rukau přisaditi. K ulehčenj stálého důkazu, kdožby kšaftugjcj byl, opatrnost tomu chce, aby gedem ze swědků gméno kšaftugjcjho gakožto gména podpisowatel přisadil.

§. 581. Neumj-li kšaftugjcj čjsti, musj tu pjsemnost od gednoho swědka u přjtomnosti druhých dwau swědkůw, kterjž obsah nahlédli, sobě přecjsti dáti, a potwrditi, že ten obsah podlé gehu wůle gest. Pjsař poslednj wůle může we všech přjpadnostech spolu swědkem býti.

§. 582. Pořizenj kšaftugjcjho, w němž se na něgakau ceduli nebo pjsemnost odwoláwá, má gen tehdaž aučinek, geli takowá pjsemnost všemi náležitostmi ku platnému progewenj poslednj wůle potřebnými opatřena. Kromě toho mohau se takowá od kšaftugjcjho oznámená pjsemná poznamenánj toliko k wyswětlenj gehu wůle obrátiti.

§. 584. Kšaftugjcjmu, kterýž náležitostj k pjsemnému kšaftu potřebných pozorowati nemů-

že aneb nechce, gest swobodno austnj kšaft u-
dělati.

§. 585. Kdo austně kšaftuge, musj oprav-
dowě swau poslednj wůli progewiti před třemi
schopnými swědky, kteřj pospolu přjtomni, a ku
potwrzenj schopni gsau, že se w osobě kšaftugj-
cjhо žádného podvodu neb omylu nesběhlo. Ne-
nj sice potřebj, ale gestiť opatrno, aby swědko-
wé budto všickni společně, aneb geden každý
pro sebe k ulehčenj paměti progewenj kšaftugj-
cjhо buď sám poznamenal, aneb co neyspěše mož-
no poznamenati dal.

§. 586. Austnj poslednj pořizenj musj, aby
wmoc práwa wešlo, na žádost každého, komuž
na tom záležj, srownáwagjcjm se přjsežným wy-
řčenjm třj swědků, anebo nemůže-li geden z nich
giž wyslyšen býti, aspoň ostatnjch dwau se po-
twrditi.

§. 587. Kšaftugjcj může také před právem
pjsemně aneb austně kšaftowati. Pjsemné pořj-
zenj musj kšaftugjcj aspoň vlastnj rukau po-
depsati, a práwu osobně odewzdati. Práwo má
kšaftugjcjhо na to, že gehо vlastnoručnj podpis
přisazen býti musj, pozorna učiniti, pak pjsem-
nost práwně zapečetiti, a na obálce poznamenati,
čj poslednj wůle wnj obsažena gest. K ge-
dnánj tomu musj protokol zaweden, a spis ten
proti wystawenj listu přigjmagjcjhо práwně u-
ložen býti.

§. 588. Chceli kšaftugjcj swau wůli austně progewiti, má se progewenj do protokolu wepsati, a ten rovně tak, gak se w předešlém §. o pjsemnosti prawilo, zapečetěný uložit.

§. 591. Audowé duchownjho řádu, ženské a mládenci pod osmnácti lety, bezmyslnj, slepj, hlušj aneb němj, pak ti, kdož gazyku kšaftugjcjho nerozuměgj, nemohau swědky poslednjch pořjzenj býti.

§. 592. Kdo pro přečiněnj podvodu, aneb giné neprawosti ze chtiwosti zisku odsauzen byl, nemůže za swědka potřebowán býti.

§. 593. Kdo křesťanského náboženstwj niewyznává, nemůže poslednj wůli křesťanowu do-swědčiti.

§. 594. Dědic aneb odkazownjk (legatarius) nenj wzhledem pozůstalosti sobě odkázané schopným swědkem, a nápodobně gehu choť, rodičowé, děti, bratřj, sestry, aneb osoby wtémže stupni sešwagřené, a lidé domácj w platu stogjcj. Pořjzenj musj, aby platno bylo, od kšaftugjcjho vlastnj rukau psáno, anebo třemi od dotčených osob rozdjlnými swědky potvrzeno býti.

§. 595. Odkáže-li kšaftugjcj pozůstalost tomu, kdož poslednj wůli pjše, aneb gehu manželce, dětem, rodičům, bratrům, sestrám, aneb osobám wtémže stupni sešwagřeným: musj takowé pořjzenj způsobem w předešlém §. dotčeným wšj pochybnosti zbaweno býti.

§. 597. Při poslednjch pořizenjch, kteráž se dělagj na plawbách a w mjstech, kde mor aneb giné podobné nákažliwé nemoci panugj, gsau také audowé řádu duchownjho, ženské a mláden-ci, kterýmž gest čtrnácte let, platnj swědkowé.

§. 598. K těmto swobodau obdařeným poslednjm pořizenjm gest toliko dwau swědků třeba, z nichž geden může kšaft psáti. Při nebezpečenstwj nákazy nenj potřebj, aby oba pospolu přítomni byli.

§. 599. Za šest měsíců po skončené plawbě aneb nákaze poslednj wůle swobodau obdařené pozbýwagj platnosti.

10) Smj-li pak duchownj nemocnému kšaft sám napsati?

Aby dědicowé pobožnými odkazy nebyli obtíženi, bylo neyvyššími nařizenjmí ode dne 4. zářj 1771. (cjs. kr. Gubern. w Praze. 23. zářj 1771.) 25. čerwence 1772. a 26. srpna 1804. weškerému swětskému i řeholnjmu duchowenstwu, i w neyvětšj nauzi, když se žádného giného dopjditi nelze, kdožby čjsti a psáti uměl, zapowězjno, cizj kšaft wyhotowiti sub nullitate actus, proto že kdyby se někde přihodilo, žeby nikdo, kromě přítomného duchownjho, neuměl čjsti a psáti, umjragcj, má-li gestě tolik času a sjly, že duchownjmu swau poslednj wůli do péra řjkati může, mnohem snáze, aneb aspoň práwě tak čerstwě swau poslednj wůli před dwěma počestnými muži, byť psáti neuměli, progewiti, pročez austnj

kšaft, testamentum nuncupativum, učiniti může. Z tétož příčiny gsau také w dotčené nauzi všickni řeholníci (nikoli však duchownj světštj) ku svědectwj kšaftownjmu neschopni, práwo gich newyslechně, kšaft od duchownjho zhotowený gest zrušen, a kšaftugjcj gako decedens ab intestato považowán.

Tato nařízení však pozbyla svého účinku všeobecnými zákony městskými 1. Čerwna 1811.:

a) Poněwadž nimi všechny na předměty toho všeobecného práwa městského se wztahugjcj zákony a zvyklosti wyzdwíženy byly; na takowý předmět ale wztahuge se gistě nařízení ode dne 4. zářj. 1771. a 25. čerwence 1772. o platnosti a neplatnosti kšaftu gednagjcj;

b) Poněwadž kniha všeobecných zákonů městských z týchže politických nařízenj, kteráž kšaft třetjho, od duchownjho zhotowený, gakožto neplatný zamjtagj, částku pod gistými výminkami geště dále za platnau uznává, žádné zmjnkj o druhé částce nečinjc;

c) Poněwadž naše kniha zákonnj nikde, kdež o pjsaři kšaftu mluwj, duchownjch newylučuge, anobrž §. 597. a 598. prawj, že při kšaftech šwobodau obdařených, na plawbách, a w čas moru a nákazy, kdež i řeholníci platnj svědkowé gsau, gedn z potřebných toliko dwau svědků kšaft psáti může.

Gindy byli, nápodobně w neywětšj nauzi, in casu summæ necessitatis, řeholníci, ne však du-

chownj cjrkewnj, za neschopné ku swědectwj kšaftownjmu prohlášení. Nowá však kniha všeobecných zákonů městských toliko prawj (§. 591.), že audowé duchownjho řádu nemohau swědky poslednjch pořizenj býti; neboť podlé §. 597. při poslednjch pořizenjch, kteráž se dělaj na plawbách a w mjstech, kde mor neboli podobné nákazliwé nemoci panuj, gsau také audowé řádu duchownjho platnj swědkowé. Tato wýminka však newztahuge se na případnosti, kde nebezpečenstwj prodlenjm roste.

Gakého pak práwa gsau aučastni řeholnjci, kteřj pastýrstwj duchownj provozuj? —

Cjs. král. nařizenj ode dne 20. máge a 2. čerwna 1785. prawj: „Řeholnjci, duchownj zpráwu provozujc, nepřipauštěj se za swědky austnjho kšaftu. Byl-li však řeholnj papežským brévem řádně sekularisowán, nesmj sice kšaft psáti, ale může kšaftu giž psaného, gako světský kněz, platným swědkem býti.

Spogenost tohoto c. k. nařizenj s weyš uwezenými zákony a s sebau samým nezdá se w mezjch wýkladu pauze poučowacjho ležeti. Gsauc spogeno se všeobecnými zákony městskými, musj takto wyrozuměno býti:

Řeholnj, duchownj zpráwu provozujc, kterýž náležitě nenj sekularisowán, nemůže ani austnjho, ani pjsemného kšaftu platným swědkem býti, poněwadž §. 591. knihy zákonnj w tom ohledu mezi austnjm a pjsemným kšaftem,

mezi audy řádu duchownjho, kteří na winici Páně pracuj a nepracuj, žádného rozdjlu nečinj.

Wymjnuti se mohau onino řeholnjci, kteří w takové saustognosti dosazeni byli, že podlé politických nařizenj nemohau giž gako audové řádu neboli kláštera považováni býti, to gest: kteří giž před 25. březnem 1802. w pastýrstwj duchownjm ustanoweni byli, a se na prowolánj sobě učiněné progewili, že we zprávě duchownj setrwagj, a se nikdý do swého kláštera wrátiti nechťj, gakkoli náležitě sekularisacj nedosáhli; djlem proto, že s takowými řeholnjky naši zákonové (ode dne 2. dubna 1802. II. n. 10., 15. řjgna 1803. všeobecn. §. 573.) gakožto s kněžjmi swětskými zacházegj, djlem proto, že při nich zákonná přjčina odpadá, žeby pobožné odkazy swému řádu obmeyšleli. Někdegšj řeholnjc ale, náležitě sekularisowaný, nechť gest pastýřem duchownjm, nebo nenj, může gak austujho, tak pjsemného kšaftu swědkem býti, poněwadž se podlé nařizenj cjrkewnjmu duchownjmu rowná, gehož kniha zákonnj od swědectwj nikoli newylučge.

Znage a ostřjhage zákony zemské, a šetře swědomitosti a opatrnosti, učinj pastýř duchownj zadost swé powinné lásce k nemocnému a geho dědicům, a ubránj se všelikým wýčjtkám strannosti, tauhy po vlastnjm zisku, a neslušné wtrawosti; zamezj škodliwé rŕznice, odpor, nenáwist a swáry, a založj mezi přjbuznými spokogenost, přjchyllost, tichost a blažjcj swornost.

4. Veliký djl Ewropy skrze pohlawj ženské, zvláště z kmenů kněžecjch pošlé, na wjru Kristowu obráčen byl. *)

Od Františka Aloysia Wacka, král. české společnosti nauk člena, a děkana w Kopidlně.

„Ce furent des femmes, qui faissant servir à leur religion les charmes de leur sexe, placées sur des trones et attirant au christianisme leurs époux, rendirent une grande partie de l' Europe chretienne.“

Essai sur le caractere, les moeurs
et l' esprit des Femmes, — par M.
Thomas de l' Academie Francoise. **)

I.

Užasnauti musj člověk, rozgjmage swrchowau prozřetelnost Božj, kterážto všemožných užíla prostředků, aby wjru w Ježíše Krista, *ge-likoż w nižádném giném nenj spasenj*, (Skutk. apošt. 4, 12.) na tomto swětě co neywjce roz-

*) Dobromyslnému čtenáři pogeďuáuj tohoto, a znateli cirkewj historie nebude třeba tuto připomenauti, že, co w něm o ženském pohlawj řečeno, přjsně to žádal geho předmět a přirozené dowozowáuj welmi důležitě waci, kteráž se w něm pogeďuáwá, gak ze zkusenosti, historie, dušeslowj, tak i ze základujch duchownjch a tělesných powah pohlawj téhož, genž tak mocně přispělo k rozšřenj křesťanské cirkwe. Nestane se tedy snad spisowateli geho oné uelíbosti, aby od kohos za tuto swau dobromyslnau literauj práci nelaskawým postrannjm wzezřenjm byl stjhán. — —

**) Třetj wydánj tohoto ducha plného spisu — we Wjdní u p. Jana z Trattneru r. 1773. —

šjřila. Kdo cjrkewnj historii skumným čjtá duchem, nabýwá zagisté této přesvědčenosti, a tuť i očitě shledává, kterak neskonalá maudrost Božj i ženského charakteru k tomu ráčila použiťi, by náboženstwj křesťanské po mnoha kraginách swěta tohoto welice se rozmáhalo. Wšecky vlastnosti ducha a srdce, gimiž krásné pohlawj wyniká, gakož i přirozené gemu smyslné wnady staly se mocnými prostředky k dosaženj téhož welikého účele; — tak že w prawdě řjci se může: *Kde hory nepřemožitelných překážek proti wjře Kristowě se stawěly, — tam ge bohomyslná žena odstranila.* — —

Sama sebau namjťá se tuto otázka: Gaké takowýchto welikých účinků hlawnj přjčiny byly? — I nalezáme negedněch, an wěc tuto bystře zpytugeme. —

a) Třj welikomocnj podnětowé a pohuůtky působili od gak žiwa na zwelebenj mrawů, na blahost vlasti a na skwělost náboženstwj: *domácné ctnosti, wewěgné přjklady a panugjcj ton,* — a to tré nalezalo se zwláště w rukau pohlawj ženského, wýtečnau službu powždy člowěčenstwu prokazugjc. —

Prwnj základ k mrawům w prwnjm záležj wychowánj, a prwnj wychowánj obyčegně od matky půwod má. Moc dobrých přjkladů gest weliká a wše zanjmagjcj moc; gakož, tomu na odpor, skutkowé opět nepřjkladnj mrawnost lidskau hubj a kazj. „Se wšj swau wýmluwno-

stj, — prawil druhdy weliký Chrisostom — ne-
 lze mi gest, na sluch posluchačů mých tak půso-
 biti, gako nádherný oděw geđiné ženské oči dj-
 wáků gjmá.“ Když tón ctnosti damácné a we-
 řegné okresy proniká a opanuge, tuť si zemstwo
 dobrých měšťanů slibowati může, a tu i wjra kře-
 stanská, gelikož všeliké krásné ctnosti neysil-
 nějšj podpora, lidstwu welice přjgemna gest. *)
 Patnoť musj člowěku býti, genž wěc tuto skau-
 má, proč wjra Kristowa za rozšjřenj swé žen-
 skému pohlawj tak mnoho má děkowati. —

b) Dlužno však tuto dále tázati se: Kterak
 se stává, že swaté Ewangelium zwláště srdce
 ženské tak silně gjmá a rozněcuge, že pak gemu
 zcela se obětugje, všeccko rádo podniká, všeccko
 činj a snášj pro rozšjřenj geho? — Nahlédáme-
 li hlaub w předmět tento, shledáme zagisté, že
 na cit pohlawj krásného, mnohem útlegšj a hlub-
 šj, než geg mužowé progewugj, přewelice účín-
 kuge božsko-lidský charakter welikomyslnosti,
 lásky, mjrnosti, dobroty, sautrpnosti, snášeli-
 wosti, trpěliwosti a t. d. našeho Spasitele, a že
 poznawši a zamilowawši geg srdce gegich, s ney-
 stálegšj wěrnostj a láskau pak mu oddáno gest.
 Takt gsau se nábožné ženy a přjtelkyně Kristo-
 wy i při geho smrti i po smrti proukázaly: an
 w stjnu tehďáž wěrnost a láska apoštolů k Mi-

*) W Religions - und Kirchenfreund v. J. 1828, 2ter Band
 Seite 835.

stru gegich stála. — Když protestantský bohomluwec Niemeyer we swé biblické charakteristice o apoštoljch prawj: že duch a žiwot, genžto ze všech slow Ježšowých se gewil, že welikomocnost řeči geho, pronikagjcej i wšecky wnitřnosti duše, nemálo k tomu přispěly, že schwalitebnau ochotnostj následowali *takého Muže*; ač počátečně nebylo to hned swětlo rozumu, nebyla to hned swrchowaná přesvědčenost ducha, alebrž wjce gakás dobrosrdečnost, k dobrému ráda se přichylugjcej, a w prawém poznánj Boha po prawé maudrosti taužjcej: tjm wjce to o ženském pohlawj platj, kteréž božskému Spasiteli swému wěnowalo swé srdce, na něž swrchowaná láska Kristowa, a wšecky ostatnj geho překrásné ctnosti welikomocně účinkowaly gsau. A když pak i gegich srdce autlau k němu láskau pogata byla, gakéž toliko ženské srdce schopno; když přesladké u wjře w něho blahosti pocjtily: roznjtili se gegich přeblazj citowé tito tak mocně, že i s ginými zdjleti tuto blaženost swau, a s Kristem, gediným a přehogným gegjm pramenem, gich seznámiti, geđiná byla taužebnost gegich. — Tudýž se stalo, že spanilé duše pohlawj téhož, s wjrau swau w Ježše Krista a s swatým citem lásky přirozené wnady spogugjce, i neysurowěgšj srdce mužů šťastně wzdělawaly, zjskagjce gich Kristu, a přinášegjce wjře swé w něho gakožto oběť wšecku tuto swau slechetnau snažnost a usilowánj. Tehdáž to bylo, an

krása ženská, wýtečnau mravnostj a zbožnostj gešće sličněgšj, rozkazowala mužům, *genžto ślastni byli w této swé podrobenosti, a welici w zdánliwé slabosti swé.* *) Před gegich gj-mawým, kauzedlným hlasem diwokost kořila se, gegich słowa a učenj gako Božská wěštba powažowány byly; a když gistý spisowatel doličuje, že od mnohých náboženstwj Kristowo za krásné gmjao a wděčně přigato bylo, proto že krásná ge zwěstowala usta: seznáme, že se od prawdy neuchýlil, an wěc tuto a ducha wěku onoho ne-stranně posuzugeme. —

c) Z toho, co až dotud řečeno, poněkudž též plyne, proč ženské pohlawj každého wěku wětšj progewowalo horliwost při obrácenj lidu, než pohlawj mužské, k čehož úplněgšjmu doljčenj gešće následugicj myšlenj tuto stůgtež. Sličné pohlawj, swědomo sobě slabosti swé, mnohem pewněgi, než mužské, swatých mjnėnj se přidržuge, nowau podporu pro duši swau w nich nalezagjc, gakž wýborný gamialog neboliz znatel powah ženských, učený p. Thomas doswědčuje; — mnohem žiwěgšj a tkliwěgšj obraznost ženských býwá silněgi rozněcowána předměty, genž nade wši přjrodu, a mnohdy i nad obyčejné meze rozumu

*) Tak píše důmyslný Thomas we swém swrchu uwedeném spisu na str. 211.: „C' est alors, que la beauté embellie par les moeurs, commandoit aux hommes, heureux d'etre asservis, et grands dans leur faiblesse.“ — —

lidského se powýšugj, gakýchž předmětů wjra křesťanská dosti do sebe obsahuge ; *) — přesvědčenost we věcech náboženských u mužů wjce spoléhá na skaumánj, u žen ale wjce na citu záležj, a tento, gakž známo, onoho mnohem gest účinnějšj; — pohlawj ženské powážuge wjru Kristowu, *kteráž tuto vše wyrownáwd, gako swau ochranitelkyni a neysilnějšj podporu mdloby swé proti přesilné moci mužské, — a za všemi těmi důwody pak ze wšj duše swé a ze wšj sjly se snažj, aby wjra ta po všech zemjch, gelikož i wšady gegj pohlawj žige, rozšjřena byla. Prawdiwé tedy gest heslo, genž pagednánj tomuto w čele stogj: „Ženy to byly, genžto wnady swé podrobugjce náboženstwj w službu, a sedjce na stolcjch knjžecjch, manželů swých wjře Kristowě zjiskaly, a na tutěž wjru weliký djł Ewropy obrátily.“* Na giném mjstě dokládá tentýž spisowatel: „Duch náboženský učinil ze žen poslaupně mučedlnice, apoštolčyně, rekyně, a pak i bohoslowkyně a mistrině w libomudretwj.“ **) —

*) Hrabě Sternau wříši německé, genž nedáwno odpadl od cirkwe našj, a tudž opustiv pramen života ke kalným potůčkům obrátil se, ženskau obraznost whodně připodobnuge k soše Memnonowe. „Gednoho toliko garnjho paprsku gest třeba,“ wece, „a hned wydává ze sebe zwuky.“ — O gegich Physiognomice dokládá: „Sie ist ihnen thätig und leidend im hohen Grade eigen. Sie enträthseln, durchschauen, sichten mit Schlangenblick; ihr Geist fasst schnell, um schnell zu benutzen, wie das Brennglas; nur giebt es oft Brandflecke und Asche.“ W. geho důwtipný spis: Das goldene Kalb. 4 Theile. —

**) L' esprit religieux — il a fait tour - a tour — les fem-

d) Gestitř zvláště u ženského pohlawj nadobýčegnau účinnliwost k rozšjřovánj wjry křestanské wzemjch sewernjch znamenati, proto že tam pohlawj toto od mužského nenj tak přjsně odlaučeno, gako w kraginách východnjch a wasiatckých wúbec, kdežto nemagje dowoleno užjwati nižádné weřegné s muži pospolitosti, k wěčnému takoměř žaláři odsauzeno gest. U starých národů tato gehu odlaučenost od weřegného žiwobytj zákonně byla nařjzena, a w přemnoha východnjch a polednjch zemjch gestitř až posud; kdež pak owšem žena málo může na obecenstwo a mrawy gehu působiti. *) Ginau však twárnost věci té wzemjch západnjch shledáwáme, kde ženské u wětšj wáźnosti stogj, kde u weřegné s muži pospolitosti žigj, a we wěku střednjm takoměř samogediné wzdělawatelkyně pohlawj mužského byly.

mes martyres, apotres, guerriers, et a finit par les rendre theologiennes et savantes. — Že giný Fraucauz, gménem Segur, wše toto ženské toliko přicjťá slabosti, čili gich duchownjm wadám, franského, t. g. lehkého ducha přitom progewuge. „Ženy, wece, wždy chtěly gen se stkwjti; na počátku křestanstwj slynuly gako mučedlnice, w tak nazwaných křižowých wálkách gako rekyňe se wýtečně učinily; a když k dobytj sláwy giné giž nebylo cesty, učenostj a literaturau snažily se oslawiti.“ —

*) Slyšme, co p. Thomas w geniálujm spisu swém o tom prawj, na str. 206.: „Avec le caractère e les moeurs, qui doivent résulter pour elles de leur elótur dans presque toute l' Asie, ou n' existant que pour un seul, ne pouvant cultiver, ni leur caractère, ni leur raison, et destinées à n' avoir que des sens, elles sont farcées par la bisarrerie de leur état à joindre la pudeur à la volupté, et la coquetterie à la retraite.“ — — —

Tak nazwaný duch ritjrský (Chevalerie) přiswo-
gil gim druhdy welikau vládu nad muži; sličná
ženská byla rozsudjm nade ctj a zásluhau mužo-
wau, a tohoto weškerá snaha gediné čelila k to-
mu, by pochwały a záljbenj gegjho dostogným se
stal. Bohu, ritjrstwj a milence swé zaswěcowal-
tě celý swůg žiwot. A byl to i následek teh-
degšj geště široko daleko panugjcj surowosti, že
bystrá ženských mysl, gegich dogjmawý roz-
um, gich autlá a tklivá citedlnost gakausi zářj ge
owěncowaly, pod njž cos nadlidského býti se do-
mnjwali, a tudjž hlasu těchto swých krásných we-
litelkyň rádi uposlechli. —

Mnohoť tedy účinkowala zbožná šlechtična
na ritjře swého, — a těchto tehďáž plna Ewropa
byla — od nichž opět wážnost cjrkw na podda-
ný lid přecházela, rozšjřiwszy se tak po wšech kra-
gich a obcejch. *) A gak mnoho působila teprw
bohomyslná kněžna a králowna, włádnaucj srd-
cem knjžete swého, a skrze něho pak účinkugjc
na miliony lidstwa? — Za přjčinau tau nám ne-
může diwno býti, že za gedno stoletj čtweroney-
slawněgšjch národů ewropegských swětla a mra-
wné ušlechtilosti, gichžto wjra Kristowa dává, ode

*) W osadě Kopidlenské, kteráž z městečka a desjti wesuic se-
stává, osmuácte ritjřů bytowalo, genžto z matrik a listowen
okolj tohož až dosud ze gměna mohau se wykázati. Kteřj
z nich w Kopidlně w stoletj XVI. sjdlili, w mé historii far-
nj školy Kopidlenské na str. 12. uwedeni gsau. —

čtyř žen dosáhlo: Frankové totiž w Gallii od Klotildy, Gotové w Španěljch od Ingundy, Longobardové we Wlašjch od Theodelindy, Bawoři od Reginotrudy; a protož učený Thomas prawdiwě píše na str. 130.: „Zkušenost a historie zgewně to dosvědčugj, že we všech sektách, we všech zemjch a we všech důstogenstwjch ženské wezdly wjce než mužové náboženských ctnostj do sebe magj.“ — K ctnostem náboženským neyblíže ctnosti domácné přistupugj; tyto měly by bezpochyby oběma pohlawjm w stegné mjře přináležeti; i w nich však přednost náležj ženě, což opět welmi oslawuge pohlawj to, a výborně působj na wážnost a rozšjřenj wjry Kristowy. —

Co gsme w tomto oddělenj prwnjm wůbec pronesli, chceme w následugjcjm druhém gednotliwě těmi národy doljčiti, kteřížto přispěnjm pohlawj ženského na wjru křesťanskau obrácenibyli. —

II.

a) Došedše wjra křesťanská w Řjmském cjsarstwj za Konstantina Welikého mocné ochrany, byla pak w IV. stoletj i přes meze geho přenesena, a sice k Markomanům, a snad i sausedugjcjm snimi Noriskům. *Fritigil*, králowna Markomanská, slyšewši kázati swatého Ambrože, tak welice byla gata wýmluwnostj geho, že r. 396. wstaupila do cjrkwě Kristowy. Naklonila knj

těž manžela swého, přiwedši geg spolu k tomu, že s Řjmany spolek učiniw, s nimi w přátelstwj wstaupil. Swat. Ambrož odeslal králowně té na gegj žádost obsah wjry Kristowy w způsobu katechismu, a ona následugjcjho roku sama na cestu vydala se, aby spasitelné to učenj z ust téhož welikého učitele slyšeti mohla; přišedši však do Mediolánu, žalostnau byla zaražena zprávou, že Ambrože nenj giž tuto. *) —

b) *Klotilda*, synowkyně krále Burgundského, nábožná křesťanská manželka Chlodwiga I., genž byl hlawa Franků Saliského kmene, byla též půwodkyně obrácenj manžela swého na Kristowu wjru. (496.) — Dage se w Remsu od biskupa Remigia náboženstwj Kristowu wyučiti, byl tam Chlodwig napotom s nadobyčegnau slawností gestě s částkau wogska swého pokřtěn. Příkladu gehu národ we welikých zástupjch následowal, genž účinkowal mocně i na giné germanské kmeny. Chlodwig byl za wěku swého gediný katolický knjze; gelikož cjsař Anastas sekty Morifysitisma se držel. —

c) Když sw. Kolombán (Colomnille) okolo r. 565. w Hibernii a Škocii wjru křesťanskau rozšjřowal, působilo to též blahoděgně na Anglosasy; zwlastě pak *Bertha*, prowdaná za Ethilberta, krále Kentského, a dcera franského krále Chariber-

*) W. Dr. Hartigs Handbuch der christl. Kirchen - Geschichte. I. Band S. 430. —

ta, krásnými ctnostmi swými kroz máhánj křesťanstwj welice přispjwala. Wěda to papež Řehoř Weliký, wyprawil r. 596. do země Anglické opata Augustina se čtyřidceti Benediktiny, aby tam o založenj cirkwe Kristowy pečowali. Ethilbert přchozjch kněžj, držjcjch slawný přjgezd, milostiwě přigal, sám geště tehdáž pohanstwj se neodřeknuw. Kázal, by wšjm potřebným opatření byli, a ni žádná se jim nestala překážka u wyučovánj lidu. Pak jim w Kanterbury (Kandelberg) stálé sjdlo ustanowil, kdež zbožným žiwotem swým a horliwým wyučovánjm giž za rok 10,000 lidu k přigetj křtu swatého gsau připravili. Král Ethilbert brzy na to též sám swatý křest přigal, načež pak giž w prostřed VII. stoletj wjra křesťanská we všech Saských zemjch, w tak nazwané Heptarchii, rozšjřena byla. *) —

d) *Theodelinda* (Theutlinde), rozená Baworská kněžna, zasnaubená Antharisowi III., králi Longobardskému, a po smrti geho (592.) manželka Agilofa, wévody Turinského, — ga-ko horliwá katolička snažila se, by Lombardy Ariánské spogila s cirkwj, což i na manželi gegjm a welikém djlu národu se gj poštěstilo. — Papež

*) Dannemayer piše w swé cirkewnj historii, djlu II. str. 43.: „Man muss nicht glauben, dass man die ganze Bekehrung den Predigten der Missionarien zu verdanken habe; vielmehr muss ein grosser Theil davon den christlichen Gemahlinen der Könige, welche ihre Männer durch mancherlei Kunstgriffe von den Göttern zu Christo führten, zugeschrieben werden.“ —

Řehoř Veliký, gsa o té radostné události spraven, poslal královně zlatau korunu, w njž železný obrauček, z hřebu kříže Spasitelowa ukowaný, se nalezal, — a totě ta slowutná železná koruna, kterauž cjsařowé západnjch zemj, začjuagjc od Karla Velikého, wezdy w Medioláně gako králowé właštj korunowáni byli. Králowé Lombardštj panowali až do wěku řečeného Karla Velikého, genž poslednjho z nich, Desideria, zagal. —

e) W šestém stoletj též Iberowé w dnešnj Georgii skrze gistau zagatau křestanku, gegjž gméno mi neznámo, na katolickau wjru přiwedeni byli. — (W. cjrkewnj historii Dra. Hartiga I. djl.) W témže stoletj žádal též Penda, krále Mercia syn, dceru Oswy, giž křestanského krále z Northumberlandu, za manželku, a když mu pod wýmjkau sljbená byla, přigme-li wjru Kristowu, dal se s všemi swými spoludruhý a žoldněři pokřtiti. *) —

f) *Regintruda*, kněžna rodem z Gallie, slawnau má též w cjrkewnj historii pamět, že husté mrákoty bludu a powěr pchanských ze země Baworské zapudila. Zasnaubilt se s nj wéwoda Baworský, Theodo II., na gehož srdce tak dlanho naléhala, až wjru křestanskau přigal. Wywolilt si Theodo r. 696. Ruperta, biskupa Wormského, za učitele, kterýž s radostj pozwánj to přigaw, s několikem kněžj k němu gest přišel, a wévodu i

*) S. Leitfaden in der Kirchengeschichte II. Th. S. 43 u. 44. von Dannemayer. —

syna gehu Theodeberta a mnoho šlechticů pokřtil. Mage Rupert od wévody powolenj, by křesťanstw w zemi gehu rozšjrowal, procházel uče a káže wšecky krage až k městu Lorchu; odkudž nawrátiw se, tam, kde druhdy slawná Juvavia stála, zarazil s wůlj Theodonowau swé sjdlo, a že tam mnoho přišedšjch lhotnjků krásné vzdělalo město, Salzburg zwané, biskupstw tam napotom založil. — Rupert powolal k sobě z Francauzska geště dwanaćtero zbožných pomocnjků, a i synowkyni swau Erentrudu, kteráž w neystaršjm Baworském klášteře na Geptiščj Hoře (Nonnberg) prwnj přednostkynj byla. Rupert celau takměř onu zem obrátil na wjru Kristowu, dokonaw život swůg r. 723. *) — — —

g) Prwnj stopa křesťanstw w našich Čechách nalézá se sice od 1. Ledna 845., an čtrnácte knjzat českých w Řezně pokřtěno bylo; z nedostatku wšak památek historických řjci se nemůž, gak welice pak se rozmohlo w národu našem. — Mnohem wjce se ale rozšjřilo, když swatá *Lidmila*, wévodkyně česká, genu r. 871. srdce swé zasvětila. Nemohlať sice tato nábožná kněžna a manžel gegj Bořiwog, a synowec swat. Wáclaw, toho dowésti, aby za żywobyť gegich křesťanstw w celých Čechách panugjcjm se stalo, čehož teprw Boleslaw I. a II. s welikým suaženstwjm a usilo-

*) Hartigs Handbuch der christl. Kirchengeschichte I. Theil. S. 437. u. 438. — — —

wánjm (936 — 999.) gsau docjlili. Gak ale knjžecj stolec český wjře Kristowě se oddal, účinkowaloť to zagisté welikomocně i na wáznostina rozšjřowánj gegj we weškeré Čechii.

h) I také u mocných Normanů na počátku stoletj desátého wjra ta skrze křesťanskau kněžnu, gménem *Gisle*, byla založena. Slowutný králorský Rollo r. 911. tak daleko to přiwedl, že mu král Franský Karel, nazwaný Illaupý, kraginu Neustrii, vlastně Normandii a Bretanii gako wéwodstwj podstaupil, a geg s dcerau (neb sestrau) swau Gislau zasnaubil. I zjškala mauďrá a zbožná *Gisle* choti swého náboženstwj Kristowu, kterýž dage se pokřtjti, gméno Robert přigal. Gako křesťan přestal od morských laupezj, a panowal gako šlechetný knjže, Normany swé dobře wzdělati welmi se snaže.

i) K rozšjřenj křesťanstwv w Polsku welice přispěla *Dobrawka*, kněžna česká, dcera wéwody Boleslawu II., prowdaná r. 965. za polského knjžete Měčislawa. Zasnaubit gi otec Boleslaw pohanskému knjžeti Polskému s wýminkau, aby wjru křesťanskau přigal, což i Měčislaw sljbil; na něgž učenj Kristowo blahotwornau mocj swau tak welice působil, že pak pro ně wzemi swé přemnoho učinil. Ač to přepato, co Balbin náš o Měčislawowi prawj, že sedmero biskupstwv w Polsku založil, *) nicméně gistá wěc

*) Balbini epitome historica rerum bohemicarum pag. 118. —

gest, že w Poznánj arcibiskupská stolice od něho založena byla, načež pak w zemi té wjra Kristowa welice šjřila se. — Polský básnjk Janicz pège o Dobrawce, († 977.) obrátiw ku Kristu řeč swau:

Femina te nobis ostendit prima, Bohemo

Sanguine, prima cruce nos docuitque tuam,
a Balbin dokládá o nj: „Mihi satis est dicere: Bohemæ unius puellæ nuptiis et gratia, non modo ipsum captum virum, sed universam Poloniam et Silesiam Christo nomen dedisse.“*) — Syn Dobrawčin byl slawný Boleslaw Chrabrý, kterýž za wýtečné činy swé prwnj gakožto král Polský byl korunován.

k) I w rozlehlé zemi Ruské, obydlené od Slowanů a Finnů, welebně pozdwišla cjrkew křesťanská hlavy swé, an kněžna *Olga* w Konstantinopoli r. 955., gak slowutný historik Karamzin swědčj, slawně pokřtjti se dala. Tamnj Patriarcha byl gegjm učitelem i křtitelem, a Konstantin Bagronorodilý (purpurogenitus) kmotrem. Olga byla, gak Nestor prawj, dennice spasenj, a připravowala cestu wjře prawé we vlasti swé. Zaswjtalosice giž dřjwe swětlo učenj Kristowa w oné nesmjrné řjsi, gakž toho pastýrský list patriarchy Fokia (866.) doswědčuje, z něhož patřno, že i Rusowé biskupy a kněze od něho při-

*) Ibidem pag. 117.

gali; neywětšj však národu djl geště k pohanským powěrám se přiznáwal, až pak kněžnau Olgau, a zwláště Wladimjrem Welikým takměř docela zapuzeny byly. *) — —

l) Řečený Wladimjr, synowec Olgyn, r. 988. do cjrkwě Kristowy wstaupil, a s njm náboženstwj to na trún bylo powýšeno. Půwodkynj toho byla řecká kněžna *Anna*, cjsaře Basilia sestra, gegjžto manželem Wladimjr pod tau toliko wýmjkau se stal, že wjru křesťanskau přigme. Wladimjr swolil ke křtu, a metropolita Chersonský a kněžj Byzantštj wykonali s welikau slawnostj tento swatý obřad. — Nynj se welkokněz Wladimjr všemožně snažil, by i národ gehu oswjcen a pokřtěn byl, z kteréhož weliké zástupy w Dněpru pokřtiti dal. Že obrácenj gehu w řecké zemi se stalo, přidržel se on i národ gehu řeckého wyznánj. **) —

m) W zemi Uherské též skrze kněžnu wstoletj desátém prwnj základ k wjře křesťanské položen byl. *Šarolta*, manželka wévody Geysy, máteř Štěpána, prwnjho krále uherského, přigawši křesťanstwj, prwnj k gehu rozšjřenj roze-

*) Wiz krátkau zpráwu o ruské cjrkwí učeného p. Černého w 8. swazku časopisu tohoto na str. 600 a 601. —

**) Spittlers Kirchengeschichte S. 176, a řečené pogednánj o ruské cjrkwí str. 601 a 603. — Nástupjci Wladimjrowi — Jaroslaw (1019 — 1054.) a Iseslaw (1054 — 1077.) upewnili giž panujcej wjru Kristowu geště wjce, a pod tjmto založil Antonju wýtečný klášter w Kiewě, w kterémž powstal okolo r. 1100. prwnj ruský analista Nestor.

sila úrodné sjmě, kteréž zaléwage zbožný syn gegj Štěpán, ku krásnému kwětu (997.) přiwedl. — Šarolta byla dcera na wjru obráceného Gyuly, pročež i ona držela se řeckého wyznánj. *) O obrácenj Uhrů pečowal giž Karel Weliký; malý však měla wznik tato gehu šlechetná snažnost. Uherský wévoda Geysa a manželka gehu teprw (972 — 997.) wjru Kristowu znamenitě rozšjřili, k čemuž zwláště Peregrin, biskup Passawský, neywjce přispěl. Pod gegich synem Štěpánem (997 — 1038.) náboženstw j křesťanské pak we weškeré zemi panugjcjm se stalo. —

Wšjm tjm dosti gest doljčena prawda hesla, spisku tomuto w čele stogjcjho: „*Že to byly ženy, kteréžto podrobugjce wnady swé náboženstw j w službu, a sedjce na stolcích knjžecjch, manželů swých wjře Kristowě zjškaly, a na tutěž wjru weliký djl Ewropy obrátily.*“ Takowýmto způsobem země Franská, Anglická, weliký djl řjše Německé, Uhry, Čechy, Litwa, Polsko, země Ruská, a za nĕgaký čas i Persie učenj sw. ewangelium došly. Takť i Lombardie a Španělsko bludůw Ariowých odřekly se; a gestiť widěti, že we stoletjch těch nábožná ženská horliwost blahodĕgně působila na znamenitý djl swĕta. — Tĕmto až posud uwedeným bohomyšlným knĕžnám založila cjrkwewn j historie welečest-

*) W. Gemälde von Ungarn von Czaplöwicz I. Theil S. 284.

nau pamět, že wjru w Ježjše Krista tak horliwě wyznávaly, všecko obětowawše pro uwedenj a wětšj rozšjřenj gegj. Gak mnoho gich však gest, genž neméně byly wěrný Spasiteli swému, ač w menšjm toliko okresu tuto wěrnost swau progewiti mohly, a nynj gména gegich naprosto gsau neznámá swětu! Zásluhy však gegich w knize žiwota zapsány gsau. — Když ženské pohlawj k uwedenj a rozšjřenj křestanstwj welmi mnoho gest přispělo, — gakož to prawda nade všecku pochybnost wywýšená — žádát zagisté každý dobromyslný ctitel gehu, aby i po všecky budaucj časy k gehu zachowánj ze wšj sjly swé nápomocno bylo. Bylo a gest podnes k tomu nápomocno, při čemž nábožné zakladatelkyně tolika klášterů panenských w cjrkwí našj připomínám, gešto též wjry katolické mocná ochrana gsau. Swatá Woršila, S. Klara, S. Alžběta, S. Terezie, S. Juliana z Falkonerů, Marie Ward, půwodkyně anglických panen a m. g., a všecky řeholem gegich zasvěcené dwogictihodné panny — důkazem toho budtež, co tuto gistjm. Kéz by i o všech budaucjch řjci se mohlo, co druhdy Kristus k gedné ženě gest řekl: „*O, ženo! weliká gest wjra twá: staniž se tobě, gakž chceš.*“ — Mat. XV, 28.

5. Trogj kázanj o stawu člowěka po smrti.

Od Wácl. Wiléma Wáclawjčka.

(Pokračowánj.)

B. O nešťastné věčnosti, čili o pekle. *)

Tehdy řekl král služebníkům: Swjžjce ruce geho i nohy, uwrztež geg do temnostj zewnitřnjch, tamť bude pláč a skřípenj zubů. Mat. XXII, 13.

Zuámo gest Láskám Wašjm podobenstwj o swatbě, kterau král geděn učinil synu swému, a

*) W spisech nowěho zákona mluwj se gen zřjčka a krátce o pekle; čehož přjčina gest, že gsme *my křesťané nepřigati ducha otrocké bázně, ale ducha synowské lásky*. (Řjm. VIII, 15.) Láska má nás k dobrému wabiti, nikoli ale toliko welikost nastawagjejch trestů od zlého odstrašowati. Proto mluwil Kristus ucedlujkům swým, gakž sw. Jan Zlatoustý poznamenal, welmi často a obšjrně o nebi, ale gen zřjčka a zkrátka o pekle, wěda, že upřjmné a učeliwé srdce toliko u welikém zbauřenj nezbedně se wztekagjejch naružiwostj, aneb při násilnjch pokušenjch tak twrdého udidla potřebuge; tak gakož naproti tomu zkušenost ucj, že na zlostné, nepravostem oddané srdce předstawovánj i neyhoršjch a nekonečných trestů neaučinkuge. (Hom. LVI. in c. XVI. Math.) Podlé tohoto přjkladu magj se tež kazatelé a zpowědlujci rjdití. Gestit sice užitečno i potřebno, přebjduj a nešťastný staw zlých po smrti z Pjsm sw. někdy wyobrazowati, aby neskcroceným žádostem tělesných lidj ostřegšj uzda se wložila; a wšak nemá se wždy gen peklem hroziti, aneb peklo podlé vlastnj chybné obraznosti se wypisowati. Takowá smyšlená strašidla gsau paulhá mámenj a podwod, genž se žádným zámyslem wymluwiti nedá. Nýbrž o to pěti mjtí a se snažiti musj duchownj pastýř, by vlastnj křestanské důwody prawé ctuosti welmi pochopitedlně a horliwě wěřejm na srdce položil.

pozwal na ni z poddaných swých mnohé. Mezi těmi, kteříž pozváni byli, i pozvánj přigali, přišel pak gedén bez slušného raucha, a byl proto narukau i nohau swázán, a z wečeřadla vyhozen. *Uwrztež geg, welel král, do temnostj zewnitř-njch, tamž bude pláč a skřjpenj zubů.* Přjsně arci gednal král s člowěkem tjmto, a však měl auplné práwo, přjsně snjm nakládati; neboť což činjwáme s hrubými a nezdwořilými lidmi při něgakém weselj u přátelského stolu, u přátelských hodů? — Nekazj-li takowj lidé každau radost a rozkoš? Newedau-li pohoršlivé rozprávky? Netupj-li duchownj i swětskau wrchnost? Neodmlauwagj-li twrdošjgně každému, gsauce i hned k prá-nj a rwánj hotowi? Neurážj-li se každý wzděla-ný a mrawný člowěk gegich hrubým chowánjm? I pryč tedy s nimi, wen s nimi ze společnosti, kdež žádného pohoršenj dáti nemohau.

Skrze hody, které tento král synu swému učinil, wyrozumjwá se křesťanstwj, které Syn Bo-žj do swěta uwedl, a ke kterémuž skrze swé A-poštoly wšecky lidi pozwati dal. Ale ach, také ke křesťanstwj přicházegj mnozj, kteří mu k necti gsau, kteří hodownjho čili swatebnjho raucha, totiž oněch powah a ctuostj nemagj, kteréžto pra-wého křesťana zdobiti a šlechtiti magj.

Nastogte! také mezi křesťany gsau ljnj a zahálčiwj lidé, genž raděgi žebragj i krađau, nežli pracugj, napomenutj Apoštola Páně nic si newšj-

magjce: *Kdož nepracuge, nemá gjsti.* Také mezi křesťany gsau nestydatj a hanebnj lidé, genž pohledem a zewnitřnjm způsobem, slowy a skutky ukazugj, že na učenj swat. Ewangelium: blahoslawenj gsau čistj (Mat. V, 8.), — *smilnjky a cizoložnjky trestati bude Bůh* (Žid. XIII, 4.) nic nedbagj. Také mezi křesťany gsau nesprawedliwj lidé, genž bližnjho o čest, gměnj, o poklid a pokog připrawugj, a gegichžto srdce nikoli swornost, nýbrž swár a všeliký nepořádek miluge. Také mezi křesťany gsau marnotratnj hráči, ožralci, rauhači a všeho druhu hřjšnjci, kteříž zlé gako wodu do sebe pigj, ani na hlas swědomj, ani na wýstrahy dobrých přátel a duchownjch, ani na zgewené wýpowědi slowa Božjho nedbagj, nýbrž neostýchawě podlé tělesných žádostj swých žiwi gsau, gako *kůň a mezek, genž rozumu nemagj.* (Žalm XXXI, 9.) I což pak chtěgj takowj lidé w křesťanstwu? Zdaliž nezpůsobil sobě Kristus *cjrkew slawnau, nemagjcj poskwrny, ani wrásky neč cokoli takowého, — ale swatau a bez auhony?* (Efes. V, 27.) — Tito lidé gsau kaukol mezi pšenicj. Pán gich trpj a snášj, poněwadž showjwawý gest. A však bu- deli gich trpěti a snášeti na wždycky? Nikoli; Pán zná swé, on zná ale také ty, kteří slowem ge- ho pohrdagj. Přigde čas, kdež řekne: *Swjžjce ruce gegich i nohy uwrztež ge do temnostj zewnitřnjch, tam bude pláč a skřjpenj zubů.*

Ano, křesťané milj! gakož Bůh swatý a spravedliwý gest, tak gistě on gednau wšecky nehodné křesťany, kteřj nimi gen podlé gména gsau, a wšecky bezbožné, nenaprawitedlné lidi od nebe wylaučj a do pekla odsaudj. Wždyť gsau takowj lidé nebe nehodni, gsau blaženosti nebeské neschopni. Takowj by i samo nebe peklem učinili, poněwadž s nimi žádnému dobrému a ctnostnému býti nelze. Takowj musej tam, kde za swé wzal satan s celau rotau pozdwižených andělů. (Mat. XXV, 41.) Kdož hlasu Božjho neslyšj, musj gehu spravedlnosti okusiti. — Irozná pokaženost a nekagicnost tolika lidj nutj mne přjsné dnes slovo promluwiti; nebo rozgjdawý rak nedá se růzowau wodičkau uléčiti. Také Spasitel vyhrožowal častěgi nekagjcjm wěcnau zkázau: *Běda wám! běda wám.* Náboženstwj lásky má také swau strašliwau stranu. Koho láska nepohne, musj bazeň zastrašiti. Promluwjmt tedy dnes o *nešťastné wěčnosti*, čili o *pekle*, a to tjm spjše, poněwadž i mnozj nynějšj křesťané o něm pochybugj, nýbrž i weřegně w společnostech swých gistj a twrdj, žeby žádného pekla nebylo, a cožby o tom wždy kazatelé a zpowědlajci prawili, že se to neděge z přesvědčenj, nýbrž že to gen podlé swého stawu a anřadu činiti musej. Promluwjmt tedy o *pekle*, a sice

1. Zdaliž peklo, a
2. Což peklo gest?

Bože, ty gśi láska; ale ty gśi také sprawedlnost pauhá. Dey, bych dnes tak mluwil, gakž toho prawda a spasenj lidské žádá!

I.

Giž rozum poukazuge na potrestánj bezbožných w druhém žiwotě; nebo mnoho zagisté złého děge a stává se na swětě. Zlé ale zasluhuje trestu, nýbrž i trestáno býti musj, poněwadž Bůh swatý a sprawedliwý gest. Protož giž také zde na swětě trestagjcj sprawedlnost pozorujeme. Wšecko však złé nebýwá tuto trestáno; mnohý nešlechetnj k žiw gest w štěstj až do smrti, aneb umjrá w samém hřešenj. I cožby neměl Bůh, sprawedliwý saudce, to złé, které tu bez trestu zůstalo, tam potrestati? cožby mohl zákona dáti, a přestupitelů geho netrestati? A z gaké medle přičiny gest złé swědomj nepokogno, než že trestu se obává budaucjho? Božj zagisté sprawedlnost, maudrost a swatost ubezpečuge o budaucjm trestu bezbožných, a zgewenj Božj odstraňuje w tom, wšecky pochybnosti. Kristus, onen božský učitel a Spasitel náš, učj wýslowně, že peklo gest, nebo mluwj o mjstu muk po smrti, kde se nemilosrdný bohatec, genž sám hýřil a hodował na každý den skwostně, a však nepřál chudému Lazaru, který pla wředů ležel u wrat geho, ani drobtů s stolu swěho padagjcjch; (Luk. XVI, 19.) — při rownáwá toto mjsto k údolj Hinnom (Ge-hinnom) ležjcjnu bljzko Jerusaléma, kde prw djtky pohanské modle Moloch obětowány byly; pak

ale po zrušenj tohoto hrozného modlárstwj, a z ošklivosti k němu, všecken z města wyhozený neřád, powrhel a mrchy *ustawičným ohněm* tam páleny byly. (Mat. V, 29. 30.) Mluwjť o ohni neuhasitedlném a čerwu neumjragjcjm. (Mar. IX, 44.) Mluwj o temnostech zewnitřnjch, kde bude pláč a skřjpenj zubů; (Mat. VIII, 11. 12. srow. XXII, 13. XXV, 30. XIII, 49. 50.) Napomjnat, aby chom se Boha wjce báli, nežli lidj, kterýž může duši i tělo zatratiti do pekelného ohně. (Mat. X, 28.) Gsauť to owšem toliko obrazowé a podobenstwj, w nichžto zde Ježjš mluwj; aneb mohli-li gest s tělesnými lidmi o věcech nadsmyslých a duchownjch mluwiti gináč, nežli w obrazech a podobnostech? A však negsau to žádnj prázdnj a holj obrazowé, nýbrž takowj, pod kterými hluboká, duchownj, newiditedlná prawda ležj, ta totiž, že peklo gest, staw a mjsto, kde nekagjcjm hřjšnjkům zaslaužené tresty, ač ne rowné, u všech stegné, nýbrž skutkům a winám gednoho každého slušně a sprawedliwě přiměřené, (Mat. X, 15. XI, 22. 24. Luk. XII, 47. 48. Zgew. XVIII, 7.) připraweny gsau.

Peklo gest tedy prawda, a sice důležitá, swatá prawda, genž nás všecky spasitedlnau báznj má naplniti. Zwlastě pak gi magj k srdci wzjti newěřjcj, kterjžto Mesiáše, Syna Božjho zawrhugj; (Mat. VIII.) — pokrytcowé a swůdcowé neswědomitj; (Mat. XVIII, XXIII, 5.) — lidé nemiłosrdnj a mstitedlnj; (Mat. XVIII, 34.) — bohá-

či, genž s chudými bratřjmi žádně autrpnosti nemagj; (Luk. XVI.) — též kterj ničeho nečinj bez zisku, ničeho puzenjm laskawého srdce, aniž pomněnjm na slawnau wýpowěď Páně: *Což gste gednomu z neymenšjch učinili, mně gste učinili*, pohnauti se nedagj, skormauceného potěšiti, nemocného občerstwiti, nauzi trpjcmu pomoci, (Mat. XXV, 45. 46.) — kterjžto hřiwnami duchownjmi swými, to gest schopnostmi netěžj k zwellenij ctnosti a prawdy, nýbrž na rozšjřenj králowstwj bludů a neprawosti ge wynakládagj; (Mat. XXIV, 30.) — i oni lehkomyslnj, kterj plněnjm powinnostj swých den ode dne odkládagj, a konečně pozdě přicházegj, gako oněch pět pošetilých panen, genž do wečeřadla swatebnjho wpuštěny nebyly; (Mat. XXV, 12.) — všickni falešnj proroci čili učitelé: (Mat. VII, 22.) — slowem všickni nešlechetnj a nesprawedliwj lidé, kterjž zde nikoli podlé prawidel rozumu a prikázanj Božjch, nýbrž podlé nezřjzených swých žádostj žiwi gsau, a pro rozkoš swau a zisk swůg i s plným a swětým wědomjm, a sůmyslem dobře rozwáženým zle a neprávě gednagj. *Odegděte ode mne činitelé neprawosti! gá gsem wás nikdý za swé neměl.* (Mat. VII, 23.)

Nápodobně učj a kážj sw. apoštolé. *Zdaliž newjte, že nesprawedliwj králowstwj Božjho aučastni nebudau?* Nemylte se! však ani smilnjci, ani modláři, ani cizoložnjci, ani zloděgi, ani lakomci, ani opilci, ani zlolegci, ani drá-

či králowstwj Božjho nedogdau. (1. Kor. VI, 9. 10. Gal. V, 9 — 21.) U wjře nestálým, newěřj-
 cjm, nešlechetným hřjšnjkům, wražedlnjkům, smil-
 njkům, trawičům, modlářům, i všechněm pod-
 wodnjkům djl gegich připrawen gest w gezeře, kte-
 réž hořj ohněm a sirau. *Což smrt druhá, smrt*
wěčná. (Zgew. XXI, 8. 21.) I tedy také gezerem
 ohněm a sirau hořjcjm gmenuge se peklo. Wšak
 nesněme ničehož o hořjcjm ohni a hořjcj sjře, neb
 to gest gen obraz, ale obraz skrýwagjcj w sobě onu
 prawdu welikau, že, tak gakož ctnostnj w budaucjm
 světě odměněni budau, tak budau bezbožnj w
 něm potrestáni, a gakož způsob žiwota oněčno
 bude přeblažený, tak bude staw žiwota těchto ne-
 wyslowně trapný a bolestný. Mjsto pak a trest
 bezbožných na onom světě gmenuge se peklo. —
 Ptagjcjm se, kde ono vlastně se nalézá, na wýcho-
 du či západu? na zemi či pod zemj? za kterými
 borami, za kterými wodami? w které kragině ne-
 smjrného prostranstwj? w měsjei neb w některé
 hwězdě? — odpowjdam, že nám o tom nic wě-
 domo nenj, poněwadž nám toho wěděti potřebj
 nenj. Sw. Aug. XX. de Civit. c. 16. Polapený
 zagisté zloděg býwá do wčzenj přiweden, třebas
 ho prw nikdý nebyl widěl. Zanechme tedy všech
 zbytečných o pekle otázek, toho gediné se držj-
 ce, co nám o něm a mukách gehu zgewenj Bo-
 žjmu, i hned giž zdravým rozumem a mrawným
 citelem poznati dopřáno. Powážjme tedy přene-
 šťastného stawu bezbožných na wěčnosti.

II.

Ti tedy, kteřj zde na swětě o prawdu, práwo a powinnost nic nedbagj, kteřj všeobecný pořádek, štěstj a poklid dobrých rušj, s Bohem a Ježjšem dokonce žádné podobnosti nemagj, nýbrž gakž apoštol pjše, *na těle rozsjiwagj, ne pak w duchu*, aniž giž při smrti k Bohu a geho swatým přikázanjm se obrátiti chtjce, (Gal. VI, 8.) slowem: lidé zlj, zpusťj, nekagjcj magj djl sobě připrawený w pekle. Způsob žiwota gegich bude neyweyš trapný a bolestný. Budau totiž zbaweni všeho dobrého, a naproti tomu účastni učiněni všeho zlého.

Budauť zbaweni všech statků, které zde tak přjliš milowali; budau zbaweni Boha, Ježjše Krista a obcowánj s dobrými; budau zbaweni ne-wyslowných radostj nebeských.

Zlj příkládagj srdce k statkům wездеjšm. Penjeze, čest a bohatstwj, moc a důstognosti, smyslné rozkoše a weselosti gsau ony věci, po nichžto taužj a dychtěgj, wrch blahoslawenstwj w nich skládagjce. Ze všech ale těchto wěcj ne-wezmau ničehož s sebau na wěčnost, a nemohau ničeho z nich wzjti, neb tam nás toliko skutkové naši následugj, tam nás toliko buď dobrá buďzlá powaha a vlastnost dušj našich prowázj. Bohatý mrhač w Ewangelium, který w kment a hedbá-wj se obláčel, a každodenně wesele a skwostně žiw byl, neměl w pekle ani kapky wody, njžby byl swlažil gazyk swůg. (Luk. XVI, 25.) Bylť

zbawen celého swého bohatstwěj, zlaupen ze všech swých pokladů, a ze všech geho skwostných pokrmů a nápoğů nepozůstalo mu ani kapky vody. Tak také budau bezbožnj po smrti zbaweni všech swých statků, kteréž zde tak přjliš milowali, gichž tak taužebně hledali, tak nestřjdmě užjwali, gimiž hýřili aneb lakoměli: aniž toho neymenšjho ze všeho, co zde swým nazýwali a milovali, newezmau s sebau na věčnost. A tato ztráta gest pro ně welmi bolestowná a trapná; duše gegich žjžnj po tom, w čemž zde swé štěstj zakládala, a nemagjc toho wjce, cjtj w neupokogených a ustawičných žádostech peklo swé.

Budau také zbaweni společnosti s Bohem, s Ježjšem a se všemi dobrými. Král, wece Ježjš u sw. Mat., rozdělj ge na různu, gedny od druhých, dobré ode zlých, gako pastýř odděluge owce od kozlů, a řekne těm, kteříž na lewici budau: *Odegděte odemne zlořečenj.*“ (XXV, 32. 41.) Nikdý nepřigdau tito nešťastnj k Bohu, swému stwořiteli a pramenu wšj blahosti, nikdý k Ježjši, swému wykupiteli, njmžto pohrdali, nikdý koněm šlechetným dušem, genž kdy w těle na zemi obcowaly, a gegichžto usta prawdu hlásala, a gegichžto ruce dobrodinj rozdávala. Naše srdce nenj pokogno, dokudž w Bohu neodpočjwá. Ale ach! nešťastnj zawrženj nepřigdau nikdý k Bohu a geho wywoleným, gsauce odsauzeni od twáři Páně. (2. Tess. 1, 9.) Mezi nimi a těmito gest propast weliká utwrzena. (Luk. XVI, 26.)

Budaŭ zbaweni sprawedliwým připrawených radostj nebeských. Geště sice žádné oko newidělo, žádné ucho neslyšelo, a žádné lidské srdce nepocjtilo, co Bůh připrawil těm, kteřj ho milugj; (1. Kor. II, 9.) ale ten, který s nebe sstau-pil, a tam se zase nawrátil, wtělený Syn Božj, powěděl nám, že *blahoslawenstwj nebeské weliké gest*, (Mat. V, 12.) a apoštol geho sw. ugi-šluge, že *negsau rowna utrpenj tohoto žiwota oné budaucj sláwě, která se zgewj na sprawedliwých*. (Řjm. VIII, 18.) Od této ale newyslowitedlné blaženosti neokusj ničehož bez-božnj; sláva ona budaucj nebeská nebude na nich zgewena; oni gsau od nj na věky wylauče-ni, na věky všeho dobrého zbaweni. Gaký to staw! Gaký strašliwý staw pro srdce lidské, kte-rěz po blaženosti taužj. Ztráta oné sláwy bu-daucj, pjše sw. Jan Zlatoustý, bude geště nesnesitedlnějšj, nežli *wšecky muky pekelné*. (Hom. III. in c. III. ad Philip.) Bože, ach Bože! nezatrať nás. Newyluč nás od swé společnosti, od swého nebe!

A však netoliko w ztrátě a nedostatku všeho dobrého záležj trest zawržených, nýbrž také w účastenstwj všeho zlého a w skutečných mukách, o kterých nynj sobě žádného prawého předstawenj činiti nemůžeme. Snadno ale pochopjme, že trápeni a mučení budau hrozným studem, prudkými náruživostmi, a nešlechet-ným, we zlém dozralým a zarytým towaryštwem.

Giž zde stydŷ se člowěk, dopustil-li se čeho zlého a hanebného. Ale stud ten newyrowná se daleko studu zawržených. Gegich trápenj záležj w studu, njmž ani na sebe, ani na giné, ani na nebe, ani na peklo, ani na blahoslawené w nebi, ani na zatracené w pekle hleděti nemohau. Tento stud záležj w neytruchliwěgšjm citu nad swau bezbožnostj a zawrženostj, w hrozném swj-ránj swědomj a trapliwých wýčjtkách, že bjdu swau sami winni gsau. Gsaue giž zbaweni hmotné swé látky, widěgj nynj všeco duchownjma očima, a všeco, gakž to samo w sobě gest. Giž poznáwagj, že Bůh poslednj a gediný gest cjl, a že gehu mjtj wrch gest blahoslawenstwj; giž poznáwagj Boha podlé gehu láskyhodnosti gakožto neydokonalegšj a neyčistšj dobré, genž gediné všecy gegich žádosti upokogiti může, a bez něhož se w nepřestáwagjcjm trudu a žalosti wynacházegj; ale čas, kde se s njm spogiti mohli a měli, gest giž ten tam, a stud nad tjm, že nepracowali, pokudž den byl, prwé než noc přišla (Jan IX, 4.), že zanedbali dnů milosti, dnů spasenj, gest newyslowitedlný.

Naproti tomu, poněwadž co se stalo, giž se odestati nemůže, gaké tu z druhé strany w nich bauřiti budau náružiwosti! Náružiwosti hněwu, zlosti, mstitedlnosti. Nenáwist proti spoluzawrženým a swůdcům, záwist k blahoslaweným, wztěklost k samému Bohu, swému sprawedliwému trestateli! náružiwosti, které neule-

wj a neutichnu, nýbrž každým okamžením se ssilejí a prudčejí aučinkowati budu. Wždyt wi-
djme, gaký nepokog w duši náružiwého člowěka
panuge, a můžeme tedy sobě něgak předstawiti,
kterak to teprw w duši zatraceného zuřiti musj,
genž pauhá náružiwost gest.

Mimo to nacházegj se zawrženj w společno-
sti samých bezbožných a nešlechetných duchů.
Odegďte ode mne zlořečenj do ohně věčného,
kterýž gest připrawen ďáblu a andělům geho.
(Mat. XXV, 41.) Dábel tedy a společníci geho
gsau gegich towaryši. Společnost to, kde gedem
nad bjdu druhého se směje, kde žádné autrp-
nosti, žádného milosrdenstwj, žádné saučastno-
sti nenj. Společnost, kde gedem proti druhému
zuřj a se sá pá, gedem druhého lage a klege. Spo-
lečnost duchů neyopowrženějšjch a neyhoršjch,
gešto nic než zhaubu obmeyšlegj a působj, gešto
křik zaufalosti wyzdwihugj, a však zaufati ne-
mohau. Společnost samých nešťastných tworů,
z nichžto gedem druhého swedl, gedem druhého z
nešťestj swého winj a prokljná. Prokleté děti,
skrže wás gsme zde! Prokletj rodičowé, wy gste
nás s sebau do věčné zkázy uwrhli! O gáney-
bjdnějšj, příčina a půwod swého i cizého ne-
šťestj! Gak snadno mohl gsem swau, a duši
bližnjho wyswoboditi! etc. — A což při tom
neyhoršj, gest, že tam na žádné wykaupenj po-
mysliti nelze.

Pjsmo sw. učj zagisté určitě a zřegmě, že trest zatracenců věčně trwati bude, proto že hněw Božj na nich zůstává (Jan. III, 36.); proto že Ježš o čerwu neumjragjcjm, a o ohni věčném, neuhasitedlném mluwj, (Mar. IX, 44.); proto že trest bezbožných věčné odměně sprawedliwých naproti stawj, řka: *bezbožnj pak pŭgdau do trápenj věčného.* (Mat. XXV, 46. 2. Tess. I, 8. 9.)

Cili mi tu někdo nawrhne: že Bůh neskončeně dobrotiwý gest, a chce, aby všem lidem spomoženo bylo, i kterakby tedy bezbožných trestal na věky? — nawrhne: že proviněnj časná trestu věčného nezasluhuj? že i zatracenci bytnostmi zůstanau, které swau mrawnj přirozenost, polepšenj neb zhoršenj schopnau podržuj? a že neypřednějšj ohled všeho trestánj polepšenj trestaných gest? — Prawda, Bůh gest neskončeně dobrotiwý, ale gest také neskončeně swatý a sprawedliwý; i proč pak neupjráme věčnosti radostj nebeských, věčnosti muk pekelných popjragjce? — Bůh chce, by všem lidem spomoženo bylo; ale lidé nechtěj sobě dáti pomoci, a protož nenj také Bůh, nýbrž hřjšný člověk sám stwořitel pekla. Spolu pak nenj-li hřjch, gakožto urážka neskonalého Boha, též neskonalý, a tudy trest věčný gemu přiměřený? Mimo to zůstane bezbožným vědomj zlých skutků na věky, a gakož giž zde na swětě lidé trestem mjsto polepšenj se zhoršuj, což u př. na zločincjch

widjme, kteřj z wězenj swěho častokráte geště pokaženěgšj a zarytěgšj vycházegj, tak také očekáwati nelze, aby zatracenci se kdy polepšili, a nepolepšj-li se, nemusj-li sám rozum wěčnost trestu pekelného uznati?

Než, gá musjm giž přestati. Duše má nese dálejšho rozgjmánj o stawu bezbožných po smrti neynešťastněgšjm. Bože! ach gá opakugi prosbu mau, Bože! nezatrať nás! Wyswobod' nás od muk wěčných!

Předewšjm ale, Neymilegšj mogi, musjme se my sami před peklem hledět opatrowati; nebo Bůh newyhledáwa smrti hřjšnjka, nýbrž chce, aby se obrátil a žiw byl. Ale hřjšnjk uvrhug se sám do wěčné zkázy. Warugme se tedy hřjchu, střežeme se bohaprázdnoti. Neodkládeyme pokánjm, gsme-li hřjšnjci. Nezapomjneyme na strašliwé následky hřjchu, genž nepřehlédnutedlnj gsau, a na čas celé wěčnosti se wztahugj. Nýbrž konejme spasenj swé *s báznj a třesenjm* (Tit. II, 2.), ne sice s báznj otrockau, ale s báznj djtěcj, která se ničeho tak neostýchá, gako nešťěstj toho, Bohu se zneljbiti; s báznj, která z djtěcj lásky k Bohu pocházj, a swau neywětšj radost a swé zaměstkuánj w tom nalézá, Božj neyswětěgšj wůli s neywětšj pilnostj plniti. *Bděte a modlte se!* (Mat. XXVI, 41.) *Bděte* ustawičným a wěrným plněnjm powinnostj swých, a *modlte se* o siljci milost s hůry, poněwadž při wšj wolnosti ducha tělo mdlé gest.

Djtěcj láska, která pro Boha bližnjho miluje, gemuradj, ze zlého geg kárá, w nauzi geg křinj a odjwá; křesťanská slušnost, která s každým laskawě nakládá, sprawedlnost, která každému, což geho gest, dáwá: tu hle, křesťanské duše! což činiti, a čehož se warowati máme, bychom gednau w poslednj hodince smrti od soudce swého milostný ortel slyšeli, a nešťastné věčnosti — peklu ušli. Amen.

6. Wěneček uwitý w zahradě Dawidowě, aneb prwotiny českého, w řeči wázané přeloženj Žalmů.

Od Jana Josefa Raisa, kaplana w Kopidlně.

U w o d.

Kdokoli w Pjsmech swatých docela cizincem nenj, wjł zagisté, že Žaltář nikoliw nenj saustawa křesťanského učenj mrawů, aniž gakési suché dogmatické compendium, nébrž že gest gako něgaký poswátný hág, w němžto libj zpěwowé, z šedé dáwnowěkosti zwučjcy, zagjmagj srdce citliwé. Tuł swatý pěwec swé wěrné harře na swé nepřátely si stěžuge, a w gegj zwučné lůno bolné city swého sewřeného srdce wyléwá; tam zase na perutěch nábožného rozgjmánj k Twůrci se wznesa, o diwech geho všemohau-

nosti na nebi, o skutcích geho dobroty na zemi, o důkazech geho prozřetelnosti w životě lidském pěge. Zde sladké radosti tiché domácnosti popisuge; tam zase sláwu národu swého budaucjm pokolenjm oznamuge, a milowanému Jerusalemu památku klade hor wúkol něho strmjících trwánliwějšj. Tu pláče drahau vlast od nepřátel w porobu uведенau, a těžce nesa gegich okowů, úpja vzdychá; tam zase gako pláče, genž wywázlo z lowců osjdlá, prwnj city nabyté swobody w radostném pěnj wyléwá. Zde kwj-
lj s národem swým, genž pro swé poklésky všem sausedům w pohaněnj uведен, a gako owce k zabítj wydán býti se zdá; tam zase k radostné naděgi budaucjho Wykupitele pozdwihuge srdce swé, o geho utrpenj a sláwě, o geho bogjch a wěčném králowstwj pěge. Tady zase — a však kdož bude, abych slowy Herderowými mluwil, toto gezero 150 *pjsnj* několikem slow chtjt wywáziti? Pjsně tedy, gakž ge Duch Páně gednák k ponaučenj, gednák k útěše lidu swého w nádra citliwá wdechł, pjsně musegj w Žaltáři bledány býti, a geho w gakýkoli gazyk přeloženj mái zewnitřnj twářnostj pjsně prozrazowati. Pročž všickni, zvláště nowějšj překladatelé Pjsem swatých, tyto vážné plody Musy Sionské w gegich přirozeném básnickém oděwu, w rhythmické mluvě milownjkům gegich podáwagj, gsauce přesvědčeni, že nepřiměřený, cizj oděw i

neyspanilejšj audy bud' ohyzďuge, aneb aspoň lepost gegich nepřjzniwě oku zahaluge. —

W gazyku českém nenj mi žádné giné metrické Žalmů přeloženj známo, leč ono, genž pracj *Giřjho Streyce Zábřezského* w šestnáctém stoletj na swětlo wyšlo, a nynj pak opět r. 1827. Panem Wáclawem Hankau wydáno bylo. A wšak Giřj Streyce spjše Parafrasty než překladatele gméno a djky zasluhuge, gakož srownánj kteréhokoli z geho zpěwů s půwodnjm textem patrně doswěďuge. Že takowým popisowánjm půwodnj krása hyne, kterážto welmi často w krátkosti a stručnosti wygádřenj záležj, netřeba připomjnati. Můželi pak, abych gen gediný přjklad uwedl, tworjcy všemohaucnost Hospodino-wa kratčegi a wznešeněgi wyobrazena býti, gako když sw. pěwec dj Ž. XXXIII, 9.:

כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי

הוּא צוֹה וַיַּעֲמַד:

a gak zwoduatj tato wznešená myšlénka takowýmto dlouhým opisowánjm:

Neb gakž on usta swá otwjrá,

Wše k slowu geho hned stogj:

Wuli geho nic neodpjrá,

Saudy geho se pokogj.

F. Procházka, muž o biblj českau welice zaslaužený, Žalmy negenom toliko w prostomluwě přeložil, ale i také obecného latinského wydánj se držel, heberegský text, kde se latinský výklad přjliš od něho uchyluge, w poznamená-

njch wyložiw. Užiltě owšem tento učený muž s opatrnostj všech pomůcek, kteréžto mu biblické sudebnictwj podlé swé za geho času vzdělanosti poskytovalo. A však ono prawidlo, gehož při swé práci následowal, a dle kteréhož prawý každého Žalmu smysl djlem z výkladu samého, djlem z njže položených poznamenánj dosti pracně musj sbjrán býti, překážj nemálo duši u cjtěnj a požjwánj krásy těchto zpěwů, an duch náš - gako newyhuutedlnau výmjuku krásy klade, aby, co za krásné uznati má, snadně přehlédnauti, a pohodlně, bez namáhánj užjti mohl.

Z té přjčiny nowé, a gakž powaha předmětu žádá, rhythmické Žalmů gazykem českým wyloženj nezdá se mi býti podniknutjm docela zbytečným; a však, aby k všemožné dokonalości dospělo, muže požaduge, genuž i učenosti newšednj se dostáwá, i potřebný kritický apparat po ruce gest.

Dobře sice wěda, že se mi oběho w skrovnícké toliko mjře dostalo, pokusil gsem se předce o to, několik částek Žaltáře, gehož čjtánj mi giž mnohau prázdnuu hodinu užitečně a sladce vyplnilo, materským gazykem wyložiti; a ač tauto pracj nic giného gsem neobmejšlel, leč swé vlastnj wyraženj a vzdělánj, uposlechnuw předce laskawého nabjdnutj některých, gak o českau literaturu wůbec, tak o bohomluweckau zvláště zaslažených mužů, prwotiny mého pod-

niknutj laskawým vlastencům podávám; nikoli se nedomnjwage, že biblická literatura tauto mau pracj znamenitého zisku nabude, alebrž naděge se, že uslyšew snad přátelský usudek příjzniwců biblického studium, gá sám tjm nemálo wyzjškám. Illawnj mé zřenj k tomu bylo obráceno, abych prawý půwodnjho textu smysl, pokudž mi ho dostjhnauti možno bylo, wygáďřil; *) a proto gsem netoliko všeho uměleckého rozměru se chránil, ale také rýmu gen šetrně užjwal, ano i w některých, zwlášt Mesiášských Žalmjch rýmowánj docela opomenul; moha na německém přeloženj Žalmu od Weinzierla, a našem českém od Zábřezského patrně widěti, gaké násilj za příčinaurýmowánj textu býwá učiněno. Že gsem w každé čtyřřádkowé strofě dwa toliko werše rýmowal, stalo se negenom proto, abych, negsa přjliš rýmem wázán, tjm wěrněgi heberegštinu přeložiti mohl, ale zwlášt proto, abych takowým způsobem skrze rým (Herder ho nazýwá zaljbeným parallelismem sewernjch národů) každau strofu na dvě rozdělilw, ony dwa členy Heberegského parallelismu, genž w každém werši ozjwagj se, gak neylépe možno wygáďřil. —

*) Že gsem časem něgaké epithetou přidal, laskawý čtenář, gakož daufám, mi promine, au gsem takowým způsobem k wětšj srozumědluosti nápomocen býti chtěl. Každý wšak wětšj, ač z půwodnjho textu vyplýwagcj přjdawek, dole gsem poznamenal.

Překladatelé, s kterýmiž se radjm, gsau mimo našich, Zábřezského a Procházky: Zacharias, Herder, Brentano, Mendelsohn a Zobel. Ze starších wykladatelů, mimo Septuagintu a Vulgatu, žádný mi nenj po ruce. Tento nedostatek ale aspoň poněkud mi nahražuj: Notæ criticæ Houbigantii, kterýž, ač někde příliš swobodně a ta-kořka newážně s Heberegským textem nakládá, w nesnadnějšich předce mjstech staré výklady uwoďj a srownáwá.

Žalm I.

Prospěch sprawedliwých, a zahynutj
bezbožných. *)

W tomto zpěwu popisuje Žalmista Páně rozděl mezi sprawedliwými a bezbožnými, na rozum dáwage, že sprawedliwému častokráte giž na tomto swětě wšeka geho podniknutj se dařj, an bezbožný giž zde swému zahynutj wstřjce chwátá. Obadwa tohoto přirownánj členy přiměřeným podobenstwjm wyswětluge.

Šťastný člowěk, kterýž w radu
S bezbožnými newcházj;
Nedl j s hřjšnjky, se k sněmu
S posměwači nesázj.

*) Před každým Žalmem obsah uwěsti k snadnějšimu porozuměnj, a kušetřenj ginák newyhnutelných připamatowánj, zdá se býti potřebno. —

W Božjm ale přikázanj
 Gediné swau libost má,
 Zákon Páně ustawičně
 Duem i nocj rozgjmá.

Šlastný! podobeni gest stromu,
 Genž gsa štjpen při řece,
 Listj netratj, a časem
 Hognost dáwá owoce.

Wše co začne, se mu dařj:
 Ne tak ale bezbožným;
 Tiť se plewám podobagj,
 Wětrem sem tam zmjtaným.

Neostogjt zlosyn w saudu,
 Hřjšnj w zboru nábožných.
 Žehnát swatým Pán, *) než k zkáze
 Wede cesta bezbožných.

Žalm II.

Marne nepřátel Kristowých proti krá-
 lowstwj geho usilowánj.

Ten že gest prawý tohoto Žalmu smysl, učj
 swatj Apoštolé Sk. Ap. IV, 25. XIII, 32. Hebr.
 I, 5. V, 5., gakož i z prwnjho mjsta widěti, že za
 časů Apoštolských Dawid za geho půwodce byl

*) Za přjčinau srozumědnosti položil gsem účinek mjsto přj-
 činy; neboť půwodnj text prawj slowně: „Znát Pán cestu
 sprawedliwých;“ t. g. s zaljbenjm na gegich gednánj patřj,
 genu žehná.

držán. A wskutku! gak krásný tu a zřetedlný, ač gen několikem tahů vytvořený obraz onoho marného usilowánj, njmžto mocnosti swětské proti králowstwj Mesiášowu zuřj, a podiwné ochrany Božské, kteráž všecko toto namáhánj nepřítel Kristowých gediným usmánjm, gediným dechem porážj a wniweč uwodj! Wždycky byl, a vždycky bude Kristus na znamenj, genuž bude odpjráno; na znamenj, kterémuž odbognj národowé konečně buď poddagj se, buď zahynau. W témže ohledu cjrkewnj historie gest gako mnohotwárná proměnnost, z njžto nápěw tohoto Žalmu zřetedlně wyrażj. A odkud sebral Dawid gedenotliwé zwuky k tomuto wznešenému zpěwu? Zagisté ze swého vlastnjho žiwota, a z přjpadnostj času tehdegšjho. Od té doby, co na trůn dosedl, byloť mu takměř ustawičně bogowati s domácjmi i wnešnjmi nepřátely. Od samého Hospodina za krále byw wywolen, a obdržew zasljbenj 2. Sam. VII.: že trůn geho na wěky státi, geho slawný potomek, Mesiáš, na wěky kralowati bude: zdali nemohl a nemusel oněch autoků nepřátelských powažowati gakožto bauřenj proti Hospodinu a geho Mesiášowi? Tjmto předstawenjm roznjtil se w srdci Dawidowě takowýto cit, gehožto wýlewem zplozen wznešený zpěw následugcj, gegž Herder korunau celého Žaltáře nazýwá, a w němž sw. básnj, ač w swrchowáném zápalu, city swé krátce a stručně, a prawé gednoty šetriw, wygádřil gest.

Proč se bauřj národowé?

Proč to marné lidstwa zdýmánj? *)

Zdwihağj se mocnářowé zemštj,

Kněžata společně rokugj

Proti Wěčnému a gegž On pomazal.

„Roztrheyne swazky gegich,

Swrzme s sebe gegich okowy.“

Ten, genž w nebi přebýwá, se směge,

Hospodin se směge gim.

Někdy však k nim promluwj w swém hněwu,

Někdy prchliwostj swau ge předěsj.

„Gá gsem krále swého na Sionu,

Na swé swaté hoře pomazal.“ **)

Hospodinůw nález tedy prohlašugi ; ***)

Rekl ke mně Pán : „Mũg Syn gsi ty,

*) Tent gest, gako Schultens z Arabského dokázal, prwnj slowesa קנה význam. Zde se překrásně hodj, gak skrze předcházejicj שג, tak skrze trefný obraz moře zbaureného, gegž na mysl uwodj.

**) Septuaginta a Vulgata četly : ואני נסכתי מלכו . . . קדשו což i Haubigant schwaluge. Ač smysl při tom nic netrpj, přede čtenj půwodnjho textu, kde tato slowa w usta Hospodinowa se kladau, negenom slušněgšj se býti zdá, gelikož to w ustech Dawidowých poněkud chlaubně zuj; ale i také lyrickému duchu, zvlášť hebreğské ody, která podobné skoky a kwapné proměněj mluwjećch osob miluge, gest přiměřeněgšj; nepřipomnuagje toho, že předcházejicj werš řeč Hospodinowu dáwa očekawatí. Wiz Herder, Geist der Hebr. Poesie II. djl.

***) Mjsto קל-ל četli Septuaginta קל-ל a následugicj יהוה, cili dwakrát po sobě, kteréž mnohem přirozeněgšj a prawěgšj zdá se býti čtenj, než nyuěgšj.

Dnes gsem zplodil tebe.

Požádey, a národy ti za dědictwýj dám,
Za vládarstwýj země končiny.

Prutem železným ge potřěš,
Roztřjštjš co djlo hrnčjrské.“

Pročež opatrnj buďte králowé,

Deyte pak si radit, země saudcowé !

Služte Hospodinu w bázni,

Stuďte wůkol něho s třesenjm. *)

Poddeyte se Synowi, ať hněwem nezahořj,

Byste nezhyňuli w podniknutj swém.

Neboť geho hněw se rychle rozpálj.

Blaze všem, genž geho držj se !

Žalm VI.

Prosba za uzdrawenj.

Tělesnými bolestmi sewřen, w swědomj cítědně raněn, od nepřátel obklopen, vzdychá Dawid k Hospodinu o ušetřenj a zachowánj žiwota, by déle geště geho milosrdenstwýj a dobrotu swými zpěwy mohl oslawowati. Wylitě w slzjch swau úzkost a bolest, a zármutek ustaupil utěšené naděgi, že nedopustj Bůh, by nad geho zahynutjm zplésali nepřátelé geho. Tak, když se wyrosilo plačtiwé nebe, w slunečné záři opět pokogně usmijwá se. —

*) Prwnj a wlastnj wýznam slowesa גָּל, גָּל gest : in orbem verti, circuire. Manowé a služebnjci východnjch králů w kole stáwali před trůnem.

Přestaň Pane w hněwu twém mne kárat, *)
 W rozhorlenj twém mne netresci;
 Buď mi Bože milostiw, an hynu,
 Uzdraw kosti mé se třesaucj.
 Duše má gest přjliš skormaucena;
 Ty pak Pane! — ó až dokawád!
 Skloň se ke mně, zachowey mi žiwot,
 Spomoz mi, wždyť spomáháš tak rád. **)
 W smrti na tě žádný newzpomene,
 Kdož pak w hrobě pěge k chwále twé? —
 Upě klesám, celé noci postel
 Smáčjm, w slzech plyne lůžko mé.
 Oko mé se zámutkem giž kalj,
 Hasne, tolik widjc nepřátel. ***)
 Odstuptež však zlosynowé všickni;
 Pláče mého hlas Pán wyslyšel.
 Wzdychánj mé došlo Hospodina,
 Přigal-tě Pán snažnau prosbu mau.
 Stud a hrůza stjhne, kdož mne tiskli,
 Shanbau w okamženj odegdau.

Žalm XXIII.

D ů w ě r n o s t w B o h a.

Z poslednjch tohoto Žalmu slow zdá se vyplýwati, že na autěku byl složen; ale na autěku,

*) W hebrejském textu čte se: Nekárey mne; a však prosj Boha o ukřácenj trestu, *který giž trpěl.*

**) W půwodnjam gazyku: Podlé dobroty twé.

***) Wlastně: *Oko mé se sestaralo předewšemi mými nepřátely*; hledj mdle, a gako wěkem sešle na mé nepřátely.

na němž nepřemožená důvěrnost w Boha bezpečné přístřešj swatému skladateli poskytovala. Prwnj tohoto srdečného zpěwu obraz prozrazuge pěwce, kterýž na Betlémských palaucjch za stádem kráčege, w pastýrském žiwotě k harfě pěti přiwykl gest. Tam se učil poneyprw znáti włádnaucej nad sebau ruku Páně; tam vznikla w geho srdci prwnj giskra důvěrnosti w Boha. On opatrowal stádo, a Hospodin opatrowal geg; Hospodin ho šetřil gako laskawý pastýř owečky swé; Hospodin provedl geg skrze auklady nepřátelské až k důstognosti královské; a protož, gist gsa i pro celý budaucj žiwot swůg ochrany Božské, koggj se naděgj, že nawrátj se zase z vyhnanstw swého k stánku Hospodinowu.

Pán gest pastýř můg, i neznámť nauze!

Tuť na zelené

Pastwině mne chowá, tu zas k wodám

Tichým wodj mne.

On mau duši ráčj očerstwiti,

On mne přiwede

Po bezpečných cestách k cjli mému

Skrze gméno swé.

Bych i krácel stjnem smrti, zlého

Nebuďu se bát;

Se mnau gsi, twá hůl, twůg prut mi bude

Srdce dodáwat.

Giž gsi mi před mými protiwnjky

Hody připrawil;

Wonnau mastj pomazal mé hlawy,
Čjši naplnil.

Štěstj, blaho — to mne doprovodj
Skrze žiwot můg;
Nawrátjm se na dlauhý čas zase,
Pane! w stánek twůg.

Žalm XXV.

Taženj Hospodinowo na Sion.

Že Žalm tento ku přenešenj archy Páně na horu Sion složen byl, wůbec takměř přigato gest, gakož i prawdě podobno, že od wjcera zpěwáků na způsob kantáty byl pronášen, pročez gsem w tomto ohledu pokynutj Herderowa následowal. Krásně započjná se ponawrženjm, že celého swěta oboru gest Pánem, kterýž na malém Sionu nynj rozbjti chce stánek swůg. A pročez, gako se někdy musel poswětiti lid, džjwe nežli mohl přistaupiti k hoře Sinai, tak i nynj ti, genž doprovázegj archu Páně na Sion, u paty této nynj swaté hory napomjnjagj se k čistotě srdce a swatosti žiwota, by hodni byli předstaupiti před twář Hospodinowu. Tak se poswětiwši w duchu, celé gž množstwj archu doprovázegj, stogj před stánkem. Gehodwěre se musegj rozšjřiti, geho brány musegj powýšiti hlaw swých, aby Hospodin, po dobytj tolikera znamenitých wjlezstwj, sláwau wogenskau owěncowaný wegji mohl. Právě lyrickým nadchutjm a pérem plným žiwosti

toto wjítězoslawné taženj popsáno gest, a zbožného čtenáře wtrhugé w radostný zástup na horu Páně wstupugcjcj.

Zbor.

Hospodinowa gest zem, i plnost gegj,
Okres země, i což na něm přebýwá.

On geg nade mořem založil,

On geg nad wodami upewnil.

1. Hlas.

Kdož pak wstaupj tam na horu Hospodinowu?
Kdož na mjstě geho Welebnosti stane?

2. Hlas.

Rukau kdo – tě newinných, a srdce čistého,
Newěrně kdo duše swé neklade w zástawu, *)

Aniž podwodně kdy přísáhal:

Tenť obdržj požehnánj ode Pána,

Přjstup k Bohu Spasiteli swému. **)

*) לֹא נִשְׁבַּח לִשְׁוֹא נַפְשׁוֹ, gest welmi nápodobné tomu, co čteme (Exod. XX, 7.) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא; a gako toto znamená přísáhati skrze Boha, tak se zdá, že i ono o přjsaze skrze duši swau musj rozumjno býti.

**) צִדְקָה: wyznamenáwa justitiam, jus, gako prawj Herder, bürgerliche Gerechtsame. Poněwadž ale w předešlém se otázka klade, kdo wstaupj na horu Páně, tady ale se odpowjdá, že tomu, kdo čistého gest srdce, a newinných rukau, této přednosti se dostane: nemůže se zde skrze צִדְקָה nic giného wyrozumjwati, než práwo, k Bohu, swénu spomocnjku, přistaupiti. Pokudž ale toto spogenj s Bohem pramen gest wšj milosti, může se צִדְקָה také skrze *milosrdenstwj* wyložiti, gakož překládá Procházka.

1. Hlas.

Hle! tuť lid, genž hledá ho, genž obličeg twüg
Spatriť taužj, Bože Jákobůw!

Zbor.

Nuže, pozdwihněte hlaw swých, ó brány!
Dwěře otewřete se starowěké,
Wgjtí by mohl král sláwy!

1. Hlas.

Kdož pak gesti ten král sláwy?

2. Hlas.

Hospodin, ten mocný, udatný,
Hospodin, rek *) w bitwách wjtězný.

Zbor.

Nuže, pozdwihněte hlaw swých, ó brány!
Dwěře otewřete se starowěké,
Wgjtí by mohl král sláwy.

1. Hlas.

Kdož pak gesti ten král sláwy?

2. Hlas.

Hospodin Bůh zástupů gest ten král sláwy.

Žalm XXXIX.

Štěstj bezbožných.

Tento welmi tkliwý Žalm zdá se mi býti
wýlew duše, kterážto, patřjc na štěstj hřjšnjka, a

*) Mezi פניך a יעקב čelł Syrus a Řek יהודה, kteréžto slo-
wo, poněwadž, gakož tustj Houbigant, zkráceně bylo psáno:
(") přepisowatel přehlédł. —

počuagjc giž pod břemenem těla churawého (w. 11.) w netrpěliwost a malomyslnost klesati, opět se zchopj, a k důvěrnosti w Boha pozdwihuge se. Upamatowánj, gak brzy pomine život wezdegšj, gak brzy smrt i štěstj bezbožného, i zámutku spravedliwého konec činj, rozplašuge gako lehké powánj wětru mlhu malomyslnosti a nepokognosti, genž na okamženj zahalowala mysl Dawidowu; wygasněné oko obracj se k Hospodinu, a gazyk pocjuá mluwiti — ne aby reptal — ale o smilowánj a ulewenj bolestj žádal. — Znětež zwuky nutnolibé, wylauzeny Harfě Dawidowě, znětež w srdci mém w dobách tesknosti, a sladkým hlaholem swým upokogtež bauři ducha neklidně se zmjtagcjhо! —

Rekl gsem : Chci wždy se mjeti na pozoru,

Bych se nepřekwapil gazykem.

Usta w uzdu pogaw opatrný budu,

Dokud hřjšnj stogj předemnan.

Mlce řeči, mlčel gsem i radosti; *)

Bolest má se gen wjc zbauřila,

Srdce w těle se mi roznjtilo,

Pálilo co oheň tiché myšlenj;

Proto gal se mluwit gazyk můg.

*) Tak rozumj toto nesnadné místo Herder, gežto ginj ginák překládagj. Dušeslownj prawda, že trapliwá myšlenj, pakli ge w srdci ukryti chceme, nespokogenými, a ku požjwánj všeliké radosti života pospolitého neschopnými nás činj, tohoto přeloženj gestě základem, a parallelismus w druhém elenu téhož werše ge osprawedlnuge.

Uč mne Pane ! uwážiti konce mého,
 A gak malý dnů mých počet gest,
 Bych, gak brzy pryč odegdu, znamenal.
 Pjdj, hle ! gsi dny mé wyměřil,
 Gako nic gest wěk můg před tebau.
 Pauhá pára gestiř člowěk každý,
 Ač se pewně státi domnjwá. —
 Gako stjn, tak zmizj člowěk ;
 Předc wšak pošetilec shánj bohatstwj, *)
 Newěda, kdo ge kdy užige.

Wšak co daufám gá ?

W tobč Pane ! gest má naděge.
 Sproš mne gen všech přečiněnj,
 W posměch bláznům newydwáwey mne ; **)
 Rád pak umlkna, ust neotewru,
 Wždyť gsi ty tak učinil. —
 Odegmiž ode mne rány swé,
 Sice zhynu raněn rukau twau.
 Neboť kárage-li pro hřjch tresceš člowěka,
 Zetlj hned, co molem, krása gehu.
 W prawdě, nic gest wše, co sluge člowěkem. —
 Wyslyš Pane ! prosby mé, a k mému wolánj
 Nakloň ucha ; mému pláči neodmlčug se ;
 Neboť přjchozj gsem před tebau,

*) Četl gsem s Haubigantem mjsto יהמיון, genž gest sloweso, hlawnj slowo יהמון, z něbož že יהמיון powstalo, suffixum slowesa אספס zdá se prozrazowati.

**) Prawý slowa נבל smysl zdá se mi býti wyložej w Zalmu XIV, 1, kde se čte : אמר נבל בלבו אין אלהים, a kde נבל znameuá člowěka newěřejho w Bohu a gehu prozřetelnost. —

Pohostinu, gako všickni mogi otcowé.
 Ulew mi, bych poobčerstwil se,
 Prw než odegdu — a wjc mne nebude.

Žalm CXXII.

Radost putugjcjho k slawnosti.

Tauto pjsnj w milowánj hodné prostosrdeč-
 nosti radostné city swé wyléwá zbožný wesničan,
 genž k slawnosti putuge do Jerusaléma, gemužto
 prý (on giž Jerusaleń widěl) žádně město w
 kragi se newyrowná, kdež i uhljdati můžeš, čeho
 bys w kragi na darmo hledal. On se giž widj w
 duchu w bráně Jerusaleńské, spatřuge sláwu do-
 mu Hospodinowa, obdiwuge nádhernost dworu
 králowského — a gehu srdce wradostném uža-
 snutj štěstj a všecko dobré přege městu milowa-
 nému, a gehu usta nemohau stačit wyslowiti vše-
 eko požehnánj, genž ze srdce plného se prau-
 dj. — Smjme-li si mysliti, že tato pjseň zpjwána
 býwala, když pautnjci giž zponenáhla k Jerusa-
 lému blížili se? — každé takměř slovo w tomto
 předstawenj dostatečný nalezne výklad. —

Plesám radostj, an se mi prawj:

Zas do domu Páně půgdeme.

Nohy naše gedenkrát giž stály

W branách twých, ó Jerusaléme!

Jerusalém, toť gest krásné město,

W němžto dům se s domem spoguge;

Kamž i národ, Hospodinůw národ,
Po swých pokolenjch putuge.

Tam, gakž w Israeli zákon, gméno
Hospodinowo oslawugj;

Tam též stolce domu Dawidowa,
Stolce řizenj se spatřugj.

Proste, ať gest Jerusalém šťastný!

Wždy ať kwete štěstj přátel twých!

W pewnosti twé panug stálý pokog,
Bydliž bezpečnost w twých palácjch.

Pro kragany, pro swé milé bratřj,
Šťastného ti přegi pokoge;

Pro dům Hospodina Boha mého
Wyhledáwat budu štěstj twé.

Ž a l m CXXVII.

N i c b e z B o h a.

Tento náučný zpěw, genž wjce pokogné rozgjmánj než lyrické horovánj dýše, zplodilo uvažovánj oné prawdy, že, nežehná-li Hospodin, všeco wynasnaženj lidské marné gest a ničemné. Tuto prawdu několika příklady, z okresu domácnosti wzatými wyswětliw, sahá sw. básnjk gestě několikráte silněgi w struny, aby neywětšj požehnánj Božj slawil — hognost totiž djtek, a četné potomstwo, genž bylo cjem taužebnosti každého Israelity.

Bůh-li sám nestawj domu,
Darmo stawič pracuge;
Bůh-li neostřjhá města,
Strážný darmo pečuge.

Marnoť, wstáwat wám před sluncem,
Pozdě na noc sedáwat;
S bolestj předc chléb swůg gjte:
Gcho milj mohau spát.

Děti gsau dědictwj Božj,
Mzda gest žiwot aurodný;
Gsauť co šjpy w ruce střelce,
Djtky z mládj zplozeny.

Šťastný! komuž přáno, hognost
W taulu swém gich zachowat;
Bez zarděnj budau w branách
Nepřátelům wzdorowat. —

Žalm CXXVIII.

City po wyswobozenj z rukau nepřá-
telských.

Upamatowánj na otroctwj, kterýmž národ
Hospodinůw giž hned w mladosti swé w Egyptě,
a pozděgi tak častokráte od swých nepřátel byl
sewřen, patřenj na nezašlé geště prauhy, gež
po sobě ostawil bič ukrutnjků, uvažowánj, že
kdyby Hospodina nebylo, gehu národ by byl
snad dáwno giž býwal rozšlapán, wdechlo swa-
tému pěwci zpěw následugjej. — Ukrutenstwj,
kteréz buď osobně, buď w národu swém zkusił,

čas, w němž žil, činj ho wymluwena, pakli na swé protiwnjky wzpomjná gináč, nežli na ony přjslušj, kteréžto Božský mistr slowem a příkladem za swé nepřátely *modliti se* učil.

Ač mne mnoho w mladosti mé sužowali —

S wděčnostj tak nynj Israeli rei —

Nikdý, nikdý nemohli mne přemoci,

Ač mne mnoho w mladosti mé sužowali.

Oráčowé dlauhé oragjce hnali

Po mém hřbetě brázdy; a však bezbožným,

Hospodinem spravedliwým Bohem mým

Gegich prowazy se šťastně přetrhaly.

S hanbau nepřátelé Sionštj zahrání

Budtež, co na střechách tráwa, ana schne

Dřjwe, nežli čas přicházj k wytrhánj;

Gjž se nikdý žnec a wázač nedotkne,

Z tudy wúkol gdaucjch nikdo neřekne:

Zdař Bůh! Přegeme wám Božj požehnánj! —

Ž a l m CXXXVII.

P ě w e c w z a g e t j.

Ne studenými slowy popsána, ale wraucjm srdcem cjtěna musj býti ona plamenná láska k vlasti, genž zplodila tuto krásnau a wznešenau odu; láska k vlasti, kterážto nemůžeradowati se, dokudž Jerusálém w rumu ležj, a raděginěchá zpukřiti struny, a uschnauti w ustech gazyk, nežliby w cizj zemi k obweselenj nepřátel vlasti

pěla pjsně, genž na Sionu složeny, na Sionu
chtěj byti poslauchány. —

Žiwost citů, gegichžto průdký výraz gest
zpěw tento, hluboké mlčenj o nabyté opět swo-
bodě, kteraužto w giných zpěwch nebylo lze
zatagiti, zdá se mi býti důkazem, že ne na pa-
hrbcjch vlastenských, ale u řek Babylonských
byl složen.

Na břehu řek Babylonských

Nynj smutnj sedjme ;

Na Sion zpomjnagjce,

Hořké slzy cedjme.

Na wrbách tu zawěšené

Harfy naše nezwučj ; *)

Wjtězů ač našich žádost

Pjsně pěti porúčj.

Radost chtěj, genž nás tisknau ;

„O Sionu pte nám !“

Ó gakž máme Božské pjsně

W cizj zemi pěti wám ?

Měl-libych kdy zapomenaut

Jerusalém ! osud twůg :

Zapomeň spjš prawice má — **)

Uschni w ustech gazyk můg,

*) Wlastně : Na wrby u prostřed něho (Babylonského králow-
stwj) zawěsili gsme harfy naše.

**) Bez pochyby na harfu hráti.

Nebuďu-li na tě wždycky

Zpomínati s libostí,

Nebudeli Jerusalém

Koruna mých radostí.

Zpomeň Pane Idumegským

Města twého zkaženj!

„Bořte — křičj — nazůstaniž

Kamene na kameni.“

Babylone, Babylone,

Někdy gisté zkažen sám;

Djky tomu, kdož ti splatj

Wše, co učinil gsi nám!

Weleslawen buďiž, kdož ti

Stegnau wáhau odwážj; *)

Kdož twé plémě někdy chopiw,

O skálu ge zrozrážj.

*) „Kdož ti stegnau wáhau odwážj,“ nenalezá se w Hebrejském,
a zde gen k doplněnj strofy se klade.

II. OZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. Von den Rechten und Pflichten der Bischöfe und der Pfarrer, dann deren beiderseitigen Gehülfen und Stéllvertreter. Nach dem gemeinen und dem besondern österreichischen Kirchenrechte zusammengestellt von *Joseph Helfert*, Doctor sämtlicher Rechte, k. k. ordentl. öffentlichen Professor des Kirchen-und römischen Civilrechtes an der Carl - Ferdinandischen Universität, fürsterzb. Consistorial-Rath, Examiner der Candidaten zu Curatpfründen in der Prager Erzdiöcese. Erster Theil. S. XVI u. 496. Zweiter Theil S. VIII u. 358. Prag 1832.

Slowutný pan spisowatel podává tuto spis z cirkew-njho práwa, genž zpráweům duchownjm i práwnjkům welmi gest důležitý, a mezi geho pracemi w mnohém ohledu gako neyhlawněgšj považowati se může, gelikož neyobšjrněgšj předmět z obecného i rakauského cirkew-njho práwa s zvláštnj úplnostj w systematickém pořádku wykládá, a práwa biskupů i farářů, gakož i pomocnjků a náměstků gegich, ačkoli do všech důležitých odvětwj cirkew-njho práwa sahagj, přewýborně w gednotu spogne.

Wšjm důwodem se o tomto nowém spisu gistiti může, že bez wýminky všeco obsahuje, cokoli zprávci duchownjmu w ohledu cjrkewnjm wěděti přjslušj, an se tu w každém djlu mnohostranného auřadu swého gak wzhledem chrámu, škol, tak i obecných ústawů k auplně spokojenosti dostatečně a důkladně poučiti můž; w čemž až posud gestě žádná z wydaných knih s takovým prospěchem nám neposluhuj.

Že usudek tento naskrze prawdiwý a důwodný gest, dokazuje následugjcej přehled:

Po krátkém úwodu, kdež se ponětj cjrkewnjho stawu, (§. 1.) cjrkewnjho auřadu a rozličných oddělenj, (§. 2.) pak w §. 3. ponětj cjrkewnjch předstawených wykládá, gest celý spis na 2 djly rozwržen (§. 4.) *W djle prwnjm* gedná o práwch a powinnostech biskupů, gich pomocnků a náměstků, *w djle druhém* o práwch a powinnostech farářů, gich pomocnků a náměstků. Ku konci úwodu wyčjtagj se neyznamenitěgšj spisy o témže předmětu.

Djl prwnj rozpadá na dvě oddělenj; prwnj gedná o Metropolitach, druhé o biskupch.

W prwnjm oddělenj ustanowuje se wýznam Metropolitů a Suffragana, (§. 6.) načež se počátek Metropolitů gakž i názvu neb gména *Arcibiskup* wyswětluge; kdež k auplnému přesvědčenj se dokazuje, že důstognost metropolitská nenj sice od apoštolů ustanowena, nicméně že giž w druhém stoletj prwnj stopy práwa metropolitského se gewj. (§. 7.) W §. 8. uwodj starobylá práwa Metropolitů, a w §. 9. obmezenj těchto práw, na to následugj nyněgšj práwa, a sice *A.* práwa k jurisdikcej patřjcej, §. 10. a *B.* *práwa čestná*, kterážto gsau djlem *cjrkewnj*, (§. 11 — 15.) djlem *občanská* čestná práwa. (§. 16.) Welni přjgemné gest pagednáuj o půwodu Pallia, o geho hotowenj, swěcenj a nyněgšjm užjwánj.

W oddělení druhém gedná se předně o poněti biskupa (§. 17.), o božském ustanovení auřadu biskupského, (§. 18.) o wznešenosti biskupů nad kněžjmi, (§. 19.) o původu diöcesj (§. 20.), pak o mezjch auřadu biskupského (§. 21.)

Práva biskupská, na weškerau cjrkew se wztahej, odlučuj se od těch, kteráž se na diöcesj potahuj, gelikož onano k obecnému cjrkewnjmu práwu přináležej, an právomocnost biskupská wzhledem diöcesj vlastním předmětem téhož djlu gest. Pogednánj toto rozwrženo gest na 4 částky: 1. O práwjch biskupských, 2. o gegich powinnostech, 3. o kapitolách a 4. o biskupských pomocnejch a náměstejch. (§. 22.)

W prwnj částce wykładaj se práwa biskupská trogjho wzhledu; totiž 1. práwa swětitelská (jura ordinis), 2. práwa zewnitř ředitelská a 3. práwa čestná (§. 23.)

I. *Práva swěcenj* neboli swětitelská rozděluj se w obecna práwa swěcenj, a zadržena práwa swěcenj (reservata jura.) Prwnj, negsaucj vlastně *práva*, nýbrž toliko *powinnosti*, do následujcej částky se odkazuj, druhá pak práwa — totiž zadržena, auplně se wyčítaj, k čemuž také rakauská nařizenj, z ohledu udělowánj swěcenj wydaná, připogena gsau (§. 24.)

II. *Zewnitřnj ředitelská práwa* wyswětluj se dle čtyř formálnjch hlawnjch práw, totiž: A. Zákonodárstwj, B. Dohlženj, C. Právomocnosti, D. Trestnj moci; dřjwe se wšak přjčiny uwáděj, proč se tu od obyčejného rozdělovánj w práwa právomocná a diöcesánská (legis jurisdictionis et legis dioecesanae) odstaupilo. (§ 25.)

A. Gednage o práwu zákonodárstwj rozebjrá pan spis. I. práwo biskupů k wydávánj zákonů z vlastnj moci, (§. 26.) a gehu staw w zemjch rakauských, (§. 27.) pak 2. práwo k přigjmánj a rozhlašovánj nařizenj wy-

daných *a*) od koncilií anebo římských papežů, a *b*) nařízenj země pána in publico - ecclesiasticis (§. 28 — 30), při čemž se také rakauská nařízenj strany placeta regia, neboli mocnářského zljbenj w drahném počtu uwodj. (§. 29.) Na to následuge: 3. Práwo k udělowánj dispensacj s zvláštnjmi případy, w nichž se od biskupů takowéto oswobozenj udělugy, totiž *a*) w důležitostech manželských a nepravidelnostech (irregularitas §. 33.), *b*) w slibech a přjsahách, (§. 34.) *c*) w postech a swěcenj swátků. Tuto se také obyčejná římská dowolenj z ohledu dispensačnjho práwa přikládaj. (§. 36.)

B. Práwo *wrchnjho dozorstwj* wykládá se dle rozličných předmětů, na kteréž se dohlžeti má. (§. 37.) Gedná se tu tedy 1. o přigjmánj k stawu kněžskému, (§. 38.) o přigjmánj cizjch a propauštěnj vlastnjch diöcesanů, (§. 39.) při čemž se také o přistěhowánj a wystěhowánj theologických kandidátů a kněžj gedná. 2. O wzdělánj neb wyučowánj duchownjch kandidátů; a sice *a*) w seminářjch, (§. 40.) *b*) na bohoslownjch ústawech, (§. 41.) kdež se také rozličné přjběhy seminářj rakauských a gich zřízenj wypisugj. 3. O usazowánj kněžj, (§. 42.) a sice *a*) ku pomoci, (§. 43.) *b*) k zprawowánj něgakého beneficia, (administratio beneficii §. 44.) *c*) dosazowánj skutečných beneficiatů, (§. 45.) *d*) kaplanů wogenských, (§. 46.) potom *e*) o udělowánj giných úřadů a titulů. (§. 47.)

4. O dohlženj na duchowenstwo wůbec (§. 48.) a na cizé zvlášť, kdež i nařízenj strany cestowánj kněžj se uwodj. (§. 49.)

5. O dohlženj na kláštery (§. 50.) s neynowěgšjím nařízenjm o kázni řeholnj, (§. 51.) pak o wyzdwiženj wšech wýmjněk (§. 52.) a o wykazu duchownjch osob w klášterjch. (§. 53.)

6. O dohlženi na školy a ústawy wychowatelské z ohledu náboženstw (§. 54.) s dohlédánjm na knihy a o společné censuře kněb, (§. 55.) o třjdnických a farujch kněhownách, (§. 56.) 7. O dohlženi na ústawy pro chudé, (§. 57.) 8. na staw ökonomický kostelů, a sice a) strany náboženského foudu, (§. 58.) b) gměnj zádušnjho, (§. 59.) c) gměnj farujho a wýžiwy kněžj. (§. 60.) Závěrek tohoto dozornjho práwa činj kanonické visitacj, kteréž se zde dle swého počátku, prwotnjch zřizenj před sněmem Tridentským (§. 62.) a pak i dle rakauských nařizenj wypisugj, (63.) kdež se i gednotliwé předměty těchto visitacj w určitých otázkách uwodj. (64.)

C. *Biskupská práwomocnost* wykládá se 1. dle prwnějšjho obecného práwa, (65 — 66.) 2. dle nowějšjho obecného práwa, a sice a) občanská práwomocnost biskupů, (67.) pak b) trestnj práwomocnost (§§. 68. 69. 70.) Pak se také obgem biskupské práwomocnosti dle rak. nařizenj wystawuge, (71.) a sice a) we wěcech občanských, kamž nynj gen toliko causae mere spirituales, rozsuzowánj o neplatnosti slibů řeholnjch — s wýhradau připadnosti k geduánj politickému přináležejcejch, kdež totiž slib řeholnj za nezletilostj zákonem wyměřenau w odpor uwodj, kamž i rozlaučenj manželstw katoljků wyhlášenjm za mrtwého nepřjtomného neb ztraceného, manžela náležj, (72.) pak b) w trestnjch wěcech, kdež se cjrkewnj přestupky na 3 třjdy rozwrhugj, na prowiněnj pauze cjrkewnj, pauze občanské, a smjšené, ke kterýmžto poslednjm se kacjrstw a sacrilegium úsilným ruky wloženj na osobu duchownj počjtá (od 73 — 80.)

D. *Trestnj práwo* biskupů z historického zřetele, (81.) načež rozličné rozwrhowánj cjrkewnjch pokut (censura) w šjršjm smyslu, gmenowitě pak ono rozwr-

ženj w cirkewnj censury wlastně tak nazwané, a we wlastnj cirkewnj tresty (82, 83.) následuge. —

Od 84 — 86. gedná o gednotliwých způsobech censur a gich účinků; na to od 87 — 93. o gednotliwých cirkewnich trestech, gich účinejch, totiž o neprawidelnosti (irregularitas), o *s^uvrženj* s úřadu, o složenj (depositio), o degradacj čili snžženj, o kázniejch pro kněžj a t. d.

III. *Práva čestná biskupů* (94.) dle zákonů obecných, dle zákonů rakauských (97.)

Částka druhá gedná o *powinnostech* biskupů, kteréž se dle čtyř předmětů rozwrhugj, (98.) totiž I. zohledu na wlastnj osobu biskupů, II. na péči pastýrskau, III. wzhledem na zemskau obec, a IV. na sjdlo. 99 — 106.

Částka třetí gedná o *kapitolách*, a rozwinuge welmi přjgemně historický počátek a starobylé zřízení kapitol, a sice kollegialnjch založenj a kapitol (107.) potom wyprawuge změny gegich prwotnjho zřízení a následky gegich. (108 — 113.) Dále gedná o nynějšjm určenj kapitol, a sice a) při chrámich kollegialnjch (114.) a b) při kathedrálnich sede plena, sede vacante et sede impedita a t. d. od 115 — 119. konečně gedná o kanonických vikarijch.

Částka čtvrtá a poslednj djlu prwnjho udává nejprwé ponětj a rozdjlj biskupských pomocnjků a gich náměstků. (122.) Na to gedná 1. o pomocnjcich (Coadjutores), 2. o swětjeich biskupjch, 3. o generálujch vikářjch, 4. o konsistořjch, (123 — 136.) 5. o chornjch biskupjch (Chorepiscopi), 6. o archidiákonjch, 7. o arcikněžjch, a 8. o biskupských střjdnejch neboli vikářjch, gichž wešken auřad se wypisuge gak dle práwa obecného, tak i dle nařžženj rakauských; a sice a) wzhle-

dem péči pastýrské, b) kněžj téhož okrsku, c) stawenj zádušnjch, zádušnjho a farnjho gměnj, d) rozličnjch obecných ústawů, načež se k závěrce o kanonických visitacjch, o dohljženj na školy a o práwjch z strany škol, konečně o práwjch čestných a výsadách vikářů welmi obšjrně mluwj.

Díl druhý. O práwjch a powinnostech farářů igich pomocnjků a náměstků.

Wystawiw p. spis. poněťj faráře, pak zvláště duchownjho pastýře w zemjch rakauských (153.) wyprawe, odkud faráři půwod wzali, potom wyswětluge powahu právomocnosti farárské, kteráž ačkoliw biskupské podřjzena, nicméně božského gest ustanowenj; (155.) gegj wnitřnj i zewnitřnj obgem, kdež se wzhled bére na posluhowánj swátostini osobám wogenským w cizich osadách; kde se spolu všecky osoby ad militiam vagam et stabilem přináležegj zewrubně wyčjtaj, pak se též okres farářů z ohledu řecko - katolických wyznawačů, akatoljků a Židů wyměřuge. (156.) Přednět ten rozwrhug se na čtvero částek: 1. o práwjch, 2. o powinnostech, 3. o pomocnjch a náměstcjch w auřadě pastýrském, 4. o duchownjch, kteřj negsau kněžj. (157.)

W prwnj částce rozdělugj se práwa farárská na čtvero, I. na práwa swěcenj, II. práwa zewnitřnj právomocnosti, III. ōkonomická, IV. čestná. (158.)

I. Ku právům swěcenj přjslušj: 1. Posluhowánj swátostini, 2. wykonávánj služeb Božjch, 3. konánj ostatnjch cirkewnjch služebnostj, kteréž se zde auplně wyčjtaj. (159 — 161.)

II. Gakožto právomocenská práwa farářů se uwodj: 1. Práwo k wyučowánj w křesťanském náboženstwj, kteréž se we všech možných potazjch a přj-

padnostech weřejného i saukromného wyučowánj auplně wypisuge. (162 — 166.)

2. Práwo k ohlašowánj wěcj k cjrkewnjim důležitostem patřjcejch, gakož i wěcj toliko politických (167.)

3. Práwo k udělowánj dispensacj z ohledu služebných pracj w neděli a we swátek, gakož i od postu; ne však w důležitostech manželských. (168.)

4. Práwo k wedenj matrik. Tento welmi důležitý předmět zanjmá celých 68 stran, a gest po prwě tak auplně a systematicky wypracowán, gakož ani w spisech vlastně o tom gednagjcejch, ku př. w onom p. Dr. Schletterera, se neshledáwá. Wšecko, co k wedenj matrik pro Katoljky, Akatoljky, Židy, osoby wogenské, špitálnjky w kterémkoliw ohledu wěděti gest potřebj, i se všemi o tom wydanými zákony, zewrubně se zde wypisuge. (169 — 192.)

5. Práwo farářů k dozorstwj (§. 193.) dle rozličných předmětů, totiž: a) na náboženstwj, a sice školnj mládeže, farnjch osadnjků, magistrálnjch a wrchnostenských auřednjků z ohledu nawšlěwowánj chrámu, z ohledu swodných kněh, wychowáwánj dětj katolických od akatoljků, a t. d. (194.)

b) Na mravné chowánj zwláště auřednjků a pjsařů wenkowských; na provozowánj diwadelnjch her, kteréž se wždy od pastýře přecjsti magj; na uerádná manželstwj a sauložnietwj, potom na odlaučenj přjbužných a sešwagřených osob, které od dispensacj odmršlěny byly. (195.)

c) Na školy, (196 — 197) d) na ústawy pro chudé, pokud k farářowu okresu přináležej. Sem pařj: α) Wzbuzowánj osadnjků k přispjwánj na takowé ústawy, zwláště při křtech, pohřbjch, swatbách, při wydáwánj swědectwj a t. d. β) Zprawowánj ústawu pro chudé, záležejej w popisowánj chudých, sbj-

ránj almužen, opatrowánj pokladnice, a patřících tam listin, posléze w skládánj ančtů. (198 — 200.) *γ*) Wyswědčenj chudoby k přigjmánj zdarma do obecného špitálu, do porodnice, do ústawu pro pominulé rozumem, pro nedužiwé, nalezence a sirotky, kdež se i cjs. kr. nařizenj, na přigmutj do těchto ústawů se wztaħugcej, uwodj. (201 — 203.)

e) Na dĵtky nemanželské a nalezence, kdež pastýřům přislušj, wzbuzowati k přigjmánj takových dĵtek, a dohlédati na osoby, které ge wychowáwagj. (207.)

f) Na pensionisty a provisionisty, potahmo na podpisowánj kwittancj, a oznámenj gich úmrtj. (209 — 210.)

g) Na duchownj we farnj osadě se zdržugcej. (211.)

h) Na osoby swětské ke kostelnjm službám přináležegcej. (212.)

i) Na báby matkám při porodu přisluħugcej, i gich wyučowánj a napominánj. (213.)

6. O právomocnosti farářů, kteráž gest buď *wnitřnj*, a na posluħowánj swátostj pokánj se wztaħuge, anebo *zewnitřnj*, potahugcej se na *pokuty*, kteréž se w swátosti pokánj ukládagj; na *předwoláwánj* farnjch osadnjků, gakož i na práwo, sněmům diöcesanským přítomnu býti. (214.)

III. Práva *ökonomická* obsahuj: I. Práwo z ohledu na *zádušnj gměnj*, kteréž se potahuge 1. na dohlženj společné s auřadem kragským, a na pečowánj, by se gměnj to náležitě zaučtowalo, 2. na hospodařenj s tjmto gměnjm, 3. na gebo wynakládánj.

II. Práwo z ohledu na gměnj farnj, a na přiginy; kdež se i o práwnjch rozepřjch gedná. (216.)

III. Z ohledu zádušnjch stawenj. (217.)

IV. *Práva čestná*. Sem přináležj hodnost duchownjho pastýře, gakožto weřegného auřednjka; práwo k užjwánj vlastnj pečeti, kdež se spolu sem patřicj

předpisy uwodj. (218.) Čestné wyznamenánj při saudnjch a politických gednánjch; (219.) konečně následuj zwláštňj přednosti gednotliwých zprávců duchownjch, a gich titulowé. (220.)

Částka druhá obsahuje powinnosti farářů. (221.) Tyto gsau: I. wzhledem na geho osobu, (222 — 223.) II. wzhledem na auřad a na beneficium; a sice

1. Zastáwánj pastýrského auřadu osobně. 2. Powinnost se modliti. 3. Upotřebowánj cjrkewnjho nábytku k nábožným aučelům. 4. Hostinstwj. 5. Zaprawowánj powinných danj ze swébo beneficia (224 — 228.)

III. Powinnosti wzhledem na weřegná ustanowenij, totiž: 1. Wogenské popisowánj, 2. Očkówánj chráničkami. 3. Gednánj z strany pozůstalosti, a 4. giné saudnj i politické ustanowenij. (229 — 237.)

IV. Powinnosti potahugjej se na wědomost pastýrského auřadowánj; takowé gsau: 1. Wedenj protokolu k zaznamenánj rozličných událostj auředlnjch, kterýž se na každé požádánj swětské i duchownj wrchnosti okázati má. 2. Spisowánj zemských nařizenj in publico-ecclesiasticis. (239.) 3. Wedenj pamětnj knihy. 4. Farnjho archiwu. 5. Obywánj we farnj osadě. (238 — 242.)

IV částce třetj gedná se prwotně o pomocnjcjh farářů, a sice wgakých případnostech se dle sněmu Tridentského a dle zákonů rakauských ustanowiti magj; zwláště o ustanowenj Kooperatorů nákladem náboženského fondu. (243 — 244.) Potom o ustanowenj farárských pomocnjků a o oněch osobách, gimž přjslušj práwo dosazowati. O dotacjch neb gich nadánj: (245 — 247.) posléze o poměru pomocnjka duchownjho k faráři, a o smlauwě mezi nimi, kteráž od konsistoře potwřena býti musj; kdež se také potřebné články neb částky, kteréž takowáto smlauwa obsahowati má, wypisuj. (248.) — W druhém oddělenj této částky wypra-

wuge o náměstejch farárských, a sice neyprwé o připadech, kdy se ustawičnj farnj zastawatelé a náměstkové dosazowati magj (250.) a t. d.

IV částečce čtvrté gedná se o duchownjch, kteřj kněží negsau. Tito se na dvě třjdy rozdělugj: buďto patřj cjrkewnj hierarchii, anebo nie. K záwěrece ustanowuge se také práwo těchto auřadů duchownjch, totiž diákonů, subdiákonů a menšjch swěcenců. (260.)

Geden každý z těchto dwau djlů, dohromady asi 56¹/₂ archů obnášegjch, opatřen gest systematickým regstřikem, a na konci připogeny gsau sem patřjcej, zákonem předepsané tabule a formuláře, a mimo to také wyznamenánj alfabetické. — Tisk a papjr též schwálenj zasluhugj.

2. Sedmnáctero kázanj postnjch, swátečnjch a přijlezitostnjch, od Ignácia Feigerla, řádného weřegného Professora bohoslowj pastýrského na Wjdenské c. k. Unwersj, c. k. skutečného dwornjho kaplana, Spiritualnjho Direktora na duchowenském wyššjm ústawu u sw. Augustina we Wjdni, Olomuckého arcibiskupského čestného konsistornjho rady, a býwalého rektora c. k. unwersj Olomucké. W Hradci Králowé a w Praze 1832. pjsmem a nákladem Jana Host. Pospjšila. 8. Str. IV. 284.

Dobrá to bez odporu a chwály hodná gsau kázanj, a sice: „Obecné rozgjmánj umučenj Páně; že nám modlitba sjly dáwá w sauženj; o přátelské lásce, kterauž křesťané k sobě mjti magj, ale často nemagj; rozgjmánj pádu a powstánj Petrowa; že nám nočnj utrpenj Páně wystrahau gest proti žádostem těla a pýše žiwota, a gak ono spolu wšelikých křjžů nám ulehčuge; o důležitosti a ceně článku wjry. že Ježjš gest pra-

wý Syn Božj; o smrti Ježjšowě, o těžkosti hřjchu, a o ceně dušj našich; rozgjmánj zwláštnjch skutků, kteréž se Otci, Synu a Duchu swatému připisugj; gak nám wjra w troggediného Boha mocného utěšenj podává; o kněžském důstogenstwj — při kněžských prwotinách; naučenj a napomenutj při požehnánj padesátiletého manželstwa; gak Petr a Pawel dosažené od Boha milosti skrze wěrné se přičiněnj k swému spasenj užjwali; rozgjmánj žiwota sw. Bartoloměge w dwognásobném ohledu; že chrám gest dům Božj a dům našeho spasenj; o powinnosti pastýřů duchownjch — při kněžských prwotinách; co nás w milostiwém létě obzvláštně k prawému pokánj wzbuzuge; při konci milostiwého léta.“

Ctěny P. skladatel náboženských řečj těchto bez pochyby má wýtečný dar kazatelské wýmluwnosti, a aučelů duchownjho řečnjka nikdy z očí nezpausij. Nebo všechna kázanj geho bez rozdjlu welni mnoho vzděláwagjej moci do sebe magj. Nic w nich nenj nuceného a teskně hledaného, nic coby odporno bylo zdrawému rozumu a srdci. Zgewnoť gest, že P. autor wždy mluwil z vlastnjho nábytku důmyslué hlavy swé, že mluwil od srdce k srdci. Wýborně se skloňowati umj k pochopitedlnosti sprostého lidu, nicméně však nikde proti důstognosti a šlechtnosti mluwy kazatelské nebřešj. I také w tom zwláštnj chwály gest hoden, že nikdy nemluwj přjliš obecně, nýbrž každý hlawnj pomysl, kde toho gest potřeba, částečně rozbjrá, a mnohými příklady, z obecného žiwota wáženými, swětlosti a moci mu dodává. Každý owšem duchownj pastýř w kázaních těchto něco nowého, zdárného a pěkného nalezne, a netoliko gich při wyučowánj lidu s welikým prospěchem užjwati bude, nýbrž i sám se vzdělá, a w homiletickém uměnj wúbec dále pokročj.

Na důkaz prawosti wynešeného saudu, a že kniha tato nikoli není z počtu marných, kteréž se nikdy na světlo dáti neměly, dvě toliko míst zde předkládám. „Ach jak weliké zlé musj býti hřích! Swědomj mně pokoge nedá, na všech mjstech mne stjbá, nedá mi ani spáti; hanba se na mne walj; ti, genž mne milowali, nechťěj mne nynj ani widěti, gá musjm pryč z domu gegich gjeti, gá se nemám k nim ani hlásiti. Tu mne sprawedlnost dáwá hledati, a w žalář mne wsaditi; we tmách a w pautech musjm wězeti, swětla newidjm we dne ni w noci; audy těla mého wadnau, sjla má se tratj, maso s kostj hyne, twář bledne, nemoc mne sužuge, za žiwa gsem pokrmem čerwů, ošklivostj lidem. Oheň přicházj, a pálj dům můj; zloděgi mne okrádagj, djtky a přátelé mi umjragj! A to všeecko pro mé hřjchy! — A když do pjsna swatého nahlédnu, widjm, že celý swět byl potopen, že Sodoma a Gomorrha ohněm spálena byla, že mnozj mečem zabynuli, mnozj hladem zemřeli, — a to všeecko pro hřjchy. Ach jak brozně Bůh hřjch tresce! Ale na tom uenj geště dosti. Sám Syn Božj musil s nebe dolů sstaupiti, člowěčenstwj na sebe wzjti, trpěti muky a umřjti, po mnohém bitj a krwe prolitj, potupně na kříži.“ Str. 117. „Wšak ale nynj skormucuge se duše má, čerw szjragcej na mé srdce leze, mé vlastnj swědomj se bauřj, a táže se; Negsi-liž ty sám, genž nynj giným kážeš, negsau-liž mnozj z bratřj twých, negste-liž wy -pastýřowé duchownj sami toho (tjm) winni, když lidé takowé wážnosti, lásky a důwěrnosti, gakež wy očekáwáte, k wám nemagj, když oni nerádi slowo Božj z ust wašich slyšj, nerádi wás při oltári, při loži nemocných, w zpowědlnici spatrugj? Negste-liž wy sami, genžto giné we wjře sjliti máte, slabé wjry, wy sami, genž duchownj služete, tělesným žado-

stem oddanj, wy sami, genž gině napomjnati máte, w konánj powolánj swého wlažnj, teskliwj, wábawj, bez lásky, bez ducha modlitby, nepobožnj, marnostem swět-ským oddanj, dáwagice zlé příklady? Ach běda nám, gestli tomu tak gest! Což můžeme řci? Gak se můžeme wymlauwati? Běda nám!“ Str. 172.

Přiwedená tato dvě mjsta spolu ukazuj, že wysoce učený skladatel těchto kázanj žiwau, gádrnau má mysl, a nikoli nenj z počtu protiwných žwáčů, gegichžto kázanj gest gako moře slow, wylité po paušti myšljenek. Tak tolikéž dvě mjsta tato okazuj, že Čeština gehu gest dobrá a čistá, a při wšj srozumitedlnosti nikoli wšednj, uličnická a wzdělanému uchu protiwná. Nicméně tagiti nemohu, že se onde i onde grammatičtj omylowé nacházegj, a žeby některá průpowěd', ať tak řku, češtějšj býti měla. Těchto však omylů a wad nikoli nenj tak mnoho, by weškeren spis byl poskwrněn, a tratil ceny. Snad ani gedna česká kniha na swětlo newychází, w kteréžby wšecko zauplna české bylo, a nic se pravidelněgi a vlastněgi powěditi nedalo. Nenj sice diwu, mnohý-li z duchownjch dobře česky neumj: tjm ale wětšj chwály hoden gest ten, kterémuž nehoda času a potworná poněmčilost chutí a horliwosti dodáwá, by grammatiky Dobrowského opětowaným čtenjm gako w tuk a krew ducha swého obrátil, pak ale pilně čjtal staré knihy české, a z nowějšjch spisů ty sobě oblibowal, gegichžto řeč k duchu a powaze staré češtiny neybljže přistupuge.

3. Der Himmel mit seinen Wundererscheinungen und die Hölle. Vernommenes und Geschautes. Tübingen.

Verlag: zu Gultenberg 1830. 8. Str. VI. 556.

To gest wýborné přeloženj latinského spisu, kterýž roku 1758. w Londyně na swětlo wyšel, a sice s tjm-

to na čele nápisem : „De celo et ejus mirabilibus et de inferno ex auditis et visis.“ Překladatel geho gest Ludwik Hofaker. Gakž ginj časopisowé oznamugj, práce tato gest plod podiwné hlavy, hlavy Schwedenborgowy. Proč tato kniha, plná nesmyslu, w němčinu přewedena byla ? Proč si gi mnozj i učenj a vzdělanj lidé libugj ? Proč gi i w tomto našem časopisu oznamugeme ? Gediné proto, že ne všeco, což Schwedenborg myslil, útwarem gest třeštjčj hlavy, a za nesmysl, blud a bláznowstwj pokládati se má. W této knize geho se mnohé welmi pěkné a wýtečné pomysly nacházegj, pomysly, na kteréž žádný giný spisowatel nepřišel, a z gegichžto sebránj by se welmi rozkošný spjsek uzpůsobiti mohl. Na důkaz toho některá mjsta z nj zde kladu :

„Diwj se angelé, prawj-li kdo, že gest maudrým sám ze sebe, a že sám ze sebe dobrého cos koná. Což kdo sám pro sebe dobrého činj, to nechtlěgj gmenowati dobré, práwě proto, že to člowěk sám ze sebe wywozuge. Dobré, z Boha wychodjčj, gim gest to, což se proto koná, že gest dobré; w tomto pak dobrém postaweno gest nebe. Str. 9. Mnozj, w sprotnosti žiwi bywše na tomto swětě, wstaučili nicméně w nebeské blaho, když přišli mezi anděle, poněwadž zde prawdu pro prawdu a dobrotu pro dobrotu milowali, obě pak w skutečné žiwobyty swoge wnášeli, a tak se způsobny učinili ku přiřetj nebe. Str. 14. Andělé spolu tak gako lidé zde na zemi obcugj, tjm toliko rozdjem, že všeco při nich gest welmi dokonalejšj, poněwadž weškeren gich staw wůbec staw wyššj dokonlosti gest. Gegich maudrost lidskau maudrost tak přesáhá, žeť se owšem newýmľownau zwáti může. Str. 117. Předstawenj w nebesjch gsau ti, kterjž láskau a maudrostj nad giné gsau zwýšeni, a gakož z lásky žá-

dagj, by všem bylo blaze, tak podle maudrosti své i k opravdowému blabu ge přivozugj. Newypjnagjť se pak nad giné, nýbrž za menší gich se magj, poněwadž dobrému obce a bližnjho dáwagj předeck, své pak osobuj dobré za menší dobré magj, než dobré všech giných. St. 142. Nebe gest společné užjwánj všeho milého a přjgemného. Láska nebeská žádá, by to dobré, kteréž požíwá, měl spolu také druhý. Radost nebeská práwě z toho pocházj, že tam žádný za dobré své nepokládá, leč gediné to, což i druhému náležj. St. 176. Mysl andělů a mysl lidj gednoho a téhož gest pokolenj. Nebo obě magj moc, wyrozumjwati, pozorowati a chtjti; obě magj vlastnost, že nebe chápati a w sebe bráti mohau; mysl člověka schopna gest rowné maudrosti, gako mysl andělská, a nenj-li zde člověk tak maudrý gako anděl, přjčinau toho gest, že duch gehu w zemském těle bydlj. Až gedbau člověk těla swého zproštěn bude, ukáže se býti andělem. St. 220. Pohanštj lidé, kteříž zde mrawopočestně a wspolečné, aučinliwé lásce žiwi byli, w onom žiwotě přicházegj welmi whod. Andělé ge tam sobzwláštnj bedliwostj w poznánj prawdy cwičj, oni pak prawdu wolně přjgmagj. St. 224. Děti, když umjragj, i w onom žiwotě gsau děti, magjce tutěž dětinskau mysl a newinnost, tutěž we všem autlost. Začjnagjť se w anděly wzděláwati. Každý, genž odsud se běre, w tom práwě stawu tam žiw gest, w kterémž žiw byl zde; pozděgi teprw staw gehu w giný se proměňuge. Staw djtek toliko w tom tam gest lepšj, nežli staw giných, že gsau newinni, a nic zlého, čehož se sic lidé w žiwobyť swém dopauštgj, w nich se newkořenilo. Staw djtete na onom swětě daleko lepšj gest, nežli staw djtete na tomto swětě. Nebo tělo, kterýmž gest obloženo, nenj tělo zemské, nýbrž andělskému tělu podobné.

St. 232. Všickni, genž zde rozumu a maudrosti na-
byli, nebešťanům přicházegj whod. Každý učiněn bý-
wá andělem podlé způsobu a welikosti maudrosti swé.
Čeho si zde člowěk zjská, to ssebau tam po smrti při-
nášj, a to mu rozmnoženo a dowršeno býwá. St. 246.
Na onom swětě žádný nemá téhož nebe a téhož pekla
tak, gako druhý. Tak nenj i žádný člowěk, žádný duch
a žádný anděl, kterýžby druhému i twařj toliko byl
zhola podoben. St. 300. Snadno si pomyslití můžeme,
že tak náramně weliká těla, gakož gsau hwězdy, z kte-
rýchž některé wětšj gsau země našj, nikoli negsau we-
liké spausty bez obywatelů, a že nikoli negsau k tomu
stworěna, by se pohybowala kolem slunce, a zemi to-
liko slabě oswěcowala, nýbrž že určenj gegich daleko
wzácněgšj gest, nežli určenj země našj. St. 310. Zna-
menáno buď, že podoba každého člowěka po smrti ge-
ho gest tjm krásněgšj, čjm wraucněgi božské prawdy
milowal, a podlé nich se i w gednánj swém řjdl. St.
343. Dwogj gest panowánj, panowánj z lásky k bli-
žnjmu, a z lásky k sobě samému. Tito dwa způsobowé
wládnutj w powaze swé zhola sobě odporugj. Pa-
nugjej z lásky k bližnjmu žádá, by všem bylo blaze,
a všjm srdce ochotenstwjm k tomu se nese, by giným
byl ku prospěchu a užitku, a slaužil cirkwi, vlasti, ně-
gakému spolku nebo zwláštjmu některému sausedu.
W tomž stogj láska a rozkoš srdce geho. Těšj se sice,
an k důstogenstwjm nad giné býwá powýšen, ne ale
přjčinau důstogenstwj, nýbrž proto, že na wyššjm
stanowišti swém wjce dobrého konati moci bude. Tjm-
to obyčegem nebešťané panstwj prowozugj. Kdo na-
proti tomu z milowánj sebe samého panuge, o nikoho
se nestará, leč gediné o sebe, a i když giným prospj-
wá, předce gen pro vlastnj zisk swůg to činj. St. 452.“

Gest w prawdě wěc politowańj hodna, že tentýž muž, kterýž na gedné straně weliký důmysl a přeautlau citedlnost prawdy progewował, na druhé straně welikým byl fantastau, a w bláznowských se kochal domněnjch. Nicméně widěnj a zdánj geho o budaucjm žiwotu člowěka, o řjši duchů, o nebi a pekle giž proto pozornost našj wzbuzugj a k sobě táhnau, poněwadž staw a způsob člowěka, na onen swět odešlého, welmi rozkošny a wábny gest předmět rozgjmánj, a každý znás o budaucjm žiwotu swém hodně mnoho wěděti žádá. Užitečno a milo nám gest, i toho mji wědomost, což newšeligak zdrawé hlawy o stawu člowěka na onom swětě smyslily.

4. Památka swěcenj třetj jubilegnj slawnosti, cjsaři Karlowi pátému w Augspurku na sněmu, podané ewangelické konfessj léta Páně 1530. 25. Čerwna. Pracj Jana Borotta, zpráwce cjrkwě ewangelické ostatků českých exulantů. W Žitawě u knihotiskaře Jana Gottfrida Sayferta. St. 32.

Budiž i tento skrowný, český, w pomeznjm saském městě Žitawě wytištěný spisek zde oznámen, ne pro obsah swůg, nýbrž pro obzwláštnost swau, a aby se wědělo, co se kde přjčínau wjry děge. Jan Borott, byw dřjwe pastorem Haberským w osadě Lewjnské nedaleko Litoměřic; dostal se do Žitawy za kazatele českých tam usedlých protestantů, kdežto i ten spisek na swětlo vydal. Oznamuget pak, gak tito Čechowé Žitawštj roku 1830. třetj památku augsburgské konfessj w pátek, w sobotu a w neděli obyčegem swým slawili. Neydřjwe položil pjsně, kteréž na každý ten swátek při

uctě Božj zpjwány byly, a sice: Před Kyrie; po Kyrie, při Gloria, po přečtené epištole, po přečteném ewangelium pjeň: My všickni wěřjme w gednoho Boha; pjeň po exordium kázanj; po kázanj, před pože-
hnánjm; po požehnánj. Na stránce 8. a 9. též tři kra-
tičké modlitby, na způsob katolických kollekt mešnjch,
gsau položeny. Potom následuge obšjrná modlitba djků-
činěnj, w kteréž se obyčegem protestantským všeco-
stawj na onen brozný, makawý blud, že Bůh gednau
cjrkew swau opustil, a proti wýslovné přjpowědi swé
od prawdy gj odstaupiti dal. „I naši otcowé žiwi
byli w swazku této cjrkwě, kteráž se dle gména Syna
twého gmenuge, ale omylem času zaslepena, a w po-
wěře temných stoletj postižena byla. Tehdáž gsi, Bo-
že, wzbudil w našj vlasti muže, plného wjry, ducha
a zmužilosti, kterýž čistotu twého swatého slowa opět
na swětlo přinesl.“ Čistým slowem Božjm mjnj prote-
stanti pjsmo swaté, neprohlédagjce k tomu, že cjrkew
katolická pjsma swatého wysoce welebji, a že swatj
otcowé gegj z nemalé částky slowy biblickými psali. —
Potom od stránky 17. až do stránky 20. položení gsau
textowé, k této třistaleté jubilegnj slawnosti přede-
psanj. Pak následuge kratičká historie augsburgského
wyznánj s negednjm gjzliwým slowem proti katoljkům.
„Tjm wjce slušj w známosti náboženstwj prospěch bráti,
čjm wětšj, ostřegšj a lstiwěgšj odpor proti ewangeljkům
i w těchto neyoswjceněgšjch časjch se wede, a rozličná
pokušenj tu i tam, na prawo i na lewo proti nám ga-
ko dutj wětrů a bauře se zdwihagj.“ Protestanti wů-
bec hágenj prawdy nám katoljkům za hřjch počtagj.
Mrzjě ge na nás práwě to, cožby ge neywjce těšili
mělo. „Ekk, Faber, Wimpina, Kochleus a ginj wy-
pracowali sice proti augsburgské konfessj konfutacj, než,
politng Bože, tato celá porážegjci odpověď plna byla,

mjsto důwodů, haněnj, pomlauwánj a utrhanj, tak že cjsař sám mrzutý nawrátiw spis, poručil, aby mjrněgi wypracowan byl.“ Owšemť se má mjrně, bez hany a urážliwého dotýkánj psáti: zdaž ale tjm způsobem všickni protestanti pjšj? Owšemť w rozepři o wjru všeko ležj na důwodech: zdaž ale všickni protestanti prawost, wáhu a podstatu důwodů swých proti nám katoljkům s náležitau pilností skaumagj? Podstatně-li wywracugj důwodů, od strany katolické wedených? — W krátké závěrce spjsku toho i tato se nacházegj slova: „Poněwadž naše ewangelická wjra, gakž i doktor slawné paměti Luther, a snjm všickni ewangeljci učj, nezakládá se na sněmjch a na swědectwj otců cjrkwynjch, ale na samém, čistém slowu Božjm, gakž ge w swaté biblj máme: protož se neodwoláwáme na cjrkw neb widitedlnau hlavu cjrkwě, ale gediné na samého Krista a na geho apoštoly.“ I my katoljci se odwoláwáme na Krista a na geho apoštoly, i my máme biblj swatau; abychom se ale srozumem na Krista a na geho apoštoly odwoláwati mohli, a abychom z biblj opravdowé, čisté slowo Božj wážili: nepřestáwáme na zdánj swém, tak gako protestant všeko gen z vlastnj hlawy swé pyšně a opowážliwě wybjrá, nýbrž s vlastnjm zpytowánjm spogugeme maudře a chwalitebně pilné zřenj na to, což sněmowé našli, což otcowé swědčj, což papežowé od gakžiwosti učili, a což zborná, apoštolská, duchem neomylnosti řzená cjrkw k wčřenj podává.

Při této příležitosti oznamugi, že gsem pod titulem: „Sprostý katoljk, wjru swau bránjci“ skrowný spjsek zhotowil, w němž toliko augsburgskau konfessj rozbjrám, skaumám a wážjm. Bohdá tento můg spjsek bud' w tomto našem časopisu, anebo sám o sobě na swětlo wygde.

5. Athanasia, oder Gründe für die Unsterblichkeit der Seele. Sulzbach in des Kommerzienraths J. E. v. Seidel Kunst- und Buchhandlung. 1827. 8. Str. XVI. 336.

Každěmuť gest gednau umřiti. Za tau přjčinau každyť gest žádostiw gistého wědomj, w skutku-li z tohoto žiwota w giný přecházjme, a gakby tento budaucj náš žiwot postawen byl. Za tau samau přjčinau mnoho giž o budaucjm stawu člowěka psáno bylo. Welice wšak pochybugi, by w kterém spisu o nesmrtnosti duše lidské obšjrněgi a důwodněgi mluweno bylo, gako w tomto swrchu znamenáném. Spis tento sice giž roku 1827. we wětšjm oktawu, na čistém papjře, čistým pjsmem a gednák beze wšech tiskarských omylů na swětlo wyšel, nicméně giné, méně důkladné knihy w tomto časopisu oznamugje, welice bychom chybili, alebrž poctiwých čtenářů tohoto spisu dokonce urazili, kdyby tento přewýborný plod hlavy ku podiwu ostromyslué, mlčenjm od nás byl pominut.

Z mjry důmyslný skladatel tohoto spisu se sice nemenoval, na tomť ale mnoho zawázáno nenj, gen když kniha geho mnoho důležitěho w sobě zawjrá, a netoliko o stawu člowěka na onom swětě mnoho výborných známostí poskytuje, nýbrž i tak gest strogena, že se čtaucj w rozgjmácjm uměnj a w zdrawém, pravidelném rozumowánj cwičj.

Po krátkém úwodu čili přjstupu patnáctero rozdělenj následuge, a sice: O gednonásobnosti a gednostegnosti duše našj; o wěčném gegjm trwánj; o bezkonečnem postupowánj každěho dobrěho člowěka w dokonalosti; o spogenj těla s dušj; o růstu mysljej moci našj; o wzdělánj citliwosti našj; o zwelebenj žádostiwosti našj; o zdokonalenj wůle našj; o rozmnoženj působjej moci našj; o dokonalosti budaucjho těla naše-

ho; o společnosti w onom životě; o shledánj se po smrti s milými swými; o gakéms spánj duše; o dokazovánj nesmrtnosti duše z gestosti Božj a z Božjho zgewenj.

Z počátku sice rozumovánj ostrowtipného autora welmi gest subtilné, a bych tak řekl, do metafysiky zasáhá, poněwadž i odpory materialistů srážj a odwozугe. Nicméně wětšj díl přewýborného spisu tohoto i hlawě, w subtilném přemeyšlenj ne welmi wycwičené, zážiwnau a rozkošnau gest potrawau, gakož pak tomu všickni, genž se čtenjm této zlaté knihy něgaký čas obj-rali, gednosworné swědectwj dáwagj.

K chwalitebným vlastnostem tohoto wzácného, a bez pochyby klasického spisu, dle saudu mého zřj i také to, že o mocech duše našj welmi důkladně gedná, plně ge wyčjtá, a gednu od druhé podstatně rozděluge. Tjm způsobem o duši lidské gistotně žádný až posawád zpytowatel gegj negednal. W kapitole o wůli lidské předkládá učenj indeterministů a deterministů tak, že čtenář gasné wědomosti nabýwá, coby vlastně o určitelnosti a swobodenstwj wůle lidské smysliti měl.

Abych všeecko w krátkých slowjch powěděl, každý w této, i w giných katolických i nekatolických časopisech slawně oznámené knize, wjce naučenj a útěchy, wjce přerозkošných wěcj nalezne, nežli se domnjwá. Nic o tom nepochybugi, že tento z wětšjho dílu filosofický spis w učeném swětě welikého slowa dosáhne, a časem swým opětného wydánj se dočeká.

V. Z.

b) Smjšeniny.

Cjrkewnj zpráwy.

Swatá Hora nad Příbramj a stoletá památka tamnjho korunowánj blahoslawené Panny Marie.

Odkud nabyla gména swého Hora Swatá, bezpečně asi nikdo neudá.

Stařj kronikáři wyprawugj, že častěgi bylo widěti swětla nad swatau horau; a proto že mjsto to od lidu *swaté* ginjao bylo. Tak owšem mohl názew lidu obecného zponenábla přegiti w obyčeg a w stálé užjwánj.

Nebo že mjsto toto pro swé swaté určenj a pro mnohá tam obdržená dobrodinj Božj tak sluge, zdá se býti důwod přjliš obecný, genž se hodj všem mjstům na horách, počténjm Marie Panny weleslawným.

Socha, neb obraz Panny Marie zde welectěný, pocházj od prwnjho pražského Arcibiskupa Arnošta, zwláštjnjho ctitele Mariánského; genž, dle některých, ho sám zryl, dle giných rýti kázal; a zhotowenau postavil tu, nepochybně welmi starobylau rytinu do kaple swého zámku w Příbrami, gegž zuowa wystawěl, a kdež se welmi rád zdržowal.

Po gcho smrti r. 1364. přenesli obraz ten měšťané Příbramštj do swého farnjho chrámu Páně sw. Jakuba; a odtud do kostela sw. Jana Ewangelisty blíž špitála w předměstj, gegž obywatelé husitštj rozbořili.

W čas rozbrogů, kalichem w Čechách ztopených, chowali obraz ten někteřj měšťané Příbramštj w domjch swých; pak skryli geg na gižné hoře nad Příbramj w nepatrné kapli, giž wystawěl gedem z rytjřů starožitného rodu Malowců, na poděkowánj za šťastné a zázračné z rukau lotrowských wywážnutj.

Po wálečných nehodách na začátku sedmnáctého stoletj, nalezli s obdiwenjm měšťané Příbramštj sochu tu w rozbořené kapli — dobře zachowanau.

Prwnj sláwy nabyla Swatá Hora l. 1632., když wpádem Saským z Nimburga do Prahy wystrašený slepý měšťan, Jan Procházka, pobyw za něgaký čas w Praze u swých přjbuzných, opáčeným wnitřnjm wnučkutjm powzbuzen, se swým wnukem, Jakubem Horáčkem, na Swatau Horu přišel, a po třinácti-

leté slepotě a po sedmidenňm tu se zdržovánj dne 17. Čerwna 1632. prohlédl; kdežto wděčnostj držán, gako paustewnjk Swatoborský dne 8. Dubna 1639., mage wěku 76 let, skonal, a pod oltářem panny Marie na polednj straně pohřben gest.

Od toho času widěla Swatá Hora wjee pautnjků, a tuť i kaple docházela wždy wětšjho ozdobowánj, zwlášt pěj tehdegšjho děkana Přjbramskeho, Marka Sallera, k němuž se mnozj ginj dobrodinci připogili.

Apro toto hogněgšj hory té nawštěwowánj, i pro nemožnost děkana Přjbramskeho, mnohau bez toho pracj duchownj zabaweného, wynohl pán z Častalowic, že na Swaté Hoře kněžj towaryšstwa Ježjšowa, kollege Březnické, přisľubowali; z kterýchž prwnj dělnjci Swatohorštj, w domě Přjbramskeho měštana, Marka Worla, na čas obywgj, — Adam Krawarský, Matauš Skultel a Wáclaw Třebský, slauli.

Rádně wšak teprw r. 1647. dne 25. Srpna byla Swatá Hora Jesuitům, komissary gak duchownjini, tak swětškýni odewzdána.

Wčas Šwedské wálky a zhaubného wpádu nepřátel do Čech byl obraz panny Marie w hlubokých lesjch ukryt; wšak i tam od množstwj pautnjků ctěn a nawštěwowán; — odkudž teprw, když roku 1648. obecný pokog uzavřen byl, na Swatau Horu nazpět přinešen gest.

Gakž nynj gest Swatá Hora, počala se stawěti roku 1659.

Kostel, genž dle průměru swého spjše *kaple* by slauti měl, stogj na swrchku hory, obkljčen asitřidcet kroků opodál podlaubj neb ambity; — do něhož se od sakristie dewatenácti stupny gde, a každá gehu strana gest 65 loktů českých dlauhá. W podlaubj nacházegj se obrazy na stěnách malowané, na památku událostj Swatohorských. I gest to ššetcempsany děgopis Hory Swaté, gehožto letošnj obnowenj nabylo tjm wětšj ceny, že nápisy, gindy latinštj, nynj w českém i německém gazyku wygádřenj, napomáhagj k lepšjnu a snadněgšjnu wyrozuměnj.

We čtyrech kautech podlaubj nacházegj se čtyry kaple. Prwnj — pod názwem: Na nebe wzetj panny Marie — wystawěli Plzenštj r. 1660. — Druhau: Bolestné panny Marie, kázala stawěti panj Lidmila z Ugezdů, rozená hraběnka Talenberková. — Třetj: Zwěstowánj panny Marie, powstala nákladem měšťanstwa

Pražského. A čtvrtá: Neposkvrněného početj blahoslavené panny Marie, byla stawěna od pána panstwí Muišeckého, kteréž tehďáž swobodným pánům z Engellusu přináleželo.

Čas však již nemálo uškodil kapljm těmto, a okrasa tato Swatohorská zmizj zagisté, pakli neobžiwne dobročinný duch, genž wedl zakladatele gegich.

Krásný, bohatý, stříbrný oltář chrámowý, gegž dne 27. Zářj 1673. poswětil Arcibiskup Pražský, Matuš Ferdinand, byl uákladem hrabat Kolowratů Liebsteinských, Bernarda z Martinic, a hraběnky Khewenhillerowé wystawěn.

Do podlaubj přicházej se trojm wchodem.

Brána gedna gest na východnj straně, nad njž se spatřuje obraz panny Marie w sláwě nebeské; brána druhá na poledni, Březnická nazwaná, gest bljže studánky Mariánské; — a třetj wcházenj, ač užšj, gest tmj paměti hodné, že tudy 422ti stupněmi gde se do Příbrami pohodlně; neboť nákladem kněžzoy Eleonory z Mansfeldu gsau stupně ty zděmi raubenj a šindelem kryty.

Po zrušenj towaryšstwa Ježíšowa, dne 4. Řjgna 1773., byla — slawná již Swatá Hora odewzdána dne 7. Řjgna 1774. Hraběti Jachimowi Čegkowi z Olbramowic, řádu Theatinského; kterýž byw dne 7. Zářj 1775. powýšen za opata Rosenfeldského w Sasjch, tmj nabył práwa, užjwati infule a biskupské berle; kteréžto práwo dostalo se všem zpráwcům duchownjm na Swaté Hoře, když dne 27. Máge 1796. Swatá Hora za proboštskau faru prohlášena, a dne 3. Máge 1797. všem proboštům na vždy přednost užjwánj infule a biskupské berle propuštěna byla.

Nynějšj probošt, důstogný pan Josef Aloysius Fašang, gest w poslaupnosti proboštů drubý. W Gihlawy na Morawě dne 3. Března 1756. narozen, wstoupil do latinských škol 1. Listopadu 1764. Stráwiw dvě léta w noviciátu u Jesuitů, oddal se prwnjm Listopadem 1772. bohomudretwj, a byl od Arcibiskupa Pražského, Antonjna Přichowského, dne 19. Zářj 1779. na kněžstwí poswěcen; stal se kaplanem we Frauenthálu odedne 19. Unora 1782., pak w Postoloprtech od 11. Máge 1785. Pak gsa prwnjm lokalistau we Weberanech od 25. Ledna 1787., obdržel dne 7. Ledna 1789. faru w Hradišti; odtud však se poděkowaw, řjdl od ro-

ku 1795. administraturu w Kaunowě; odkudž 24. Prosince 1800. gakožto präsas arcibiskupského semináře do Prahy powolán, dne 1. Ledna 1804. téhož domu ředitelem neb rektorem, a 25. Zářj 1815. proboštem Swatohorským učiněn byl.

Tomu důstojnému kmetu dostalo se taužebně žádané radosti, — ač pro geho, neunawenau pracj způsobenau slabost nebylo k tomu naděge, — že se dočkal prwnj stoleté slawnosti korunowánj panny Marie, a že k slawnosti té horliwě napomáhati mohl.

Tato slawná památka konala se w neděli třetj po sw. Duchu, totiž 1. Čerwence 1832.

Přjprawy k zagjmawé této slawnosti obstaral důstojný pan Jan Büttner, ředitel Pražského Arcibiskupského Semináře; hlawnj pak částka péčj wzal na se šlechetný, všemu dobrému ochotně přjzniwý cjs. král. hornj rada Přjbramský, pan Aloysius Maier, — gebožto přičiněnjm stkwj se w nowé kráse oltář cjsarský, kterýž nabył gměna toho od wyobrazenj Cjsaře Leopolda I., geho cjsarské choti a dwořanstwa, genž se spatřuge nad oltářem tjmto.

Hornj znaky, zlatem wyšjwanj na krásném čerweném aksamitowém baldachinu, gegž zgednalo znamenitým nákladem hornictwo Přjbramských dolů, aby zdobil oltář tento, — budau tenkrát geště památkau dobročinných těchto ctitelů Mariánských, byliby dáwno giž bylo zmizelo z paměti lidské, že gegich též nákladem způsoben gest obraz panny Marie, genž nynj krásnj oltář cjsarský.

Hlasatelé nastáwagcej slawnosti giž we tři hodiny ráno zpředu gmenowaného dne byli možděři, gak na Swaté Hoře, tak na horách Březowých, kde gsau doly stříbrné.

Po prwnj Mši sw., kterauž důstojný pan probošt ráno we čtyry hodiny konal, byla tato swatá obětowána až do osmi hodin, kdežto německé kázanj, i tiskem wydané, přednášel wysoce důstojný pan Josef Werner, hlawnjho chrámu Páně u sw. Wjta na hradě Pražském kanownjk; — načež následowalo české kázanj, od wysoce důstojného pana kanownjka Pražského, Josefa Raucha, hlásané.

Po geho dokonánj uwjtlali nynj gmenowanj wysoce důstojnj páni kanownjei Pražštj a přjtomnj dwa kanownjei Staro-Boleslawštj, totiž důstojný pán, Jan Büttner, spolu kanownjk u všech Swatých na hradě

Pražském, a pak spisowatel této zprávy — Geho Knjžecj Milost, Neydůstogněgšjho, Wysoce Urozeného Pána, Pana Aloysia Josefa, Knjžete Arcibiskupa Pražského, Hraběte Kolowrata Krakowského etc. etc., když ze dveří bytu svého vycházel. Křjž Arcibiskupský předcházel početné welebné Duchowenstwo, — neboť bylo tu čtyřicet kněžj ten den, — a tato welebná řada, sobau stran hornictwjm strážena, kráčela pořadym hornjků a cjs. král. wogska, z Prahy k slawnosti té wyslaného, upřjmo k cjsarskému oltáři.

Při předrahé oběti Mše sw., od Geho Knjžecj Milosti konané, zněla libá hudba, kterauž pro Swatau Horu složil horliwý pan Tomáš Draský, lokalista Hlubošský, zwláštwj etitel pana probošta; při kteréž použitj i hlučných nástrogů schwálj každý, komu mjstnost powědoma gest.

Po slawné Mši sw., při které Geho Knjžecj Milosti přisluhowali weyš gmenowanj W. Důst. páni kanownjci Metropolitánštwj, infulemi ozdobenj — kdežto, rowněž w infuli, odpočjwal na sedadle důstogný kmet probošt, aby taužebně očekáwanau slawnost očitě widěti mohl, — byl wyňat obraz panny Marie ze skleněné schránky, a nesen prwotně Knjžetem Pánem přes stupny oltářowé; pak geg nesli W. Důst. páni kanownjci Pražštwj přes 18 stupnů do ambitů dolů; kde na sličná nosjtká postawen, střidawě ode čtyř kněžj po ambitech nesen, a od kanownjků Staro - Boleslawských držán byl.

Po skončeném průwodu, když gsau přišli k stupnům u oltáře cjsarského, sňatý obraz nesli opět nahoru na oltář cjsarský páni kanownjci Pražštwj; a Neydůstogněgšj Knjže Arcibiskup počal slawné *Te Boha chwdljme!* — při čemž, a při udjlenj požehnánj, gakož i chwjlemi po celau slawnost, hlučně zněli možděři Swatohorštwj i Březohorštwj.

Záwěrek slawnosti byly obyčegné modlitby; po gegichžto dokonánj G. K. M. w průwodu, z počátku wypsaném, do domu proboštského se wrátiti ráčili.

Tak se skončila slawnost, ke kteréž wjce než 20.000 lidj se sešlo. Neboť východnj prostranstwj před Swatau Horau bylo lidem gako nacrpano; gen w sobotu a w neděli bylo gich 15.000 u sw. přigjmánj; w pondělj se gich napočetlo opět 4,000; a co gich přistaupilo w blizaunké Přjbrami, udati nelze.

Tím gistě dán důkaz nowý, kterak welectihodny gsau obřady a slawnosti, ustanowené od cjrkwě swaté

katolické, neomylným Duchem Ježšovým wedené, wzhlédem na člověka zde pohostiného. Nebot zagjmagj srdce, budj w něm žádosti práwě nebeské; — žádosti a lásku toho, čeho třeba gediné, — — nebť trwá, a nemůže to wytrhnauti nehoda nižádná!!!

Fr. Jedina.

Listové pastýřstj.

(Pokračovánj.)

2. List G. M. biskupa Králové - Hradeckého.

CAROLUS Dei et Apostolicæ Sedis Gratia Episcopus
Reginæhradecensis.

Venerabili ac in Christo Dilecto Clero tum Sæculari tum Regulari salutem ac paternam benedictionem.

Ad regimen Diœcesis Reginæhradecenæ dum ex in-scrutabili providentiæ divinæ consilio, clementissima Augustissimi Imperatoris ac Regis nostri FRANCISCI I. nominatione, et apostolica Sanctissimi Patris GREGORII XVI. confirmatione vocatum me intellexi: alta voce cum S. Leone clamavi: „Domine audiwi auditum tuum et timui, consideravi opera tua et expavi. Quid enim tam insolitum, tam paveadum, quam labor fragili, sublimitas humili, et dignitas non merenti?“ *)

Etenim sive præclara Deccessorum, qui Sedem hanc Episcopalem cum generis tum virtutis splendore mirifice ornaverunt, exempla respiciam, sive amplissimam, cujus cura mihi demandatur, muneris provinciam contempler, sive gravitatem virtutum, quas Apostolus in Episcopo desiderat, attenta mente revolvam, sive denique certitudinem rationis reddendæ tanti ministerii animo tranquilliori perpendam: talia profecto sunt omnia, ut vel in ipso auspiciati muneris limine animo conciderem, *nisi fiduciam haberem ad Deum, ex quo sufficientia mea est.* **)

Accedit, quod ministerium apostolicum voluntate divina hoc plane tempore mihi deferatur, quo ex depravata sæculi indole in ipsam rem christianam haud levia redundant discrimina, quæ cum a viris cordatis tanti pendantur, ut vivere nos ob ingravescentem religionis et pietatis teporem tempora perdifficilia palam lugeant, conqueranturque, a me ad promovendum religionis et pietatis avitum cultum divinitus accito minoris haberi, aut penitus postponi, inconsultum foret et temerarium.

*) Serm. 3. de Nat. D. **) II. Cor. 3, 4.

Hæc cum ita sint, ut arduo Episcopatus muneri novum inde accrescat pondus, nullius, *nisi induatur virtute ex alto*, *) viribus sustinendum: ego exiguitatis meæ adprime conscius, et sempiterni iudicis, qui animas ovium pretioso sanguine agni immaculati redemptarum de manibus meis requireret, timore perculsus, ministerium, *quod datum est mihi in vos, ut impleam verbum Dei*, **) pronus quidem, ne divinæ voluntati reluctari videar, sed anxius ac tremens aggredior, verbis solum Apostoli erectus: *quæ infirma sunt mundi, elegisse Deum, ut confundat fortia, ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus, sed qui gloriatur, in Domino gloriatur.* ***)

Aspiciens igitur in auctorem fidei et consummatorem Jesum, ****) qui, ut mirabilem faceret gratiam suam, me inopem de terra suscitatum, ad tantum Ecclesiæ gradum evchere est dignatus, in spem vocor vivam et firmam, Ejus virtute fore, ut quem nullo meritorum præsidio munitum, sed ex ineffabili clementia sua operis sui vicarium eidem præesse voluit, una cum commisso grege salvet semper et muniat.

Qua divini favoris spe recreatus, dum Vos inter, Fratres Dilectissimi! ad sustinendum muneris apostolici onus compareo, Vos primum alloquor, qui ex institutione Domini nostri Jesu Christi in partem sollicitudinis meæ vocati, sacri ministerii vinculo mihi peculiari ratione conjuncti existitis, sacerdotes summi Dei, et mecum servi Christi!

Ut in omni hujus mundi moderamine, ita in rerum quoque mearum dispositione admirabilis est, et intima devotione adoranda providentia divina, quæ non potenter solum, sed et propter ordinis pulchritudinem *etiam suaviter disponit omnia*. †)

Etenim quum per muneris, quo ex Augustissimi Imperatoris clementia ad Inclytum Regni Gubernium hucusque fungebar, rationem, et inde ortas Clerum inter et me officiorum vicissitudines concessum mihi esset, de multorum e Vobis insigni doctrina, pastoralis prudentia, animarum zelo, vitæ candore, et eximia pietate edoceri, quodque de multis gestiens comperi, de plurimis testimonio Superiorum Vestrorum probatum percepi: qui non exultem, et immeritam in me Dei bonitatem cernu-

*) Luc. 24, 49. **) Col. 1, 25. ***) I. Cor. 1, 27 — 29.

****) Hebr. 12, 2. †) Sap. 8, 1.

us adorem. cum æmodo his viris circumdatum me conspicio, de quibus præclara quæque nedum rescindi, sed prout in Domino confido, etiam bene merendi copia mihi fuit et conatus?

Vere dignum et justum, *ut a sacrificiis dominicæ laudis, et gratiarum actionis obsequium pastoralis meæ sollicitudinis ordiar,* *) mihi que inde vel maxime gratuler, quod Vos, viros a virtute et scientia mihi jam probatos, contigerit nancisci pastoralis curæ adjuutores, de quibus mihi ultro persuadeo, adfuturos in portando onere mihi et precibus et consiliis et laboribus suis, qui in ministerio pastoralis hucusque diu noctuque nervos suos inpigro cum labore exercuerunt.

A Vobis præcipue, Admodum Reverendi D. D. Capitulares, qui tanquam Cathedræ Episcopali propius adhærentes, unum cum Episcopo corpus, ejusque Senatum constituitis, a Vobis plurimum mihi polliceor adjutorii. Qui enim Reverendissimum ac Celsissimum Decessorem meum, charissimæ patriæ nunc Primatem, Metropolitam et Archiepiscopum in administranda Diœcesi sapientia consiliorum et opera indefessa sublevare consuevistis, atque denum, quo Sedes isthæc Episcopalis luctu viduitatis tenebatur, sub Auspiciis Vicarii Vestri, Viri senio æque ac dignitate meritis Venerandissimi, spiritualibus Diœcesanorum indigentis animo alacri, nec non in rebus gerendis dexterrimo succurrere allaborastis: nullus plane dubito, quin et mihi, Fratri Episcopo Vestro, pari benevolentia sitis adfuturi, pronæ meæ in Vos voluntati perinde responsuri, ut quos muneris et honoris Episcopalis fieri cupiam consortes, laboris etiam et sollicitudinis pastoralis inveniam participes.

Verum et Vos, plurimum Venerandi D. Vicarii, quos Celsissimus Antecessor meus pro Vestra eximia virtute, scientia et in gerendis negotiis habilitate primarios muneris sui adsciverat ministros, omni quo par est, affectu hisce appello hortorque, ut quemadmodum commissam Vobis provinciam ad hoc usque tempus laudabiliter et egregie administrastis, etiam me duce faciatis, nihil eorum prætermittentes, quæ ad cultum Dei promovendum, disciplinam ecclesiasticam augendam, atque ad fratres Vestros sublevandos, tuendosque quoquo modo pertinent. In locum Archipresbyterorum suffecti, sedulo attendite, quale Vobis ex antiquissima ecclesiæ ordinatione commissum

*) S. Leo. Serm. in Oct. Consecr.

sit ministerium, quorum siquidem est: *pastores sui tractus monere, corripere, consiliari, hortari, bono consilio juvare, ac veri pastoris officium erga omnes, sanos et aegros, vivos et mortuos exercere, nec tam praeesse, quam omnibus et singulis prodesse.* *) Quo in munere cum vices meas geratis, *charitatis, quae benigna est, non aemulatur, non quaerit, quae sua sunt, non irritatur,* **) spiritu animatos Vos esse desidero, ut patres et amicos Vos inveniant, quicumque praesentia mea potiri non valentes, consilio aut opera Vestra indigent. Si quid vero perperam agi contingeret, tantum absit, ut specie fictae cujusdam benignitatis delusi, connivendo assentire videamini, ut potius charitatis in errantem fratrem officia laesuros vos lineatis, quodsi vulnus contegendo, morbi augeri periculum patiamini; quae enim intempestive adhibetur, augeat morbum potius medicina, quam levat. Non me latet, ex Vestra potissimum prudentia et fide optatum votorum et conaminum meorum in Clero pendere effectum, inque cassum me contenturum, si Vos ab opere manum retraheretis. Vestrae igitur praestanti atque probatae virtuti futurum confido, ut qui me tot virorum insigni doctrina, experientia et opera adjutum gaudeo, commissum Episcopi munus ita geram, *ut non vituperetur ministerium meum,* ***) sed ratum sit atque acceptum coram Domino.

Jam ad Vos dirigitur mens et oratio mea, Venerabiles Decani, Parochi, et quocunque titulo insigniti in vinea Domini operarii, qui gregis dominici per Diocesim dispersi curam sustinetis, *pondus diei et actus portantes.* ****) Quemadmodum gravissima sunt et maximi momenti, quorum causa in adjutorium meum Vos vocavit Deus: ita praecleara quaeque, et tanta vocatione digna, quae nonnisi ad promovendum regnum Dei, et parandam fidelium salutem plurimum faciunt, de Vobis mihi polliceor.

Habete hasce litteras singularis observantiae et amoris mei in Vos testes, qui cum eodem ac Vos ministerii pastoralis officio plus quam viginti annorum spatio mancipatus exstiti, Vobis intimo fratris affectu devinctum palam me profiteor, et prouti curas, angustias et labores, quos pro salute animarum impenditis, ipse experientia edoctus, novi et maximi facio, ita eosdem pro virium modulo sublevare, fraterne partiri, pro merito probare et remunerari opitulante gratia divina conabor.

*) Syn. Audomarens. tit. 18. Cap. 1. **) I. Cor. 13, 4. 5.

) II. Cor. 6, 3. *) Mat. 20, 12.

Pergite jam, Dilectissimi ! qua consuevistis laude, suscepti ministerii partes et in posterum implere. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucrigratia, sed voluntarie, neque dominantes in cleris, sed forma gregis facti ex animo.* *) Hoc opus, hic labor est, quem commissi Vobis muneris postulat obligatio, exigit ovium Vestrarum spiritualis et temporalis felicitas, praestolatur immo etiam a Vobis petit Episcopi Vestri pastoralis sollicitudo, urget denique summus ille Pastor, qui sanguinem ovium, immo ipsum sanguinem suum, quo redemit eas, de manibus illorum requirit, quos ut personam suam gerant, gregi suo praefecerat pastores.

Estote igitur fideles verbi Dei ministri, *annuntiantes testimonium Christi, non in sublimitate sermonis, ut sapientiae humanae, sed in ostensione spiritus et virtutis* **) ita ut quaecunque officii partem subiveritis, seu qua sacri praecones fidelibus dicturi, seu panem doctrinae coelestis parvulis fracturi, sive in sacro tribunali potestatem clavium exercituri, sive aegris et moribundis solamen adlaturi, nunquam memoria excidat : *pro Christo vos legatione fungi.* ***) Agite bonos pastores, propinantes divinae veritatis pabulum, ut in sacrosancta ecclesia catholica servatur, purum et intemeratum. Vigilate, ne oves Vestrae a pascuis virentibus deflectant ad loca arida et deserta, et a lupis undique irruentibus dispergantur. Fovete debiles, moerentes recreate, languentes et aegras adhibita salutari medicina sanate, errantes ad caulas, quas infauste effugerunt, reducite, et quod caput est, omnium salutem continuis precibus et sacrificiis Deo commendate, scientes, quod *nullum sacrificium Omnipotenti Deo adeo sit acceptum, quam zelus animarum.* ****)

Quod ut eo majori fervore et industria exequamini, ipsa, quam vivimus, luctuosa aetas magnopere postulat. Quem enim Vestrum latet, quantum nostris temporibus imminuta passim inter homines omnium sit fides, languescat charitas, deficiat religionis et pietatis cultus, immo vero quantum indies succrescat effrenis sentiendi agendique libido, morum licentia, legum divinarum et humanarum despectus ? Quid quod inveniuntur non pauci, qui *inimici crucis Christi*, †) id praecipue moliuntur, ut deceptis

*) I. Petr. 5, 1 — 3. **) I. Cor. 2, 1. 4. ***) II. Cor. 3, 20. ****) S. Greg. Hom. 12. in Ezech. †) Phil. 3, 18.

per erroneas doctrinas fidelibus, et ab ecclesiæ sinu avulsis, ipsam ecclesiam, *veritatis columnam et firmamentum*, *) vano licet et irritato conatu destruant et evertant. Inter sæculi ejusmodi pericula, quamvis ab omnibus, qui in communi discrimine versantur, concordibus animis grassanti malo poni obicem conveniat: ab iis tamen inprimis expectatur medela, quorum potissimum curæ commissum est depositum fidei, quique cum sint religionis et ecclesiæ ministri, ad ejus augendas et tuendas partes non solum solemnivoto sese obstrinxerunt, sed divinitus etiam imbuuntur gratia. Si proin unquam, hisce præcipue diebus animarum curatos oportet in servanda fide firmos esse et inconcussos, in exequendo munere strenuos, in sustinendis laboribus et vigiliis infatigatos, in tollerandis molestiis invictos, in vita et moribus irreprehensibiles, nec irreprehensibiles solum, sed omni virtutum splendore ornatos, *ut vel ii, qui ex adverso sunt, vereantur, non habentes malum dicere de nobis.* **)

Incredibile sane, quanta authoritate polleat Ecclesiastes in flectendis hominum animis, qui Christi spiritu animatus, abnegatis sæculi desideriiis, Deum solum amat totis viribus, tota mente, et proximum in Deo et propter Deum, nil in eo quærens nisi Deum; qui quidquid ingenii, virium aut fortunæ habet, augendæ gloriæ divinæ, parandæque fidelium saluti exultans consecrat, nullum non laborem pro Deo, nullum non periculum subire paratus, immo mori etiam lucrum reputans; qui periculis interritus, cupiditatibus intactus, nemini placere appetit, nemini timet displicere, nisi Deo; qui cum se totum exponit juvandis omnibus, plusque paterna maternave sollicitudine pro singulorum vigilat salute, pro his meritis nihil omnino petit mercedis a quoque, non pecuniam, in penuria dives, non obsequium, inter adversa felix, non gloriam, in ignominia beatus; qui ignaros non confundit, sed docet, errantes non damnat, sed emendat, egenos non gravat, sed fovet; ex cujus ore non audiuntur, nisi verba ædificationis et solaminis, a cujus consortio qui revertuntur, meliores recedunt, cujus vita plus oculis, quam auribus probatur. — Nihil optat, nihil quærit extra se, non habens necesse longius arcessere felicitatem, quam corde inclusam gerit; soli Deo operatur, soli Deo vivit, semper abire paratus. — Quis quæso tam effratae mentis est, ut ejusmodi virum non amet, non veneretur?

*) 1. Tim. 3, 15. **) Tit. 2, 8.

Volentes igitur. Fratres in Christo Dilectissimi ! dignitatem status Vestri pro merito tueri, atque religioni ac pietati, et quæ ex his dimanant, fidelium salutis temporalis non minus ac æternæ pro officii ratione consulere, hanc catholici animarum pastoris imaginem vita et moribus exprimere satagite, persuasi, plus vos præclaro exemplo profecturos, quam si verbo solum propugnandæ fidei. celebrandæ virtuti, et insectandis vitiis desudaveritis. *Validior est*, dicente S. Bernardo, *vox operis quam oris* ; *) et facilius a nobis persuadetur, esse possibile, quod docet lingua, si a lingua vita non dissentiat. Hinc est, quod Apostolus dilectum discipulum tam sæpe ac serio monet : *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.* **)

Hinc sacrosancta ecclesia a suis ministris non vulgarem, sed eximiam vitæ probitatem nunquam non exegit, ipsamque eorum externam vitam ita compositam esse voluit, *ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum ac religione plenum præ se ferant, levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis asserant venerationem.* ***)

*Hujus igitur rei gratia flecto etiam ego genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ corroborari per spiritum ejus, in interiorem hominem, Christum habitare per fidem in cordibus vestris, ****) ut exhibeatis vos in omnibus sicut Dei ministros : in multa patientia, in laboribus, in vigiliis, in jeuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis ; †) quo clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis et vos in illo, secundum gratiam Dei nostri. ††)*

Quæ hactenus charissimis Fratribus, curam animarum exercentibus, arctati cordis mei aperni sensa et vota, Vobis etiam, Venerandi Religiosorum Ordinum Viri, quos diœcesis mea sinu suo complectitur, dicta velim. Arctiori cum sitis disciplinæ adstricti, multo magis ac magis animo reputare Vos oportet, quæ sint susceptæ a Vobis vitæ rationes atque officia, eaque strenue exsequi, ut sæculi fluctibus erepti, et in tranquilla religionis statione collocati, ad destinatum evangelicæ perfectionis fastigium citato gradu

*) Serm. 59. in Cant. **) I. Tim. 4, 12. ***) Syn. Trid. Sess. 22. ****) Ephes. 3, 14 — 17. †) II. Cor. 6, 4. 6. ††) II. Thess. 1, 12.

tum perveniatis ipsi, tum alios efficacissimo orationis, doctrinae et operis praesidio adducatis. Haec sane via est, qua religiosae familiae in Ecclesia Christi tale consequutae sunt nomen, ut earum ad nos usque deducta gloria omnem increatur admirationem et laudem. Quis enim grata mente non recolet memoriam virorum, qui omni virtutum ornatu praediti, veluti olivae fructiferae in conspectu Domini, evangelicae perfectionis odorem longe lateque sparserunt, jam doctrina coelesti imbuti, Ecclesiam Christi cum viva voce tum scriptis piis aequae ac doctis mirifice illustrarunt, *et quia ad justitiam erudierunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates fulgebunt*; *) virorum inquam, qui igne charitatis christianae et zelo animarum succensi, dies vitamque instruendae juventuti, curandis aegris, propagandae religioni promovendaeque fidelium saluti promptissimo animo, et indefessa invictaque constantia impenderunt, — qui denique tanquam familiares et amici Dei, piis et assiduis precibus misericordiam divinam pro fratribus in saeculo degentibus sine intermissione implorarunt, grati Deo intercessores, quia non tantum puras manus, sed multo magis pura corda levarunt ad Dominum.

Enimvero utinam quas in Majoribus grati recolimus, in Vobis etiam cernere et laudare contingat virtutes, et qui eundem ordinem profitemini, non nominis solum, sed spiritus etiam regularis sitis haeredes! Equidem dum in suscepto Episcopatus munere specialem Vestri quoque curam demandatam mihi video, nil intermittam, quo haec paterni in Vos affectus vota felicissimum divini Numinis favore sortiantur effectum, neque ulli unquam parcam labori vigilantiae aut solertiae, quo familiae Vestrae, etsi haud pristino, quo floruerunt, splendori restitutae, multo magis disciplinae regularis vigore, sacra doctrina, insigni pietate aliisque vitae religiosae virtutibus inlarescant, *ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem.* **)

Tandem ad vos Dilectissimi Filii, status sacerdotalis alumni, qui ceu tenellae vineae Domini plantae in laetissimam Ecclesiae spem succrescitis, Patris transeunt verba et monita. Quo celsior, ad quem contenditis, dignitatis gradus, quo graviora sacerdotii, cuius tyrones vos profitemini, munia: eo serius vocationem vestram ut perpendatis moneo, et non nisi maturo consilio, assiduis precibus, beneque

*) Dan. 12, 3. **) 1. Petr. 3, 16.

ponderatis et officiis et viribus vestris, num ex Deo sit, probetis. Res plane horribilis est ac deploranda, regimen animarum tam multos ambire, quin considerent, quanti sit momenti, fidejussorem Deo esse pro animabus Christi sanguine redemptis. Merito pastorale officium ars artium dicitur, quod si quis sine manifesta Dei vocatione aggrediat, *in immensum pelagi praeceps feratur* est necesse, *non expendens fluctuum saevitiam ac asperitatem*. Si itaque inter vos forent, quos intrusos potius quam a Deo tanquam Aaron vocatos, conscientiae arguat remorsus, quos non religionis fervor, sed turpe lucri temporalis studium ad Sanctuarium allegerit, non Dei amor, sed imprudens domesticorum sollicitatio, ut Christi militiae nomen darent, permoverit, qui mundo haud mortui, Christo vivere et mori nondum sint parati: hos ego per viscera Jesu Christi rogo et obtestor, ut dum tempus est, nomen et vestem Christi discipulorum exuentes, ad saecularia servitia transeant, ne tandem periculosi gregis dominici mercenarii efformati, sibi aliisque ruinam parent. Vos autem Dilectissimi! quibus in sancto proposito perseverare datum est desuper, hortor atque moneo, ut vocationis, qua vocati estis, sanctae nunquam non memores, hocce clericalis tyrocinii tempus acceptabile et oportunum, iis scientiis combibendis, iis virtutibus acquirendis sedulo impendatis, quae necessariae sunt omnibus, per quos Deus regnum suum his in terris promovere, genusque humanum illustrare, sanctificare et beare voluit. Intelligitis sane, in teneris jam virtutis exercitio assuescere debere eum, qui serius omni virtutum splendore ceteris praelucere tenetur, et qui pro ovibus animam ponere depulatur, mature charitatis colat officia, esse necesse. Agite igitur, ut in diebus adolescentiae vestrae tum theologicis disciplinis, tum virtutum, quae futuros Christi ministros, et dispensatores mysteriorum Dei decent, assiduo studio egregie proficientes, *certum faciatis vocationem vestram et electionem, **) quatenus nec ego de vestra profectione, neque vos de tanti officii susceptione damnari a Domino sed remunerari potius mereamur. **)

Dilectissimi! Profectosummo nos angore confici oportet, dum debiles vires nostras gravissimo officii pastoralis oneri aequiparantes, strictissimae recordamur rationis, quam de concreditarum ovium salute redituri sumus supremo Pastori.

*) II. Pet. 1, 10. **) Pont. Rom.

Nisi enim miserentis Dei nos suffulserit gratia, fieri non potest, ut sub tanta negotiorum mole nostra non succumbat infirmitas. *Gravatis itaque supra virtutem* *) *divinum auxilium una voce et mente implorandum, ut qui jussit, quod vult, det nobis, quod jubet, et qui honoris est auctor, ipse fiat administrationis adjutor.* **)

Memores vero apostolici moniti, ut orationes fiant pro omnibus, qui in dignitate constituti sunt, oremus inprimis pro *beatissimo Patre GREGORIO XVI. S. P.*, ut quem Deus in tanto rerum turbine gubernandae ecclesiae, tot impiis adversariorum moliminibus impetita, tantisque opinionum fluctibus agitata, adoranda providentiae suae dispositione praefici voluit, Spiritu quoque suo, Spiritu consilii et fortitudinis dignetur replere, quo fracta procellarum vi periclitantem Christi naviculam ad desideratum pacis et gloriae portum feliciter deducat.

Pari prorsus pietate obsecremus Dominum, ut nobis *Augustissimum Imperatorem ac Regem nostrum FRANCISCUM I.* una cum tota *Serenissima Familia* — longa adhuc annorum serie sospitem servet et incolumem, *Cujus* utinam indefessos labores in commune Ecclesiae ac Patriae bonum impensos Deus O. M. fortunare, atque his in terris perfecta populorum pace et salute, vitae autem curriculo tandem emenso, immarcescibili justitiae corona remunerare dignetur.

Oremus pro populis nobis concreditis, ut audientibus vocem nostram aperiat Deus cor ad intelligendum, dispellens tenebras ignorantiae, sanans animae languores; ut erepti de potestate tenebrarum, *agnitione voluntatis Dei impleantur in omni sapientia et intellectu spirituali,* ***) *abundantes in spe et virtute spiritus sancti,* ****) *donec occurrant omnes in unitatem fidei, et agnitionis filii Dei vivi,* †) atque una cum pastoribus ad vitam introire mereantur aeternam.

Denique rogo Vos Dilectissimi! memores etiam mei estote in orationibus vestris, sicuti et ego divinam misericordiam sine intermissione deprecor pro Vobis, ut mentem meam luminis sui claritate perfundat, et me brachii sui potentia confirmet Spiritus Sanctus, qui me posuit regere ecclesiam Dei, ne, qui aliis praedico, ipse reprobus efficiar, et

*) II. Cor. 1. 8. **) S. Leo Serm. 1. in anniv. ***) Coloss. 1, 9. ****) Rom. 15, 13. †) Ephes. 4, 13.

dum aliis ad metam festinantibus viam ostendo, ipse in semita immobilis haeream. Rogate, ut *Pastor aeternus me servum suum, quem ad ostendendas gratiae suae divitias huic muneri praeesse voluit, sufficientem tanto oneri, et utilem vestrae defensionis dignetur efficere, et ad hoc tempora nostrae servitutis extendere, ut proficiat devotioni, quod largitus fuerit aetati.* *)

*In charitate et spiritu mansuetudinis, **)* in gaudio per voluntatem Dei venio ad vos, ut refrigerer vobiscum; ***) excipite me et fovete sincera illa dilectione, qua et ego amplector Vos.

*Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Jesu Christi, ****)* et paratus sim, omnia libentissime impendere, et superimpendi pro animabus vestris †) adinstar pastoris boni, qui etiam animam suam dat pro ovibus suis. ††)

Si quis Vestrum angustiis pressum, dubiis afflictum, aut quacunque demum necessitate laborantem sese persentiscat, confugiat quæso ad sinum patris et pastoris, qui in primis curis, immo et deliciis habebit, consolari lugentem, consilio juvare dubium, sublevare oppressum et pro virium modulo opitulari afflicto, ut in ultimo vitæ termino constitutus, cum Apostolo dicere non vereatur: *Nam gloria mea haec est, testimonium conscientiae meae, quod in simplicitate cordis, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali sed in gratia Dei conversatus sum in hoc mundo; abundantius autem ad vos.* †††)

Sic Fratres et Filii Dilectissimi! uniti charitate et oratione, accingamur ultra ad opus Domini fideliter exsequendum, ad proelia Ejus fortiter pugnanda, Eo vires largiente, qui se uli certantibus adfuturum, ita victoribus palmam gloriae aeternae daturum est pollicitus Jesus Christus, Deus et Dominus noster, cui laus et honor in saecula!

Atque in hujus fiducia pignus paternam Vobis et universo gregi meo impertior benedictionem, verbis utens Apostoli:

Gratia Domini nostri Jesu Christi et charitas Dei et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen. ††††)

*) S. Leo Serm. ad Oct. Inaug. **) I. Cor. 4, 21. ***) Rom. 15, 32. ****) Phil. 1, 8. †) II. Cor. 12, 15. ††) Joh. 10, 11. †††) II. Cor. 1, 12. ††††) II. Cor. 13, 13.